

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
“ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ”**

“ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. Α΄ ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ Η ΠΑΡΆΛΕΙΨΗ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥΣ. Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ Ο.Τ.Α Α΄ ΒΑΘΜΟΥ. ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.”

**ΟΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ ΑΜ: ΜΔΟ 2139
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΙΟΣ**

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ, 11 ΜΑΪΟΥ 2023

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο **ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. Α' ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ Η ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥΣ Η ΕΠΙΘΕΤΙΑ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. Α' ΒΑΘΜΟΥ.** έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα. **ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ**

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/ τριας..... **Ορκοπούλου**

Όνοματεπώνυμο..... **ΟΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ**

Ημερομηνία..... **Πέμπτη 22.05.2023**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1 -2
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3-7
2. ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. Α΄ ΒΑΘΜΟΥ	
2.1. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΓΓΥΤΗΤΑΣ.....	8
2.2. Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΩΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ.....	9
2.3. ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 2006 ΕΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	9-10
2.3.1. Ν.3463/2006.....	10-25
2.3.2. Ν. 3852/2010.....	25-39
2.3.3. Ν. 4554/2018.....	39
2.3.4. Ν.4555/2018.....	39-41
2.3.5. Ν.4530/2018.....	41
2.3.6. Ν.4635/2019.....	41-42
2.3.7. Ν.4623/2019.....	42-44
2.3.8. Ν.4633/2019.....	44
2.3.9. Ν. 4604/2019.....	44-45
2.3.10. Ν.4662/2020.....	45-46
2.3.11. Ν.4688/2020.....	46-47
2.3.12. Ν.4735/2020.....	47-48
2.3.13. Ν.4756/2020.....	48-49
2.3.14. Ν.4674/2020.....	49-50
2.3.15. Ν. 4804/2021.....	50
2.3.16. Ν.4873/2021.....	50-51
2.3.17. Ν.4795/2021.....	51-52
2.3.18. Ν.4809/2021.....	52
2.3.19. Ν.4830/2021.....	52-55
2.3.20. Ν.4787/2021.....	55-56
2.4. ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. Α ΒΑΘΜΟΥ ΟΠΩΣ ΙΣΧΥΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ.....	56-

Βιβλιογραφία.....	58
3. ΟΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ Ο.Τ.Α. Α΄ ΒΑΘΜΟΥ.....	59
3.1. ΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. Α΄ ΒΑΘΜΟΥ.....	59-60
3.1.α. ΟΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.....	60-63
3.1.β. ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ.....	64-65
3.1.γ. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ.....	65-66
I. Η ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ- ΠΡΑΞΕΩΝ.....	66-68
II. Η ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	68-69
III. Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ.....	69-71
3.2. ΟΙ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. Α΄ ΒΑΘΜΟΥ.....	71-72
3.2.α. ΟΙ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ.....	72
3.3. Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	73-75
3.4. ΑΛΛΕΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	75
3.4.α. ΟΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.....	75-76
3.4.β. ΡΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΙΩΠΗΡΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.....	76
3.4.γ. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ Η ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ.....	77-79
3.4.γ.ι. Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΕΙΨΗΣ.....	79-81
Βιβλιογραφία.....	82
4. Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΕΠΙ ΤΩΝ Ο.Τ.Α.....	83-86
4.1. ΤΟ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ- Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	
4.1.α. ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ.....	86
4.1.β. Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	86-87
4.1.γ. Η ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 152 ΚΔΚ.....	88
4.1.δ. Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	88-90
I. ΑΝΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ.....	89
II. ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....	89
III. ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΝΟΜΟΥ.....	89-90

IV. ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ.....	90
4.2. Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΤΟΤΕΛΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑ Ο.Τ.Α. ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΠΟΠΤΗ Ο.Τ.Α.....	91-93
4.2.α. ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ.....	93
4.2.β. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ.....	93-95
4.2.γ. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.....	95-96
4.2.δ. ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ/ ΑΠΟΦΑΣΗΣ Ο.Τ.Α.....	95-96
4.2.ε. Η ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ.....	97-98
4.3. Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΑΙΤΗΣΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ....	97-98
4.4. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ Ο.Τ.Α.....	99-
101	
4.5. ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ Ο.Τ.Α.....	101
4.5.α. Ο ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	101-102
4.5.β. Ο ΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΔΑΠΑΝΩΝ.....	103
4.5.γ. Ο ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	103-104
4.6. Ο ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΗΣ.....	105-107
4.7. Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ	108
Βιβλιογραφία.....	109-110
5. ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α.....	111-119
Βιβλιογραφία.....	119-120
6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ- ΕΚΘΕΣΕΙΣ- ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ.....	121-123

I. Περίληψη

Σύμφωνα με το άρθρο 101 του Συντάγματος, η Διοίκηση του Κράτους οργανώνεται κατά το αποκεντρωτικό σύστημα, κατά το οποίο η άσκηση της δημόσιας διοίκησης δεν γίνεται μόνο από τα κεντρικά κρατικά όργανα αλλά και από τα περιφερειακά. Ο αποκεντρωμένος χαρακτήρας του συστήματος διοικητικής οργάνωσης οριοθετείται προς αυτήν την κατεύθυνση και από το άρθρο 102 του Συντάγματος, με το οποίο θεμελιώνεται ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης, στα πλαίσια της οποίας, τις αποφασιστικές αρμοδιότητες για μια περιοχή ασκούν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) πρώτου ή δεύτερου βαθμού και όχι το κεντρικό Κράτος.

Τον πρώτο βαθμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης απαρτίζουν οι Δήμοι, οι οποίοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και των οποίων η λειτουργία διέπεται, πρωτίστως, από τον νόμο 3852/2010 και συμπληρωματικά από τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΔΚ, Ν 3463/2006) καθώς και από άλλα νομοθετήματα. Οι δημοτικές αρχές, λοιπόν, έχουν επιλεγεί από το εθνικό δικαίικό μας σύστημα ώστε να διευθύνουν και να ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, στις οποίες θα γίνει αναφορά στην παρούσα εργασία. Ο ν. 3852/2010 (άρθρο 94) και ο ΚΔΚ (άρθρο 75) απαριθμούν, με ενδεικτικό τρόπο, κατηγορίες θεμάτων που συνιστούν τοπικές υποθέσεις, ανήκουσες στις αρμοδιότητες των δήμων.

Οι αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. αφορούν, όπως αναλυτικά θα εκτεθεί και στην παρούσα εργασία, “κυρίως” τους ακόλουθους τομείς με ενδεικτική απαρίθμηση: α. Ανάπτυξης β. Περιβάλλοντος, γ. Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων και των Οικισμών, δ. Απασχόλησης, ε. Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, στ. Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, και ζ. Πολιτικής Προστασίας.

Στα πλαίσια αυτών των αρμοδιοτήτων τους και μόνον, κατά την αρχή της νομιμότητας, τα διοικητικά όργανα των Δήμων μπορούν είτε να θεσπίζουν μονομερώς με πράξεις τους κανόνες δικαίου (δια της έκδοσης κανονιστικών πράξεων) είτε να ρυθμίζουν κυριαρχικώς τις έννομες σχέσεις των διοικουμένων με ατομικές ρυθμίσεις (δια της έκδοσης ατομικών πράξεων) είτε να συνάπτουν συμβάσεις, είτε τέλος να προβαίνουν σε υλικές ενέργειες. Ειδική δε μορφή διοικητικής πράξης συνιστά η σιωπηρή διοικητική πράξη, η οποία όταν εκδηλώνεται διά της

έλλειψης ή της απουσίας οφειλόμενης δράσης συνιστά παράλειψη εκ μέρους της Διοίκησης και υπόκειται σε έλεγχο.

Ο έλεγχος ο οποίος μπορεί να διεξαχθεί επί των ανωτέρω διοικητικών πράξεων των Δήμων διακρίνεται στον δικαστικό και στον διοικητικό έλεγχο. Ένας δε από τους διοικητικούς τρόπους ελέγχου που έχουν προβλεφθεί στην ελληνική έννομη τάξη για τον έλεγχο των διοικητικών πράξεων των Ο.Τ.Α. αφορά τον διοικητικό έλεγχο ο οποίος ασκείται από τον Επόπτη Ο.Τ.Α. και έως την θέση σε εφαρμογή του θεσμού αυτού, από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης και προηγείται της όποιας δικαστηριακής ενέργειας.

Στην παρούσα εργασία θα μελετηθεί το εύρος των τρεχουσών αρμοδιοτήτων των Δήμων και θα κωδικοποιηθούν τα είδη των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται από αυτούς εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων τους καθώς και τα χαρακτηριστικά τους σύμφωνα με την νομολογία, ενώ θα μελετηθεί και αξιολογηθεί η διαδικασία του διοικητικού ελέγχου ή αλλιώς αυτοελέγχου της διοίκησης που ενεργοποιείται είτε μέσω της άσκησης διοικητικών προσφυγών από τον διοικούμενο, όταν ο τελευταίος θεωρεί πως θίγεται ή βλάπτεται από την διοικητική δραστηριότητα, είτε διά του μηχανισμού αυτεπάγγελτου αυτοελέγχου της Διοίκησης, όπως για παράδειγμα μέσω του ελέγχου που ασκεί ένα ιεραρχικώς προϊστάμενο όργανο στο υφιστάμενό του, με δική του πρωτοβουλία.

1. Εισαγωγή:

Προκειμένου να τεθεί εγγύηση για την τήρηση της νομιμότητας της δράσης της διοίκησης, να μειωθεί το χάσμα ανάμεσα στον πολίτη και την κρατική εξουσία, να δημιουργηθούν ευκαιρίες ενεργητικής συμμετοχής του πολίτη στα κοινά και να ενδυναμωθεί το αίσθημα της ευθύνης και του καθήκοντος απέναντι στην κοινωνία και στην πολιτεία, ιδρύθηκαν τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των οργανισμών τοπικών αυτοδιοικήσεων (Ο.Τ.Α.), στα οποία παρέχεται η εξουσία να θέτουν αυτοτελείς κανόνες δικαίου και παράλληλα παρέχεται και η αυτοδιοίκηση, δηλαδή η αυτονομία και η εξουσία να αποφασίζουν επί των τοπικών υποθέσεων με ίδια όργανα μέσα στα πλαίσια των γενικών κανόνων οι οποίοι διέπουν την οργάνωση και λειτουργία τους (ΔΠρ. 3297/2003 ΣτΕ Ολ. 1809/1983, επίσης ΣτΕ 888/1997, 3295/1994).

Οι Οργανισμοί Τοπικών Αυτοδιοικήσεων που θα μας απασχολήσουν στην παρούσα εργασία, οι Δήμοι, έχουν πλέον αναμφισβήτητα εξέχοντα ρόλο στην διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και στην διασφάλιση του κοινωνικού ιστού, κυρίως επειδή η λειτουργία τους χαρακτηρίζεται από τη μεγαλύτερη δυνατή εγγύτητα προς τους διοικούμενους. Η πολλαπλή χρησιμότητα και προσφορά τους προς τους πολίτες αποδεικνύεται τόσο από την πληθώρα των αρμοδιοτήτων που τους έχουν ανατεθεί, όσο και από την ποικιλία των παρεχόμενων υπηρεσιών τους, οι οποίες μπορεί να αφορούν σε κλασικά δημόσια αγαθά, όπως η καθαριότητα, η αστική και δημοτική κατάσταση, η ύδρευση και αποχέτευση, η πολεοδομία, αλλά και σε αγαθά που προσδίδουν στους Δήμους τον ρόλο του βασικού πυλώνα της κοινωνικής πολιτικής, όπως η λειτουργία των βρεφονηπιακών σταθμών, των κοινωνικών δομών, των ΚΑΠΗ/ΚΗΦΗ και των κοινωνικών παντοπωλείων, αλλά και του πολιτισμού με την λειτουργία των δημοτικών βιβλιοθηκών, των αθλητικών κέντρων και των πολιτιστικών κέντρων.

Επακόλουθο του σημαντικού ρόλου που έχουν αναλάβει οι Δήμοι είναι η έντονη σύγχυση και η κοινωνική διαταραχή που δημιουργείται στην περίπτωση που οι αρμοδιότητες των Δήμων δεν είναι σαφείς και ορισμένες, παρά συγκεχυμένες και αλληλοεπικαλυπτόμενες με τις αρμοδιότητες άλλων φορέων ή Οργάνων του Δημοσίου. Ειδικότερα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' βαθμού έχει αναλάβει μια σειρά αρμοδιοτήτων οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δράσεων όπως η Ανάπτυξη, το Περιβάλλον η Κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη και άλλα. Σημαντικότατο ωστόσο κώλυμα για την επίτευξη της βέλτιστης κατανομής των αρμοδιοτήτων και της αποτελεσματικής άσκησής τους είναι η έλλειψη της σαφήνειας στο νομικό πλαίσιο, η

εμμένουσα πολυνομία και οι διευρυμένες συντρέχουσες αρμοδιότητες των Δήμων. Κι ενώ για παράδειγμα στον νόμο 3852/2010 του «Καλλικράτη» ορίζεται για τις σχέσεις δήμων και περιφερειών ότι *«Μεταξύ των δύο βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών, καθώς και με το συντονισμό κοινών δράσεων»*, οι αρμοδιότητες αφενός των δυο, αφετέρου των διαφόρων φορέων του Δημοσίου εν ευρεία έννοια, δεν είναι αρκούντως ξεκάθαρες, με συνέπεια να επιδέχονται αμφισβήτηση. Το θέμα προφανώς και εξακολουθεί να απασχολεί τη δημόσια συζήτηση, όπως διαγράφεται και στην πρόσφατα δημοσιευθείσα τελική έκθεση επί του «Σχεδίου Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας» (τη γνωστή «έκθεση Πισσαρίδη») και γι' αυτόν τον λόγο στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε τις αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. Α' βαθμού, όπως διαρθρώνονται κατά το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόβλημα των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και όλων των διοικητικών επιπέδων, αναγνωρίζεται ως μία από τις παθογένειες της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης και αξίζει να σημειωθεί πως απασχόλησε ιδιαίτερα και την Επιτροπή για την Αναθεώρηση του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 5 ν. 4368/2016). Το πόρισμα της Επιτροπής αυτής, αποτέλεσε και τη βάση της δημόσιας διαβούλευσης η οποία κατέληξε στην ψήφιση του ν. 4555/2018 («Πρόγραμμα Κλεισθένης Ι»).

Απότοκο της εμμένουσας σύγχυσης γύρω από το ζήτημα των σαφών αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. Α' βαθμού, είναι η ασάφεια που γεννάται περί του πώς μπορεί ο εκάστοτε Δήμος να υλοποιήσει αυτές του τις αρμοδιότητες, ποιες είναι δηλαδή οι δυνατότητες ενσωμάτωσης της βούλησής του ως ΝΠΔΔ, που του παρέχονται από τον νόμο. Με άλλα λόγια, καθίσταται πολλές φορές ασάφες το τί είδους διοικητικές πράξεις μπορεί να εκδώσει ένας Ο.Τ.Α Α' βαθμού και πώς μπορούν αυτές να αντιμετωπιστούν διά της δικαστικής οδού από τους ενδιαφερόμενους πολίτες, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται η αρχή της νομιμότητας, στην οποία θα γίνει αναφορά στην παρούσα εργασία και η οποία εν ολίγοις αφορά τον περιορισμό της διοικητικής δραστηριότητας των Δήμων μέσα στα αποκλειστικά όρια των προαναφερθεισών αρμοδιοτήτων τους, και κατά συνέπεια να διασαλεύεται η κοινωνική ασφάλεια και το προστατευτικό περιβάλλον το οποίο υποτίθεται ότι οφείλει να δημιουργεί η νομοθεσία.

Για τους ανωτέρω λόγους ακριβώς καθώς και για τον λόγο ότι η δράση της Δημόσιας Διοίκησης συνιστά επί της ουσίας άσκηση κρατικής εξουσίας και συνεπώς, παρέμβαση στα ατομικά δικαιώματα των διοικουμένων, έχει κριθεί αναγκαία, πέραν των άλλων, και η πρόβλεψη

διαδικασιών ελέγχου της διοικητικής δράσης, η οποία εξυπηρετεί τόσο την ανάγκη για τήρηση των κανόνων της νομιμότητας της διοικητικής δράσης όσο και την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, όπως έχει κριθεί με τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος (ΣτΕ 1975/1986) η Νομοθετική Εξουσία ρυθμίζει, φυσικά μέσα σε όρια που δεν εξαλείφουν την αυτοδιοίκηση, τον τρόπο της ευστοχώτερης λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και θεσπίζει διαδικασία ελέγχου των πράξεων των οργάνων αυτής (βλ. ΣτΕ Ολ. 2070/1978, 3712/1985, βλ. επίσης ΣτΕ 888/1997, 3849/1986 κ.ά.) διά της δικαστικής οδού αλλά και διά της διοικητικής οδού, δηλαδή διά της εποπτείας της διοικητικής δράσης από το ιεραρχικώς ανώτερο όργανο.

Ο αποτελεσματικότερος τρόπος ελέγχου επί των Οργανισμών Τοπικών Αυτοδιοικήσεων έχει αναζητηθεί επανειλημμένως, ενώ προβληματισμοί και αμφιβολίες εξακολουθούν να προκύπτουν καθώς ο προσδιορισμός ενός σχετικού σχεδιασμού θα πρέπει να είναι σύμφωνος με τις σχετικές συνταγματικές και νομοθετικές επιταγές. Για παράδειγμα, η ανάθεση του ελέγχου των Ο.Τ.Α. σε μία ανεξάρτητη αρχή, θα μπορούσε να εγείρει ζητήματα συνταγματικότητας της υποτιθέμενης ρύθμισης, αφού η εποπτεία επί των συγκεκριμένων οργανισμών πρέπει να είναι αποκλειστικά και με την στενή έννοια κρατική. Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, η πρόβλεψη πολλαπλών ελέγχων δεν εγγυάται πάντα το καλύτερο αποτέλεσμα. Και τούτο διότι τα προβλήματα και οι αδυναμίες που εντοπίζονται στους πολυάριθμους ελεγκτικούς μηχανισμούς δυσχεραίνουν τον έλεγχο που ασκείται στους Ο.Τ.Α.. Έτσι, η προσπάθεια του νομοθέτη για μια νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκέντρωσης, κατά το μέρος που αφορά την ενίσχυση των αρχών της νομιμότητας και της διαφάνειας στο πεδίο της τοπικής αυτοδιοίκησης, συνδέεται άρρηκτα και με την αναδιοργάνωση και την ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών εποπτείας.

Παλαιότερα, η άσκηση της εποπτείας στους δήμους, τις κοινότητες και τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις γινόταν από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, ο οποίος ήταν μετακλητός υπάλληλος διορισμένος από την εκάστοτε κυβέρνηση και την Επιτροπή Ελέγχου Πράξεων του άρθρου 68 του Κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Στο πλαίσιο της ίδιας κρατικής υπηρεσίας, ασκούταν και ο πειθαρχικός έλεγχος στους αιρετούς των δήμων και των περιφερειών.

Εντούτοις η διάρθρωση αυτή του συστήματος αντικαταστάθηκε, καθώς κρίθηκε ότι δημιουργούσε σοβαρές δυσλειτουργίες, ελλείψεις και προβλήματα που οδηγούσαν σε ελλειμματικό έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., δίχως ωστόσο να σημειωθούν

σημαντικές διαφορές. Έτσι θεσπίστηκε, το έως και σήμερα εφαρμοζόμενο σύστημα εποπτείας από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης και από την Ειδική Επιτροπή του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Ωστόσο και το ανωτέρω σύστημα εποπτείας δεν εξασφάλιζε εγγυήσεις αξιόπιστου και αποτελεσματικού ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., διότι ο μεν Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης τυγχάνει κατά βάση πρόσωπο της εμπιστοσύνης της εκάστοτε κυβέρνησης και ως εκ τούτου δεν αποτελεί κατά τεκμήριο αντικειμενικό και αμερόληπτο εγγυητή της νομιμότητας για όλες τις παρατάξεις που συμμετέχουν στα αιρετά όργανα των Ο.Τ.Α., οι δε επιτροπές αποτελούνται από μέλη που δεν ασκούν αποκλειστικά καθήκοντα ελέγχου νομιμότητας.

Ο παραπάνω συλλογισμός κατέληξε στην θέσπιση του ν. 3852/2010 "Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης" με τον οποίον και έγινε ο επανασχεδιασμός των δύο βαθμών αυτοδιοίκησης και των αρμοδιοτήτων τους, όπως αυτές καθορίζονταν στον ιδρυτικό νόμο ν. 2503/1997, καθώς και στους μεταγενέστερους ειδικούς νόμους και στις σχετικές κανονιστικές διατάξεις. Παράλληλα και έχοντας υπόψη την εμπειρία του μέχρι σήμερα ισχύοντος συστήματος, θεσμοθετήθηκε η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α., η οποία αποτελεί αποκεντρωμένη υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με αποκλειστική αρμοδιότητα τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α. Στην έδρα κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης ιδρύεται Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. με αρμοδιότητα που εκτείνεται στους Ο.Τ.Α., οι οποίοι περιλαμβάνονται στα όρια της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Με τις ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο έκτο μέρος του ν. 3852/2010 επιχειρείται για πρώτη φορά μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος 1975/1986/2001, η ίδρυση μιας ειδικής κρατικής υπηρεσίας με αποκλειστική αρμοδιότητα τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, δηλαδή των δήμων και των περιφερειών, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 102 παρ.4 κρατικής εποπτείας, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Στο πλαίσιο της ίδιας κρατικής υπηρεσίας ασκείται και ο πειθαρχικός έλεγχος στους αιρετούς των δήμων και των περιφερειών κατά τα οριζόμενα στην ανωτέρω συνταγματική διάταξη. Κατά την παρ. 3 του άρθρου 227, η άσκηση της ειδικής διοικητικής προσφυγής αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων στα αρμόδια δικαστήρια δεδομένου ότι η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. φέρεται πως παρέχει εγγυήσεις για σοβαρό και τεκμηριωμένο έλεγχο νομιμότητας των

πράξεων των Ο.Τ.Α. που εξασφαλίζει τη νομική επεξεργασία των προβαλλομένων ζητημάτων και επομένως επιτρέπει αφενός την έγκαιρη αποκατάσταση της νομιμότητας, όταν πλήττεται, και αφετέρου διευκολύνει το δικαστικό έλεγχο, όταν ο ενδιαφερόμενος επιλέγει αυτή τη λύση, διότι τα δικαστήρια έχουν ενώπιον τους πράξεις οι οποίες διαθέτουν, τουλάχιστον, νομική αρτιότητα. Εξάλλου, στην αρμοδιότητα του Επόπτη Ο.Τ.Α. περιέρχεται και η εξέταση των αιτήσεων θεραπείας για έργα δήμων και περιφερειών μέχρι του ποσού των 5.000.000 ευρώ με σκοπό να ενισχυθεί περαιτέρω ο έλεγχος στον ευαίσθητο αυτό τομέα που συνάπτεται με την οικονομική διαχείριση των Ο.Τ.Α. Το σύστημα αυτό της διοικητικής Εποπτείας των Ο.Τ.Α. θα γίνει προσπάθεια να περιγραφεί και να αξιολογηθεί με την παρούσα εργασία.

2. Οι Αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. Α' Βαθμού:

2.1. Η αρχή της εγγύτητας:

Η λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης των Δήμων οφείλει να διατίθεται προς την ικανοποίηση των συμφερόντων, τη φροντίδα των αναγκών, τη θεραπεία των ελαττωμάτων και την βελτίωση των τοπικών κοινοτήτων επί των οποίων καλούνται να ασκήσουν την διοικητική τους δραστηριότητα. Η υποχρέωση αυτή σκιαγραφείται στον νομικό κόσμο από την αρχή της "εγγύτητας" που διέπει την δράση των Ο.Τ.Α., κατά την οποία οι υπηρεσίες προς τους δημότες ή τους κατοίκους πρέπει να παρέχονται κατά τόπο (βλ. άρθρο 214 παρ. 2 εδ.α ΚΔΚ και Αιτ. Έκθεση, σε Α. Τάχου, ΚΔΚ 2006, 156), καθότι μόνον έτσι έχει κριθεί ότι μπορεί να παρασχεθεί η κατά το δυνατόν καλύτερη, εγκυρότερη, εγκαίριότερη και επαρκέστερη εξυπηρέτηση των συμφερόντων των διοικουμένων. Προς αυτή την άποψη έχει νομολογήσει και το Συμβούλιο της Επικρατείας με σειρά αποφάσεων του, υπογραμμίζοντας ακριβώς την ανάγκη του να ασχολούνται οι Δήμοι εναργώς και αποκλειστικώς με τις "τοπικές υποθέσεις", υπό την έννοια των υποθέσεων και των ζητημάτων εκείνων που απαραίτητα συνδέονται ουσιαστικά με την θεραπεία των αναγκών του δεδομένου χώρου (ΣτΕ 3661/2005, 1242/2000, 1960/1999, 2317/1999, 888/1997). Εξ' αντιδιαστολής, έχει κριθεί ότι δεν συνιστά τοπική υπόθεση, εκείνη που αφορά ανάγκη του συνόλου των κατοίκων του Κράτους, εκτός αν η ανάγκη αφορά το σύνολο των μονάδων τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης έχει κριθεί ότι δεν είναι τοπική υπόθεση, δεν αφορά δηλαδή τη δεδομένη μονάδα τοπικής αυτοδιοίκησης, εκείνη που αφορά ανάγκη ανθρώπων που διαβιούν σε άλλη μονάδα τοπικής αυτοδιοίκησης (ΣτΕ 261/1993), εκτός αν η ανάγκη αφορά ομοειδώς και άλλες μονάδες τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ενδεικτικά, ως "αμιγώς τοπική υπόθεση" θεωρείται η κήρυξη αναγκαστικής απαλλοτρίωσης (ΣτΕ 3770/1989), εφόσον όμως ο σκοπός της δημόσιας ωφέλειας συνδέεται αποκλειστικά με τον οικείο Ο.Τ.Α. (ΣτΕ 261/1993) και ο καθορισμός λατομικής περιοχής (ΣτΕ 3746/2004). Εντούτοις, δεν αποτελεί τοπική υπόθεση ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός και ο καθορισμός χώρων ανέγερσης κτιρίων που εξυπηρετούν δημόσιους σκοπούς, ενόψει του άρθρου 24 παρ.2 του Σ (ΣτΕ 693/1994, 552, 1227/2000) ή η διοίκηση και λειτουργία της δημόσιας εκπαίδευσης, ενόψει του άρθρου 16 παρ. 2Σ (ΣτΕ 1720/2005).

Μέσα στα πλαίσια των τοπικών αυτών υποθέσεων έχουν απονεμηθεί και οι αρμοδιότητες των Δήμων.

2.2. Η αρμοδιότητα ως εφαρμογή της νομιμότητας.

Η αρχή της νομιμότητας συνιστά την βασική εγγύηση συμμόρφωσης της Διοίκησης στο δίκαιο, γιατί με αυτήν διασφαλίζεται η προβλεψιμότητα της δραστηριότητάς της και παρέχεται στους διοικουμένους η δυνατότητα να ασκήσουν τα δικονομικά εργαλεία που τους προσφέρει το δίκαιο ενώπιον των, αρμόδιων να αποφανθούν για το εκάστοτε συγκεκριμένο ζήτημα, αρχών. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, καμία διοικητική πράξη δεν μπορεί να εκδοθεί χωρίς ρητή σχετική πρόβλεψη σε κανόνα δικαίου.

Η τήρηση των κανόνων αρμοδιότητας ταυτίζεται με την κατοχύρωση της νομιμότητας, δεδομένου ότι η ενέργεια αναρμόδιου οργάνου είναι παράνομη, αφού συνιστά σοβαρή παράβαση, στο μέτρο που η έννοια της αρμοδιότητας θεωρείται η βάση του διοικητικού δικαίου.

Χαρακτηριστική ένδειξη της κρισιμότητας της τήρησης της αρχής της νομιμότητας, υπό την έννοια της τήρησης των κανόνων περί αρμοδιότητας, αποτελεί το γεγονός ότι η αναρμοδιότητα της διοικητικής αρχής που εξέδωσε μια πράξη συνιστά λόγο ακύρωσης των διοικητικών πράξεων από το Συμβούλιο της Επικρατείας και τα Διοικητικά Δικαστήρια (άρθρο 48, 1, πδ 18/89, άρθρο 79 παρ. 3 α' ΚΔΔ) και μάλιστα θεωρείται λόγος δημόσιας τάξης, ο οποίος εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από τον διοικητικό δικαστή (ΣτΕ 8/2013, 40, 1205/2012, Ολ 1581-1582/2010)

2.3. Αναλυτικά οι αρμοδιότητες των Δήμων από το 2006 έως και σήμερα.

Παρατηρώντας την νομοθετική διαχρονική ροή από την περίοδο της μεταπολίτευσης έως και τη σημερινή, διαπιστώνουμε πως, μετά τη μεταπολίτευση, οι αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. Α' βαθμού σταδιακά διευρύνθηκαν ενώ επίσης διαμορφώθηκε και ένα νέο διοικητικό τοπίο στην Περιφέρεια (περιφερειακή διοίκηση και καθιέρωση δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης). Αποτέλεσμα όλων των, πολυπληθών, μεταβολών και μεταρρυθμίσεων, που επήλθαν ανά τα χρόνια στο πεδίο των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. Α' βαθμού, ήταν να οδηγηθούμε στη σταδιακή ανάδειξη ενός πολυεπίπεδου συστήματος άσκησης δημοσίων πολιτικών που προηγουμένως ανήκαν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης.

Στο πλαίσιο αυτό, η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ βαθμού έχει αναλάβει μια σειρά αρμοδιοτήτων οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δράσεων όπως η Ανάπτυξη, το Περιβάλλον η Κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη και άλλα.

Ειδικότερα, οι αρμοδιότητες των νπδδ Ο.Τ.Α. Α΄ Βαθμού από το 2006 διαρθρώνονται ως εξής:

2.3.1. Με το άρθρο 75 του νόμου **3463/2006** “Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων” ορίζεται πως: *“οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές είναι αρμόδιες για τη διεύθυνση και τη ρύθμιση όλων των τοπικών υποθέσεων, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας και με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας”*.

Οι **αρμοδιότητες** των Δήμων και Κοινοτήτων, όπως προβλέφθηκαν, αφορούν, κυρίως, τους τομείς:

α) **Ανάπτυξης**, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η προστασία, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση των **τοπικών φυσικών πόρων** και περιοχών, των **ιαματικών πηγών** και των **ήπιων ή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας**, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση των σχετικών έργων και εγκαταστάσεων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 2. Η μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση και διαχείριση των **δικτύων φυσικού αερίου**, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 3. Ο **εξηλεκτρισμός**, η επέκταση ηλεκτρικών δικτύων και γενικότερα δικτύων ενέργειας, εντός των διοικητικών ορίων, για κοινωφελείς σκοπούς, καθώς και για την τόνωση της ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας. 4. Η μελέτη, κατασκευή και εκμετάλλευση **βιοτεχνικών κέντρων** και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στο πλαίσιο του πολεοδομικού και του χωροταξικού σχεδιασμού. 5. Η εκπόνηση και εφαρμογή **προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού** της περιοχής τους. 6. Η εκπόνηση και εφαρμογή **προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας** για την ανάπτυξη της περιοχής τους. 7. Ο σχεδιασμός, η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση **υποδομών** για τη στήριξη της τοπικής οικονομίας, όπως έργων **οδοποιίας**, συστημάτων **άρδευσης**, **αντιπλημμυρικών και εγγειοβελτιωτικών** έργων. 8. Η εκπόνηση, υλοποίηση και η συμμετοχή σε προγράμματα για την **τουριστική ανάπτυξη** των περιοχών τους και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς και η δημιουργία θερέτρων και άλλων εγκαταστάσεων αναψυχής και διακοπών. 9. Η διοίκηση και εκμετάλλευση των χώρων της **ζώνης λιμένα** δικαιοδοσίας τους, καθώς και η κατασκευή και συντήρηση των αναγκαίων λιμενικών έργων. 10. Η ίδρυση, κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση **δημοτικών και κοινοτικών αγορών**. 11. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση **αποθηκευτικών χώρων**

υγρών καυσίμων. 12.Η διαχείριση, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση της **δημοτικής και κοινοτικής περιουσίας** και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση **δημοτικών και κοινοτικών κτιρίων.** 13.Η εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών **δασών.** 14.Η διαχείριση και εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών **καλλιεργητικών εκτάσεων** και **βοσκοτόπων**, καθώς και αποκαλυπτόμενων καλλιεργητικών εκτάσεων που τους παραχωρούνται από το Δημόσιο.

β) Περιβάλλοντος, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως: 1.Η **εκπόνηση** τοπικών **προγραμμάτων** για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. 2.Η προστασία και διαχείριση των **υδάτινων πόρων**, η προστασία του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων από την αλιεία (λιμνοθάλασσες, λίμνες, ιχθυοτροφεία, ποταμοί) και η καταπολέμηση της ρύπανσης στην περιφέρειά τους. 3.Η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών **εργαστηρίων.** 4.Η **καθαριότητα** όλων των κοινόχρηστων χώρων της εδαφικής τους περιφέρειας, η αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού και η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των κοινόχρηστων χώρων και ιδιαίτερα των χώρων διάθεσης απορριμμάτων από εκδήλωση πυρκαγιάς, σύμφωνα με την κείμενη σχετική νομοθεσία. 5.Η παροχή **συνδρομής στην αρμόδια πυροσβεστική υπηρεσία**, με κάθε πρόσφορο μέσο που διαθέτουν, για την αντιμετώπιση πυρκαγιών, ιδίως σε περιοχές που έχουν δασικό χαρακτήρα. 6.Η ίδρυση και λειτουργία **σφαγείων.** 7.Η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων **οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης.** 8.Η λήψη μέτρων για την **αποκατάσταση και ανάπλαση** των περιοχών της περιφέρειάς τους, κυρίως σε περιοχές όπου αναπτύσσεται εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου και εγκαθίστανται μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων. 9.Η συμμετοχή τους σε θέματα **πολεοδομίας, χωροταξίας και χρήσεων γης**, όπως αυτή προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία. 10.Ο καθορισμός των χώρων για τη δημιουργία **κοιμητηρίων** και η παροχή γνώμης για τον καθορισμό **χώρων αποτέφρωσης νεκρών.**

γ) Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων και των Οικισμών, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως: 1.Η εξασφάλιση και διαρκής βελτίωση των **τεχνικών και κοινωνικών υποδομών** στις πόλεις και τα χωριά όπως η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων **ύδρευσης, αφαλάτωσης, τηλεθέρμανσης, έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινόχρηστων χώρων,** η δημιουργία χώρων **πρασίνου,** χώρων αναψυχής, πλατειών και λοιπών υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων. 2.Η συμμετοχή στο έργο της **αστικής συγκοινωνίας** και η διενέργεια μεταφοράς για τη μετακίνηση κατοίκων της περιοχής τους, καθώς και η μεταφορά για την εξυπηρέτηση και την αναψυχή αυτών, όπως ορίζεται στο άρθρο 83 και στη σχετική νομοθεσία. 3.Ο καθορισμός, η κατασκευή, συντήρηση και εκμετάλλευση **υπόγειων και υπέργειων χώρων**

στάθμευσης, καθώς και ο έλεγχος της στάθμευσης των αυτοκινήτων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 4. Η ρύθμιση της **κυκλοφορίας**, ο **καθορισμός πεζοδρόμων**, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, η **απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων οχημάτων** και γενικότερα η λήψη μέτρων για την αποφυγή δυσμενών επιδράσεων στην **ασφάλεια της κυκλοφορίας**, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 5. Ο καθορισμός των χώρων και των όρων λειτουργίας των **λαϊκών αγορών** και των **εμποροπανηγύρεων**, για άσκηση υπαίθριων εμπορικών δραστηριοτήτων, που διενεργούνται στην περιφέρειά τους, κατά τη σχετική νομοθεσία, καθώς και των χώρων για την προσωρινή διαμονή μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων. 6. Ο καθορισμός χώρων για την τοποθέτηση πλαισίων προβολής **υπαίθριας διαφήμισης**, καθώς και ο προσδιορισμός ειδικότερων προδιαγραφών κατασκευής και προϋποθέσεων τοποθέτησης διαφημιστικών πλαισίων, σύμφωνα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας. 7. Η προστασία του καταναλωτή με τη **δημιουργία Γραφείων Ενημέρωσης του καταναλωτή** σχετικά με θέματα που αφορούν τα δικαιώματά του, την ποιότητα των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών και τις επιπτώσεις τους στην υγεία και το περιβάλλον, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές. 8. Ο προσδιορισμός ειδικότερων **όρων και προϋποθέσεων της ίδρυσης και εγκατάστασης καταστημάτων, επιχειρήσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων** της δικαιοδοσίας τους που επηρεάζουν το φυσικό, πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον, καθώς και την αισθητική, φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες της πόλης. 9. Ο προσδιορισμός των **όρων και των ωρών λειτουργίας μουσικής** σε καταστήματα, τα οποία λειτουργούν στην πόλη, στο πλαίσιο των υγειονομικών και κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης. 10. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την **προστασία της δημόσιας υγείας**, όπως ο υγειονομικός έλεγχος των δημοτικών και κοινοτικών **δεξαμενών νερού**, ο **υγειονομικός έλεγχος των καταστημάτων** και επιχειρήσεων που λειτουργούν στην περιφέρειά τους, ο έλεγχος της **ηχορύπανσης**, της κοινής ησυχίας και της εκπομπής **ρύπων**, θορύβων και άλλων επιβαρύνσεων του περιβάλλοντος από τροχοφόρα, η περισυλλογή και εν γένει η μέριμνα για τα **αδέσποτα ζώα** και η δημιουργία **καταφυγίων**, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 11. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την **προστασία της ζωής και της περιουσίας των κατοίκων**, όπως ο έλεγχος **σήμανσης** των εργασιών που εκτελούνται στις οδούς και της τήρησης των υποχρεώσεων αυτών που εκτελούν έργα και εναποθέτουν υλικά και εργαλεία στις οδούς του δημοτικού ή κοινοτικού δικτύου, η λήψη μέτρων και ο έλεγχος για την προστασία από **επικίνδυνες οικοδομές**, από έλλειψη μέτρων ασφάλειας και υγιεινής σε εργασίες που εκτελούνται και γενικότερα από δραστηριότητες που εγκυμονούν κινδύνους για τη ζωή και την περιουσία των κατοίκων. 12. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία και αναβάθμιση της **αισθητικής των πόλεων και των οικισμών**. 13. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την

απρόσκοπτη πρόσβαση στους κοινόχρηστους χώρους. 14. Η **ονομασία** των οδών, πλατειών, η τοποθέτηση πινακίδων πληροφορίας και η αρίθμηση κτισμάτων.

δ) **Απασχόλησης**, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως: 1. Η υλοποίηση ή η συμμετοχή σε ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια και **προγράμματα δράσης** και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. 2. Προώθηση και **ενίσχυση της επιχειρηματικότητας** και υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης, με την ίδρυση και λειτουργία **Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης** προσαρμοσμένα στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες και κυρίως των πληθυσμών των ορεινών, αγροτικών και νησιωτικών περιοχών, στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού σχεδιασμού. 3. Συμβολή στην **απορρόφηση του εργατικού δυναμικού** της περιοχής τους με την ανάπτυξη συμβουλευτικών δράσεων που παρέχονται δωρεάν προς τους ανέργους, με στόχο την υποστήριξη και την ενθάρρυνσή τους για την εξεύρεση απασχόλησης, καθώς και στην προώθηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, με τη δημιουργία **Δημοτικών και Κοινοτικών Γραφείων Ενημέρωσης για την Απασχόληση**, σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τις επιχειρήσεις της περιοχής τους.

ε) **Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης**, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως: 1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική **φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας** και της **τρίτης ηλικίας**, με την ίδρυση και λειτουργία **νομικών προσώπων και ιδρυμάτων** όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.

2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, **υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων** με την παροχή υπηρεσιών **υγείας** και την προαγωγή **ψυχικής υγείας**, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και **αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία**, κέντρων ψυχικής υγείας, **συμβουλευτικής στήριξης** των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών. 3. Η μέριμνα για τη στήριξη **αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών**, με την παραχώρηση **δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων** σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα. 4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός

και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την **πρόληψη της παραβατικότητας** στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία **Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας**. 5.Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την **ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων** στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας. 6.Η **προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού** και της **κοινωνικής αλληλεγγύης** με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

στ) **Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού**, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως: 1.Η κατασκευή, διαχείριση και βελτίωση των υλικοτεχνικών **υποδομών** του εθνικού συστήματος της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Παιδείας και ιδιαίτερα η συντήρηση, η καθαριότητα και η φύλαξη των σχολικών κτιρίων. 2.Η ίδρυση και λειτουργία **βιβλιοθηκών**. 3.Η ίδρυση και λειτουργία **κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών**. 4.Η ίδρυση και λειτουργία **πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής**. 5.Η εφαρμογή πολιτικών για την **ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού**, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονται σε τοπικό επίπεδο, με τη δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, πινακοθηκών, κινηματογράφων και θεάτρων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής, σχολών χορού, ζωγραφικής, γλυπτικής κ.λπ., καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων. 6.Η προστασία **μουσείων, μνημείων, σπηλαίων, καθώς και αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων** της περιοχής και των εγκαταστάσεων αυτών. 7.Η επισκευή, συντήρηση και αξιοποίηση **παραδοσιακών και ιστορικών σχολικών κτιρίων και κτιρίων** που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς. 8.Η διοργάνωση **συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων** ή η συμμετοχή σε αυτά. 9.Η προώθηση **πολιτιστικών ανταλλαγών**, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 10.Η ανάπτυξη του **πολιτιστικού τουρισμού**. 11.Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση **αθλητικών εγκαταστάσεων**, όπως δημοτικών και κοινοτικών γυμναστηρίων, αθλητικών κέντρων και δημοτικών και κοινοτικών χώρων άθλησης. 12.Η προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων **ενίσχυσης μαζικού αθλητισμού** και διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων.

ζ) **Πολιτικής Προστασίας**, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως: 1.Ο **συντονισμός και η επίβλεψη** του έργου της **πολιτικής προστασίας** για την **πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών** που συμβαίνουν στα διοικητικά τους όρια. 2.Η διατύπωση **εισήγησης** για το σχεδιασμό **πολιτικής προστασίας** της περιοχής τους, στο πλαίσιο του ετήσιου

εθνικού σχεδιασμού και η εφαρμογή των προγραμμάτων, μέτρων και δράσεων που αφορούν την περιοχή τους στο πλαίσιο του εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού. 3. Η **διάθεση και ο συντονισμός δράσης** του απαραίτητου **δυναμικού και μέσων** για την **πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών** της περιφέρειάς τους.

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες ασκούν, σε τοπικό επίπεδο, κρατικού χαρακτήρα αρμοδιότητες, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία.

Οι αρμοδιότητες αυτές είναι, ειδικότερα, οι ακόλουθες:

1. Η **τήρηση του δημοτολογίου** και του **μητρώου αρρένων**, η έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών που απορρέουν από αυτό, καθώς και η τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την κείμενη νομοθεσία για τη δημιουργία και τήρηση του Εθνικού Δημοτολογίου. 2. Η **τήρηση των ληξιαρχικών βιβλίων**, στα οποία καταχωρούνται τα ληξιαρχικά γεγονότα που συμβαίνουν στην περιφέρειά τους και η έκδοση αποσπασμάτων των ληξιαρχικών πράξεων. 3. Η τήρηση **αρχείων επίσημων εγγράφων** και η έκδοση αντιγράφων. 4. Η περιοδική **ενημέρωση των δημοσίων υπηρεσιών** για τις μεταβολές προσωπικής κατάστασης, που προκύπτουν από τα τηρούμενα στοιχεία. 5. Η **τήρηση των υποχρεώσεων** που προκύπτουν από την ισχύουσα **εκλογική νομοθεσία**. 6. Η τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την ισχύουσα νομοθεσία περί **ιθαγένειας και αλλοδαπών και μετανάστευσης**. 7. Η χορήγηση άδειας **πολιτικού γάμου** και η τέλεση των γάμων αυτών. 8. Η δημιουργία, συντήρηση και λειτουργία **κοιμητηρίων και κέντρων αποτέφρωσης νεκρών**, καθώς και η **χορήγηση άδειας ταφής και αποτέφρωσης νεκρών**. 9. Η χορήγηση **βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας**. 10. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τους χώρους **προσωρινής εγκατάστασης μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων**. 11. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τα **ζώα συντροφιάς**. 12. Ο έλεγχος τήρησης των διατάξεων που αφορούν το **Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό** και τις οικοδομές που χαρακτηρίζονται επικίνδυνες. 13. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση των **αδειών ίδρυσης, λειτουργίας και εγκατάστασης των καταστημάτων και επιχειρήσεων**, οι όροι λειτουργίας και εγκατάστασης των οποίων καθορίζονται από την κείμενη νομοθεσία και τους αντίστοιχους υγειονομικούς κανονισμούς και διατάξεις, καθώς και ο έλεγχος της τήρησης αυτών. 14. Η τήρηση των διατάξεων που αφορούν το **ωράριο λειτουργίας** των καταστημάτων. 15. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας **κινηματογράφων, θεάτρων** και παρεμφερών επιχειρήσεων και η διενέργεια των προβλεπόμενων επιθεωρήσεων. 16. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας **παιδότοπων και διαφόρων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων**, όπως λούνα παρκ, τσίρκο, πίστες αυτοκινητιδίων,

μουσικών συναυλιών και άλλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων της. 17. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση **αδειών τεχνικών ψυχαγωγικών παιγνίων** και παροχής υπηρεσιών διαδικτύου, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων. 18. Η χορήγηση και ανάκληση άδειας λειτουργίας **μουσικών οργάνων**, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων. 19. Η χορήγηση και ανάκληση αδειών για την άσκηση **υπαίθριου στάσιμου εμπορίου**, η χορήγηση αδειών εμποροπανηγύρεων και υπαίθριων χριστουγεννιάτικων αγορών, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 3377/2005, καθώς και ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν το υπαίθριο εμπόριο και τις λαϊκές αγορές. 20. Η χορήγηση **άδειας κυκλοφορίας ζωήλατου οχήματος** στην περιφέρειά τους.

21. Η αφαίρεση της **άδειας από τις οικοδομές** για μη εξόφληση ασφαλιστικών εισφορών στο Ι.Κ.Α..

22. Η χορήγηση και ανάκληση **άδειας εγκατάστασης και χρήσης** του οικήματος για την άσκηση δραστηριότητας από **εκδιδόμενα πρόσωπα**, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων.

23. Ο έλεγχος τήρησης της **τουριστικής νομοθεσίας** από τις επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος, κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του νόμου. 24. Η χορήγηση **αδειών διενέργειας διαφήμισης**, τοποθέτησης πλαισίων υπαίθριας διαφήμισης, τοποθέτησης επιγραφών προσδιορισμού επαγγελματικής δραστηριότητας σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, καθώς και η παραχώρηση χώρων για την προβολή δραστηριοτήτων σε νομικά πρόσωπα, που επιδιώκουν κοινωφελείς σκοπούς, όπως επίσης ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων περί υπαίθριας διαφήμισης των προδιαγραφών των διαφημιστικών πλαισίων και επιγραφών, η αφαίρεση των παράνομων υπαίθριων διαφημίσεων και επιγραφών και η επιβολή των προβλεπόμενων προστίμων, με τις προϋποθέσεις και τους όρους που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία. 25. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας καταστημάτων **εκμίσθωσης μοτοποδηλάτων**.

Με τον ίδιον νόμο προβλέφθηκε πως με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, είναι δυνατή η παροχή ειδικών κινήτρων και προβλέψεων ειδικών χρηματοδοτήσεων για την κάλυψη άσκησης αρμοδιοτήτων από ορεινούς ή νησιωτικούς Δήμους ή Κοινότητες ή από Δήμους ή Κοινότητες σε φθίνουσες και μειονεκτικές περιοχές, όπως αυτές καθορίζονται από τις κείμενες διατάξεις, ανάλογα με το εάν αυτές ασκούνται από τους ίδιους ή σε διαδημοτικό επίπεδο.

Για τη “διασφάλιση της απρόσκοπτης κοινωνικής διαβίωσης των κατοίκων των Δήμων και Κοινοτήτων και για την εύρυθμη λειτουργία των πόλεων και των οικισμών” θεσπίστηκε πως οι προϋποθέσεις σύστασης της **Δημοτικής Αστυνομίας**, οι αρμοδιότητές της, καθώς και ο χρόνος έναρξης άσκησης τους σε σχέση με την οργάνωσή της, ο τρόπος με τον οποίο ασκούνται, η διάρθρωση των υπηρεσιών της, τα προσόντα και οι θέσεις κατά κατηγορίες, βαθμούς και κλάδους του προσωπικού της, καθώς και το σύστημα πρόσληψης, εκπαίδευσης, επιμόρφωσης τούτου, περιλαμβανομένων των καθηκόντων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δημόσιας Τάξης, μετά από γνώμη της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Ειδική ρύθμιση επιφύλασσε ο παραπάνω νόμος για τη **γνώμη** των δημοτικών και κοινοτικών αρχών για **ειδικά θέματα**, την οποία οφείλουν να ζητούν οι κρατικές αρχές προκειμένου να εκδώσουν διοικητική κανονιστική πράξη που αφορά ειδικά ορισμένα ζητήματα. Τα τελευταία συνίστανται στην προστασία του περιβάλλοντος, στα ρυθμιστικά ή χωροταξικά σχέδια και στις αποφάσεις χωροθέτησης εγκαταστάσεων και λοιπών δραστηριοτήτων.

Το παραπάνω εξειδικεύτηκε ως εξής στον νόμο: α) Για πράξεις που αφορούν την περιφέρεια έως δέκα (10) Δήμων και Κοινοτήτων απαιτείται η γνώμη όλων των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων.

β) Για πράξεις που αφορούν την περιφέρεια περισσότερων από δέκα (10) Δήμων και Κοινοτήτων του νομού, απαιτείται η γνώμη του διοικητικού συμβουλίου της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων.

γ) Για πράξεις που αφορούν την περιφέρεια Δήμων και Κοινοτήτων που υπάγονται σε περισσότερους νομούς, απαιτείται η γνώμη του διοικητικού συμβουλίου των τοπικών ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων. δ) Για πράξεις που αφορούν την περιφέρεια ολόκληρης της Χώρας, απαιτείται η γνώμη του διοικητικού συμβουλίου της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας. Όταν οι παραπάνω πράξεις αφορούν τα πολεοδομικά σχέδια, για την έκδοσή τους απαιτείται η γνώμη μόνο των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων των Δήμων ή των Κοινοτήτων, στη διοικητική περιφέρεια των οποίων πρόκειται να ισχύουν οι πράξεις αυτές.

Επιπλέον των άλλων, θεσπίστηκε η δυνατότητα στις δημοτικές και κοινοτικές αρχές να εκδίδουν **αποφάσεις** προκειμένου να ρυθμίζουν θέματα της αρμοδιότητάς τους και με τις οποίες:

α) Θέτουν κανόνες: α1. Για την **προστασία** του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού **περιβάλλοντος**, των θαλασσών από πηγές ξηράς και των υπόγειων και επίγειων υδάτινων αποθεμάτων από τη ρύπανση. α2. Για την προστασία της **υγείας των κατοίκων** από οχλούσες δραστηριότητες και ειδικότερα στις τουριστικές περιοχές κατά την τουριστική περίοδο. α3. Για την τήρηση της **καθαριότητας** σε κοινόχρηστους και ιδιωτικούς υπαίθριους χώρους της εδαφικής τους περιφέρειας και γενικότερα για τη διασφάλιση και αναβάθμιση της αισθητικής των πόλεων και των οικισμών, λαμβάνοντας υπόψη ιδιαίτερα τη διατήρηση και ανάδειξη των παραδοσιακών, ιστορικών και τουριστικών περιοχών. α4. Για τη ρύθμιση της **κυκλοφορίας**, των μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, τον προσδιορισμό και τη λειτουργία των χώρων στάθμευσης των οχημάτων, καθώς και για την τοποθέτηση και λειτουργία μετρητών ή εγκαταστάσεων ρύθμισης της **στάθμευσης** οχημάτων σε κοινόχρηστους χώρους.

β) Καθορίζουν τον τρόπο εφαρμογής των αναγκαίων, κατά περίπτωση, μέτρων για την **πρόληψη και αντιμετώπιση πυρκαγιών** σε κοινόχρηστους χώρους και ιδιαίτερα στους χώρους διάθεσης των απορριμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές πυροσβεστικές διατάξεις.

γ) Προσδιορίζουν τους όρους και τις **ώρες λειτουργίας μουσικής** σε καταστήματα που λειτουργούν στην πόλη, λαμβάνοντας υπόψη τις χρήσεις γης, τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες και την προστασία των κατοίκων από την ηχορύπανση.

δ) Καθορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις: δ1. Για τη χρήση και λειτουργία των **δημοτικών και κοινοτικών αγορών**, των εμποροπανηγύρεων, παραδοσιακού ή μη χαρακτήρα, των ζωοπανηγύρεων, των χριστουγεννιάτικων αγορών και γενικά των υπαίθριων εμπορικών δραστηριοτήτων. δ2. Για τη χρήση των **αλσών και των κήπων**, των **πλατειών**, των παιδικών χαρών και των λοιπών **κοινόχρηστων χώρων**. δ3. Για τη χρήση και λειτουργία των συστημάτων **ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης**. δ4. Για τη λειτουργία των δημοτικών και κοινοτικών κατοικιών, των **θερέτρων, των κατασκηνώσεων και τουριστικών εγκαταστάσεων**.

ε) Καθορίζουν τους χώρους λειτουργίας των **λαϊκών αγορών**, τις θέσεις που επιτρέπεται η άσκηση **υπαίθριου στάσιμου εμπορίου** και τους κοινόχρηστους, δημοτικούς ή κοινοτικούς χώρους, που επιτρέπεται να τοποθετηθούν τα μέσα προβολής υπαίθριας διαφήμισης.

Μπορούν επίσης να καθορίζουν ειδικότερες προδιαγραφές και προϋποθέσεις κατασκευής και τοποθέτησης διαφημιστικών πλακιδίων και επιγραφών σε επαγγελματικούς χώρους, ανάλογα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες, λαμβάνοντας υπόψη τη φυσιογνωμία και την αισθητική του χώρου.

στ) Προσδιορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εγκατάσταση και λειτουργία **καταστημάτων**, επιχειρήσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, για τη χορήγηση της άδειας των οποίων είναι αρμόδιοι, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος, του αιγιαλού και της παραλίας, της δασικής νομοθεσίας, της νομοθεσίας για την πυροπροστασία, για τους αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους, τις διατάξεις του γενικού πολεοδομικού σχεδίου, του οικοδομικού κανονισμού και τους γενικούς όρους που προβλέπονται από τις σχετικές υγειονομικές διατάξεις.

Μπορούν, επίσης, πέραν των ανωτέρω, να προσδιορίζουν ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις για την ίδρυση και εγκατάσταση των ανωτέρω επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων σε περιοχές, που επηρεάζουν το φυσικό, πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον, την αισθητική φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες των πόλεων και των οικισμών, εκτός των περιοχών, για τις οποίες έχουν προσδιοριστεί ειδικότεροι όροι χρήσεων γης.

Οι ανωτέρω αποφάσεις λαμβάνονται από τα δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια ενώ την έκδοσή τους εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο η δημορχιακή επιτροπή. Εάν η διάταξη αφορά αποκλειστικά την περιφέρεια ενός τοπικού διαμερίσματος ή οικισμού, η δημορχιακή επιτροπή διαμορφώνει την εισήγησή της, μετά από γνώμη του οικείου τοπικού συμβουλίου.

Για τη διαμόρφωση της εισήγησης, η δημορχιακή επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις των αρμόδιων κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων και ομάδων πολιτών της περιφέρειας του Δήμου, με τους οποίους έρχεται σε διαβούλευση, καθώς και τυχόν ειδικές μελέτες που έχουν εκπονηθεί για την αντιμετώπιση των ανωτέρω ζητημάτων. Με τις κανονιστικές αυτές αποφάσεις μπορεί να καθορίζονται οι περιπτώσεις, για τις οποίες επιβάλλονται διοικητικά μέτρα και πρόστιμα, ορίζοντας το ύψος του προστίμου και τη διαδικασία επιβολής τους.

Αξίζει να αναφερθούμε ειδικότερα στην τροποποίηση της διαδικασίας **ίδρυσης και λειτουργίας των Καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος**, στα πλαίσια της οποίας οι αρμοδιότητες του Δήμου παρουσιάζονται διευρυμένες. Ειδικότερα: Για την **ίδρυση και λειτουργία** των ανωτέρω καταστημάτων απαιτείται **άδεια**, η οποία χορηγείται από τον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της Κοινότητας.

Πριν από τη χορήγηση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας χορηγείται **προέγκριση ίδρυσης**, η οποία εκδίδεται ύστερα από απόφαση της δημορχιακής επιτροπής ή του κοινοτικού συμβουλίου, μετά από προέλεγχο του σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου. Για τον

προέλεγχο λαμβάνονται υπόψη ζητήματα που αφορούν τις χρήσεις γης, την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος, την προστασία του αιγιαλού και της παραλίας, των δασικών περιοχών, των αρχαιολογικών και ιστορικών τόπων, καθώς και την αισθητική, φυσιολογία και τις εν γένει λειτουργίες της πόλης, όπως αυτά ορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία και από τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις, που τίθενται στις τοπικές κανονιστικές διατάξεις των οικείων δημοτικών και κοινοτικών αρχών. Η αρμόδια υπηρεσία του Δήμου ή της Κοινότητας οφείλει, ευθύς ως συμπληρωθεί ο φάκελος, να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες προς όλες τις συναρμόδιες υπηρεσίες, για τον υγειονομικό έλεγχο, τον έλεγχο πυρόσβεσης κ.λπ..

Η **άδεια λειτουργίας μουσικής** στα ανωτέρω καταστήματα χορηγείται από τη δημορχιακή επιτροπή ή από τον πρόεδρο της Κοινότητας.

Για την **ανάκληση ή την οριστική αφαίρεση** της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των καταστημάτων της παραγράφου 1, αρμόδιοι είναι η δημορχιακή επιτροπή ή το κοινοτικό συμβούλιο.

Κατ' εξαίρεση για την **προσωρινή αφαίρεση** της άδειας λειτουργίας ενός καταστήματος, όπως προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία, καθώς και για την παροχή της εντολής προς σφράγιση αυτών, αρμόδιος είναι ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος Κοινότητας. Το ίδιο όργανο, εντός της αυτής προθεσμίας, παρέχει την εντολή για τη σφράγιση των καταστημάτων που λειτουργούν χωρίς άδεια.

Αρμόδιο όργανο για την ίδια τη **σφράγιση και την εκτέλεση** των διοικητικών πράξεων, όλων των καταστημάτων και επιχειρήσεων δικαιοδοσίας του οικείου Δήμου ή Κοινότητας, είναι η δημοτική αστυνομία ή το όργανο, που ορίζεται για το σκοπό αυτόν από το οικείο δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο και αποτελείται από υπαλλήλους ή και αιρετούς στην περίπτωση που δεν έχει συσταθεί δημοτική αστυνομία.

Το αρμόδιο όργανο, κατά την εκτέλεση των ανωτέρω πράξεων, δύναται, όπου κρίνει αναγκαίο, να ζητά τη συνδρομή της Ελληνικής Αστυνομίας.

Κατ' εξαίρεση, για καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος που λειτουργούν εντός ξενοδοχείων, αρμόδιο όργανο για τη χορήγηση των οικείων αδειών ίδρυσης και λειτουργίας είναι ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.). Με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης μπορεί να καθορίζονται θέματα διαδικασίας έκδοσης και ανάκλησης των αδειών, μεταβίβασης και μετατροπής της άδειας, τρόπου σφράγισης των καταστημάτων, των γενικών υγειονομικών όρων που τα διέπουν, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Ειδικότερες αναφορές του ίδιου νόμου στις επιμέρους αρμοδιότητες των Δήμων, μας παρέχουν μία πιο ξεκάθαρη εντύπωση του τρόπου με τον οποίον αυτές οφείλουν να ασκούνται:

Οι αποφάσεις, που αφορούν τη **ρύθμιση της κυκλοφορίας**, τον καθορισμό πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, τον προσδιορισμό και τη λειτουργία των χώρων στάθμευσης οχημάτων σε κοινόχρηστους χώρους, εκδίδονται, μετά προηγούμενη κατάρτιση σχετικών μελετών, οι οποίες έχουν εκπονηθεί ή εγκριθεί από τις Τεχνικές Υπηρεσίες του οικείου Δήμου ή Κοινότητας ή από τις Τεχνικές Υπηρεσίες Δήμων και Κοινοτήτων των Περιφερειών.

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να ασκούν **συγκοινωνιακό έργο** για την εξυπηρέτηση της μετακίνησης των κατοίκων της περιφέρειάς τους, εφόσον το έργο αυτό δεν εξυπηρετείται από υφιστάμενη γραμμή, όπως τούτο διαπιστώνεται από τον οικείο Νομόρχη. Για την εκτέλεση του έργου αυτού επιτρέπεται, ύστερα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, η επιβολή κομίστρου. Μπορούν, επίσης, να διενεργούν μεταφορές για τη μετακίνηση: α) κατοίκων που ανήκουν σε κοινωνικές ομάδες, όπως ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων και παιδιών, στους οποίους παρέχουν υπηρεσίες, β) των εργαζομένων στους οικείους Δήμους και Κοινότητες και στα νομικά πρόσωπα αυτών και γ) μαθητών στον τόπο που λειτουργεί το σχολείο, εφόσον η μετακίνησή τους δεν είναι δυνατή με μεταφορικά μέσα δημόσιας χρήσης. Για θέματα που προκύπτουν όταν η μεταφορά αναφέρεται σε μαθητές διαφορετικών Δήμων ή Κοινοτήτων, αποφασίζει η οικεία Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Τη διάθεση και διαχείριση **βοσκοτόπων**. Βοσκοτόποι που ανήκουν στο κράτος διατίθενται για εκμετάλλευση στους Δήμους και στις Κοινότητες στην περιφέρεια των οποίων βρίσκονται, κατά προτεραιότητα, αποκλειστικά και μόνο για την ικανοποίηση κτηνοτροφικών αναγκών, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά.

Την **καταγραφή ακίνητης περιουσίας**. Πιο συγκεκριμένα, οι Δήμοι και οι Κοινότητες οφείλουν να καταρτίζουν και να τηρούν κτηματολόγιο των ακινήτων τους.

Τις **δωρεές δημοτικών και κοινοτικών ακινήτων** οι οποίες επιτρέπονται, ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Η ως άνω απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνώμη του τοπικού συμβουλίου ή παρέδρου. Ο τελευταίος συμμετέχει στη συνεδρίαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και έχει δικαίωμα ψήφου κατά τη λήψη της απόφασης του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.

Τη δωρεάν παραχώρηση κυριότητας και χρήσης δημοτικών και κοινοτικών ακινήτων στο Δημόσιο ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, η οποία επιτρέπεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου για την αντιμετώπιση έκτακτης και επείγουσας ανάγκης. Η παραχώρηση ανακαλείται με όμοια απόφαση, εφόσον οι λόγοι που την είχαν υπαγορεύσει έχουν εκλείψει. Ομοίως με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, επιτρέπεται να παραχωρείται δωρεάν η χρήση ακινήτων σε άλλα νομικά πρόσωπα, που ασκούν αποκλειστικά και μόνο δραστηριότητα, η οποία είναι κοινωφελής ή προάγει τα τοπικά συμφέροντα.

Με απόφαση του ίδιου οργάνου επιτρέπεται να παραχωρούνται δωρεάν, κατά πλήρη κυριότητα, δημοτικά ή κοινοτικά ακίνητα σε αθίγγανους και ομογενείς που εγκαθίστανται στην Ελλάδα και οι οποίοι έχουν ενταχθεί σε κρατικά προγράμματα στεγαστικής αποκατάστασης ή σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται, καθ' οιονδήποτε τρόπο, από το κράτος.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, καθορίζονται οι προϋποθέσεις και τα ειδικότερα κριτήρια παραχώρησης, καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

Την εκποίηση ακινήτων η οποία επιτρέπεται επίσης με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν με απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του συμβουλίου τους να **εκποιούν απευθείας** οικοπέδα τους σε **άστεγους** και οικονομικά αδύναμους δημότες, κατά προτίμηση εκείνους που κατοικούν στο Δήμο ή την Κοινότητα. Με άλλη απόφαση του δημοτικού ή του κοινοτικού συμβουλίου καθορίζονται οι κατηγορίες των δικαιούχων, σύμφωνα με κριτήρια, όπως το ύψος του ετήσιου εισοδήματος, ο αριθμός των ανήλικων τέκνων, η κατάσταση της υγείας των μελών της οικογένειας, οι καταστροφές από θεομηνίες κ.λπ.. Η επιλογή των δικαιούχων και η παραχώρηση των οικοπέδων γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή του κοινοτικού συμβουλίου. Αν οι δικαιούχοι που πληρούν τις ίδιες προϋποθέσεις είναι περισσότεροι γίνεται δημόσια κλήρωση μεταξύ αυτών.

Την ανέγερση κατοικιών: Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να ανεγείρουν κατοικίες και να παραχωρούν τη χρήση τους, χωρίς δημοπρασία, σε άστεγους και οικονομικά αδύναμους δημότες.

Την **παραχώρηση για αυτοκαλλιέργεια ή χρήση**, με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, και χωρίς δημοπρασία και χρονικό περιορισμό, σε γεωργούς δημότες κατοίκους: α) των καλλιεργήσιμων δημοτικών και κοινοτικών εκτάσεων, που αποκαλύπτονται ύστερα από αποστράγγιση ή αποξήρανση, που έγινε με δαπάνες του Δήμου ή της Κοινότητας, β) των εκτάσεων που προσκτάται ο Δήμος ή η Κοινότητα και γ) των εκτάσεων που αποκαλύπτονται με την αποξήρανση εθνικών τελμάτων, ελών και λιμνών, που παραχωρούνται από το Δημόσιο

στους Δήμους ή στις Κοινότητες. Αν οι παραπάνω εκτάσεις βρίσκονται εξ ολοκλήρου σε ένα τοπικό διαμέρισμα, η ανωτέρω απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνώμη του οικείου τοπικού συμβουλίου ή παρέδρου, ο οποίος στη λήψη της απόφασης έχει και δικαίωμα ψήφου.

Την αγορά ακινήτων :αν από το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο κριθεί ότι μόνο ένα ακίνητο είναι κατάλληλο για την εκπλήρωση δημοτικού ή κοινοτικού σκοπού, το ακίνητο μπορεί να αγοραστεί απευθείας, με απόφαση του συμβουλίου. **Την εκμίσθωση** της εκμετάλλευσης των **δασών** που βρίσκονται στην ιδιοκτησία των δήμων και των κοινοτήτων σε δασικούς συνεταιρισμούς εργασίας, των οποίων όλα τα μέλη είναι κάτοικοι του Δήμου ή της Κοινότητας, απευθείας και χωρίς δημοπρασία και για χρονικό διάστημα έως τριών (3) ετών. **Την κήρυξη της απαλλοτρίωσης και σύστασης δουλείας**. Η κήρυξη της απαλλοτρίωσης ή η σύσταση δουλείας ακινήτου, που βρίσκεται μέσα στη διοικητική περιφέρεια Δήμου ή Κοινότητας, γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Για την κήρυξη αναγκαστικής απαλλοτρίωσης αγροτικής έκτασης απαιτείται επιπλέον και γνώμη της αρμόδιας Υπηρεσίας Γεωργίας της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, στην περιοχή της οποίας βρίσκεται η έκταση ή το μεγαλύτερο τμήμα αυτής. Για την κήρυξη αναγκαστικής απαλλοτρίωσης δασικής έκτασης απαιτείται επιπλέον και γνώμη της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας. **Τις διεθνείς συνεργασίες**. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες συνεργάζονται με πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της αλλοδαπής, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους: α. Σε διεθνές επίπεδο, για την προαγωγή της διαπεριφερειακής και συνοριακής συνεργασίας και τη συμμετοχή τους σε δίκτυα πόλεων και ενώσεων. β. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για τη συμμετοχή τους σε δίκτυα, προγράμματα και πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Για τη συμβατότητα της δράσης των Δήμων και Κοινοτήτων με τις εθνικές πολιτικές, την εθνική και κοινοτική νομοθεσία και σε σχέση με το εύρος των αρμοδιοτήτων τους απαιτείται η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής που συνιστάται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εξωτερικών και στην οποία συμμετέχει και εκπρόσωπος της Ε.Ν.Α.Ε.. Όταν συζητούνται θέματα διεθνούς συνεργασίας Δήμων και Κοινοτήτων, ο εκπρόσωπος της Ε.Ν.Α.Ε. αντικαθίσταται από τον αντίστοιχο της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε..

Τις συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας. Δήμοι και Κοινότητες του ίδιου νομού ή όμοροι Δήμοι και Κοινότητες μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις, με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας για λογαριασμό τους ή την υποστήριξη της άσκησης της. Στις συμβάσεις αυτές μπορεί να συμμετέχει και νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου του αναλαμβάνοντος την αρμοδιότητα Δήμου ή Κοινότητας ή Σύνδεσμος. Οι συμβάσεις αυτές καλούνται “συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας”. **Τις Συμβάσεις Συνεργασίας Φορέων της**

Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δήμοι, Κοινότητες, Σύνδεσμοι, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις για την εκτέλεση έργων, προμηθειών και υπηρεσιών. Αντικείμενα των συμβάσεων μπορεί να είναι και η βεβαίωση και είσπραξη τελών, δικαιωμάτων, εισφορών και προστίμων. Δήμοι, Κοινότητες, σύνδεσμοι και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αυτών μπορούν να αναθέτουν με τη διενέργεια διαγωνισμού σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή κοινοπραξίες την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας τους, την εκτέλεση έργων, την παροχή υπηρεσιών προς τον αναθέτοντα φορέα ή προς τους δημότες και την εφαρμογή προγραμμάτων. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, μετά από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, προσδιορίζονται ειδικότερα τα σχετικά με τη διενέργεια του διαγωνισμού, ιδίως δε οι προϋποθέσεις, οι όροι, η διαδικασία και τα όργανα διενέργειας του διαγωνισμού, οι όροι τους οποίους πρέπει να πληρούν οι ανάδοχοι, τα κριτήρια και η διαδικασία αξιολόγησης και επιλογής, το περιεχόμενο και η δημοσιότητα της προκήρυξης, η υποβολή και η εκδίκαση των ενστάσεων, οι βασικοί όροι των συμβάσεων ανάθεσης και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια. **Τις συμπράξεις Δήμων και Κοινοτήτων με τον ιδιωτικό τομέα** Για την εκτέλεση έργων και την παροχή υπηρεσιών, οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις με νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα.

Τη σύσταση ιδρύματος. Δημοτικά ή κοινοτικά ιδρύματα όπως, βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, μουσεία ή άλλα επιστημονικά ιδρύματα, συνιστώνται, ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ύστερα από απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, με προεδρικό διάταγμα, που ορίζει το σκοπό, τα όργανα της διοίκησης, τους πόρους, την περιουσία, που αφιερώνεται σε αυτό και το όνομα του ιδρύματος. Το προεδρικό διάταγμα εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του αρμόδιου καθ' ύλην Υπουργού, αφού τηρηθούν και οι ειδικές, για κάθε κατηγορία ιδρυμάτων, διατάξεις. **Τη σύσταση δημοτικών και κοινοτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.** Τα δημοτικά και κοινοτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου συνιστώνται με απόφαση των οικείων δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων. Ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας διαπιστώνει τη νομιμότητα της σχετικής απόφασης του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και εκδίδει την πράξη σύστασης του νομικού προσώπου, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. **Τη διαχείριση βοσκοτόπων** Τις περιουσίες, που ανήκαν πριν από το νόμο ΔΝΖ' σε τώως Δήμους και προέρχονται από ιδιωτικές βοσκές, που η χρήση τους είχε αφεθεί από τους ιδιοκτήτες στην κοινή χρήση, διαχειρίζεται το δημοτικό ή

κοινοτικό συμβούλιο, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκονται, σύμφωνα με τις διατάξεις που ρυθμίζουν τη διαχείριση δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας. Ειδικότερα, στους Δήμους ή στις Κοινότητες, που οι κάτοικοί τους μετακινούνται ομαδικά έξω από τη διοικητική περιφέρειά τους και στον ίδιο τόπο, για διαχείριση ή παραθερισμό, τις ανωτέρω βοσκές διαχειρίζεται ο Δήμος ή η Κοινότητα, στην περιφέρεια του οποίου γίνεται η διαχείριση ή ο παραθερισμός, και όχι ο Δήμος ή η Κοινότητα, στην Περιφέρεια του οποίου βρίσκονται οι βοσκές.

2.3.2. Ως προς τις αρμοδιότητες με το άρθρο 94 ν. **3852/2010** τροποποιήθηκε ο τότε υπάρχων κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων και ειδικότερα, στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και υπό τον τομέα β' («Περιβάλλον») προστέθηκαν οι ακόλουθες **αρμοδιότητες**:

11. Η έκδοση **οικοδομικών αδειών**, ο προέλεγχος για την έκδοση τους, ο έλεγχος μελετών για οικοδομικές άδειες, συναφούς χαρακτήρα πολεοδομικές Αρμοδιότητες, καθώς και ο έλεγχος και η επιβολή προστίμων για την κατασκευή αυθαιρέτων κτισμάτων, κατά την κείμενη νομοθεσία. 12. Ο έλεγχος των αρχιτεκτονικών, των στατικών, των υδραυλικών και των ηλεκτρομηχανολογικών **μελετών**, της μελέτης θερμομόνωσης, της μελέτης παθητικής πυροπροστασίας και των σχετικών φορολογικών στοιχείων για την έκδοση ή αναθεώρηση **οικοδομικών αδειών βιομηχανικών κτιρίων**. 13. Ο έλεγχος εφαρμογής **ρυμοτομικών σχεδίων** στο έδαφος πριν την έγκριση των πινακίδων εφαρμογής. 14. Η σύνταξη **διαγραμμάτων** εφαρμογής και διαγραμμάτων διαμορφωμένης κατάστασης. 15. Ο έλεγχος **τοπογραφικών** διαγραμμάτων που προορίζονται για σύνταξη πράξεων τακτοποίησης και αναλογισμού ή πράξεων εφαρμογής. 16. Η επίβλεψη **τοπογραφικών μελετών** και μελετών Πράξεων Εφαρμογής Σ.Π.. 17. Η σύνταξη **Πράξεων Εφαρμογής**. 18. Η παρακολούθηση του **Προγράμματος Καθαρές Ακτές - Καθαρές Θάλασσες** του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. 19. Η έκδοση απόφασης για τον καθορισμό μεμονωμένων κτιρίων ή των περιοχών, εντός των οποίων οι όψεις των κτιρίων πρέπει να **αποπερατώνονται** μέσα σε έξι (6) έτη από την έκδοση της οικοδομικής άδειας ή της ανωτέρω απόφασης. 20. Η προκαταρκτική **πρόταση ανάπλασης** ορισμένης περιοχής 21. Η γνωμοδότηση για παρέκκλιση από τους όρους δόμησης **κατασκευής κτιρίων** που προορίζονται για **γεωκτηνοτροφικές, γεωπηνοτροφικές ή υδατοκαλλιεργητικές** εγκαταστάσεις, καθώς και εγκαταστάσεις αποθήκευσης λιπασμάτων, φαρμάκων, ιχθυοτροφών, γεωργικών και αλιευτικών εφοδίων, γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων, στεγάστρων σφαγής ζώων και δεξαμενών από οποιοδήποτε υλικό. 22. Η εφαρμογή **πολεοδομικών σχεδίων** και συναφών εκτελεστών πράξεων, που δεν έχουν γενικότερο χαρακτήρα. 23. Ο έλεγχος εφαρμογής **ρυμοτομικών σχεδίων** στο έδαφος. 24. Η εφαρμογή εγκεκριμένων **σχεδίων επί του εδάφους** 25. Η

διαχείριση **στερεών αποβλήτων**, σε επίπεδο προσωρινής αποθήκευσης, μεταφόρτωσης, επεξεργασίας, ανακύκλωσης και εν γένει αξιοποίησης, διάθεσης, λειτουργίας σχετικών εγκαταστάσεων, κατασκευής μονάδων επεξεργασίας και αξιοποίησης, καθώς και αποκατάστασης υφιστάμενων χώρων εναπόθεσης (Χ.Α.Δ.Α.). Η διαχείριση πραγματοποιείται, σύμφωνα με τον αντίστοιχο σχεδιασμό, που καταρτίζεται από την Περιφέρεια. 26. Η μέριμνα, σύμφωνα με τις ισχύουσες πυροσβεστικές διατάξεις, για την τήρηση των υποχρεώσεων **καθαρισμού**, από τους ιδιοκτήτες, νομείς, και επικαρπωτές, **των οικοπεδικών και λοιπών ακάλυπτων χώρων**, που βρίσκονται εντός πόλεων, κωμοπόλεων και οικισμών και σε απόσταση μέχρι 100 μέτρων από τα όρια τους, καθώς και η υποχρέωση αυτεπάγγελτου καθαρισμού από τους δήμους, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των υπόχρεων. Σε βάρος εκείνων που δεν συμμορφώνονται επιβάλλεται πρόστιμο, το οποίο και αποτελεί έσοδο του οικείου δήμου. 27. Η διενέργεια **δειγματοληπτικών ελέγχων**, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα των **χαλύβων** οπλισμού σκυροδέματος. 28. Η διενέργεια **δειγματοληπτικών ελέγχων**, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα των προϊόντων **τσιμέντου**. 29. Η χορήγηση **άδειας εγκατάστασης** και λειτουργίας στεγνοκαθαριστηρίων, πλυντηρίων ρούχων, σιδηρωτηρίων ρούχων και ταπητοκαθαριστηρίων.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, υπό τον τομέα γ` («Ποιότητα Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων»), προστίθενται οι ακόλουθες Αρμοδιότητες:

15. Η μελέτη των έργων συντήρησης και βελτίωσης του **οδικού δικτύου** αρμοδιότητας δήμου.
16. Η εκπόνηση **κυκλοφοριακών μελετών**, καθώς και η μελέτη, εκτέλεση και επίβλεψη των εργασιών **σήμανσης**, σηματοδότησης και ηλεκτροφωτισμού του οδικού δικτύου του δήμου.
17. Ο καθορισμός των **αστικών γραμμών λεωφορείων**, της αφετηρίας, της διαδρομής, των στάσεων και του τέρματος των αντίστοιχων γραμμών, καθώς και ο καθορισμός των προδιαγραφών των στάσεων και των στεγάστρων αναμονής επιβατών αστικών και υπεραστικών γραμμών.
18. Ο καθορισμός **κομίστρων** αστικών φορέων παροχής συγκοινωνιακού έργου.
19. Η ρύθμιση κάθε θέματος, το οποίο αφορά στην εγκατάσταση, λειτουργία και στη συντήρηση **ανεγκυστήρων**, καθώς και η χορήγηση των σχετικών τεχνικών επαγγελματικών αδειών, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του άρθρου 4 του π.δ. 78/2006 και των σχετικών Κ.Υ.Α.
20. Η χορήγηση έγκρισης **δομικής κατασκευής κεραίας** σταθμού στην ξηρά.
21. Η χορήγηση άδειας εγκατάστασης και άδειας λειτουργίας **φωτοβόλων, σωλήνων, φωτεινών επιγραφών** και ηλεκτροκίνητων ανυψωτικών μηχανημάτων, καθώς και ο έλεγχος της λειτουργίας αυτών.
22. Η Σύσταση επιτροπής φιλικού διακανονισμού για την **εξώδικη επίλυση** των διαφορών ανάμεσα σε προμηθευτές και σε καταναλωτές ή ενώσεις καταναλωτών, η τήρηση αρχείων των πορισμάτων της οικείας επιτροπής καθώς και η τήρηση

μητρώου καταναλωτών. 23. Ο καθορισμός των **προδιαγραφών των στάσεων** και των στεγάστρων αναμονής επιβατών των αστικών και υπεραστικών γραμμών. 24. Η απαγόρευση της δημιουργίας θέσεων **στάθμευσης** σε συγκεκριμένους χώρους. 25. Η παραλαβή των **αποσυρόμενων** δικύκλων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων, όπου δεν υπάρχουν υποκαταστήματα του Ο.Δ.Δ.Υ.. 26. Ο καθορισμός του **εξωτερικού χρωματισμού των ΤΑΞΙ**. 27. Η **ανάκληση άδειας κυκλοφορίας αστικού λεωφορείου**, από τον κύκλο εργασίας, εντός του ιδίου ημερολογιακού έτους. 28. Η **περισυλλογή αδέσποτων σκύλων**, καθώς και η ίδρυση ή βελτίωση εγκαταστάσεων **καταφυγίων** αδέσποτων σκύλων. 29. Ο καθορισμός των ωρών έναρξης και λήξης της εργασίας των **ναυτεργατών και των αρτεργατών**. 30. Η χορήγηση **βιβλιαρίων υγείας** στους **εκδοροσφαγείς**. 31. Η χορήγηση των **αδειών παραγωγών** και η θεώρηση τους από τον οικείο δήμο, όπου ο παραγωγός κατοικεί. Η αρμοδιότητα αυτή δεν αφορά την έκδοση αδειών στους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης. 32. Η συνδρομή στο έργο του **Ε.Φ.Ε.Τ.** και η διενέργεια ελέγχων ή άλλων πράξεων, που ζητούν τα εντεταλμένα όργανα του Ε.Φ.Ε.Τ. και σύμφωνα με τις οδηγίες τους.

33. Η χορήγηση **αδειών άσκησης επαγγέλματος** τεχνιτών επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων. 34. Η χορήγηση **αδειών άσκησης επαγγέλματος οδικού μεταφορέα** επιβατών και εμπορευμάτων. 35. Η χορήγηση, ανανέωση, ανάκληση και αφαίρεση **αδειών εκγυμναστών**, καθώς και ίδρυσης και λειτουργίας σχολών υποψηφίων οδηγών αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών. 36. Η έκδοση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας **συνεργείων επισκευής** και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων και λοιπών συναφών εγκαταστάσεων, καθώς και η διενέργεια επιθεωρήσεων και ηλεκτρολογικών ελέγχων. 37. Η χορήγηση εξουσιοδοτήσεων σε συνεργεία συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων για διάθεση **Κάρτας Ελέγχου Καυσαερίων (Κ.Ε.Κ.)**, καθώς και η παρακολούθηση και ο έλεγχος των Κέντρων Ελέγχου Καυσαερίων. 38. Η χορήγηση εξουσιοδοτήσεων σε συνεργεία συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων για τοποθέτηση συστημάτων **περιορισμού ταχυτήτων**. 39. Η θεώρηση των **Καρτών Επιθεώρησης και Επισκευών** των ενοικιαζόμενων οχημάτων. 3.Α. α. Με προεδρικό διάταγμα το οποίο εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, μεταβιβάζονται στους δήμους **αρμοδιότητες που ασκούνται από τις Δ.Υ.Π.Ε. περιλαμβανομένων και αρμοδιοτήτων των Μονάδων Πρωτοβάθμιας Υγείας (Μ.Π.Υ.)**, καθώς και Αρμοδιότητες τοπικού χαρακτήρα του **Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης**.

β. Στο ίδιο διάταγμα καθορίζονται οι σχετικές ρυθμίσεις και η μεταβατική περίοδος για την έναρξη άσκησης των αρμοδιοτήτων που μεταβιβάζονται, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τη διετία.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων υπό τον τομέα ε` («Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης») προστίθενται οι ακόλουθες αρμοδιότητες: 7. Η εφαρμογή προγραμμάτων **εμβολιασμών** και η διενέργεια τους. 8. Η τήρηση **κανόνων υγιεινής** των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων. 9. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων **παιδικής πρόνοιας** σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς. 10. Η άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα **ιδρύματα παιδικής προστασίας** ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των **παιδικών εξοχών**. 11. Η εποπτεία επί των **φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων**, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων, που δίνονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με κοινωφελείς σκοπούς. 12. Η οικονομική ενίσχυση **αυτοστεγαζόμενων**, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας. 13. Ο διορισμός μελών **διοικητικών συμβουλίων**, η εποπτεία και η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας **ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού** (όπως Κέντρων Παιδικής Μέριμνας, Παιδικών Σταθμών, Παιδικών Εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ). 14. Ο ορισμός **ιατρών** προς εξέταση επαγγελματιών και εργαζομένων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για τη χορήγηση σε αυτούς βιβλιαρίων υγείας. 15. Η χορήγηση της **Κάρτας Αναπηρίας**, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας. 16. Η έκδοση πιστοποιητικών **οικονομικής αδυναμίας**. 17. Η καταβολή **επιδομάτων** σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά καθυστερημένους, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση, απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά **άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας**. 18. Η δωρεάν παραχώρηση της **χρήσης οικημάτων λόγω απορίας** ή για άλλους σοβαρούς λόγους. 19. Η αναγνώριση δικαιούχων **στεγαστικής συνδρομής** 20. Η υλοποίηση α) **προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής** που οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ή από άλλα Υπουργεία, το κόστος των οποίων βαρύνει απευθείας τον προϋπολογισμό του αντίστοιχου Υπουργείου, β) εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, τα οποία εκτελούνται με έκτακτη χρηματοδότηση, γ) προγραμμάτων δημόσιας υγείας που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 21. Η έκδοση αποφάσεων **παροχής κοινωνικής προστασίας**. 22. Η χορήγηση **άδειας ίδρυσης και λειτουργίας** δημοτικών και

ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών. 23. Η χορήγηση αδειών διενέργειας **λαχειοφόρων αγορών**, εράνων και φιλανθρωπικών αγορών. 24. Η έκδοση **τοπικών υγειονομικών διατάξεων** και η λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής. 25. Η **πληροφόρηση** των δημοτών για θέματα δημόσιας υγείας. 26. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων **περίθαλψης** ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία. 27. Η επιβολή **κυρώσεων σε ιατρούς**, οι οποίοι πωλούν **φάρμακα χωρίς άδεια**, καθώς και σε βάρος ιατρών και φαρμακοποιών για κατοχή ή πώληση δειγμάτων φαρμάκων. 28. Η οργάνωση αυτοτελώς ή σε συνεργασία με τις αντίστοιχες περιφερειακές υπηρεσίες ειδικών προγραμμάτων για την προστασία και προαγωγή της **Δημόσιας Υγείας** στην περιοχή αρμοδιότητάς τους. 29. Η εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση **λοιμωδών και παρασιτικών νοσημάτων ζώων**.

30. Η επιβολή ή άρση **υγειονομικών μέτρων**, λόγω εμφάνισης βαριάς επιζωοτίας για την έκδοση πιστοποιητικών προς μεταφορά ζώων. 31. Ο ορισμός **ελεγκτή γιατρού Ο.Γ.Α.** για τα Ν.Π.Δ.Δ. του νομού. 32. Ο ορισμός μελών του **Διοικητικού Συμβουλίου των Ταμείων Πρόνοιας και Προστασίας Πολυτέκνων**, από το δήμο όπου εδρεύουν τα ταμεία. 33. Η εφαρμογή, οργάνωση και εποπτεία της **τεχνητής σπερματέγχυσης** και του συγχρονισμού του **οίστρου των ζώων**.

34. Η παροχή γνωμάτευσης από τον αρμόδιο κτηνίατρο για **υγειονομική καταλληλότητα των ζώων** όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, υπό τον τομέα στ` («Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού»), προστίθενται οι ακόλουθες αρμοδιότητες: 13. Η εκτέλεση προγραμμάτων **δια βίου μάθησης** στο πλαίσιο του αντίστοιχου εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 14. Η συγκρότηση **επιτροπής καταλληλότητας**, επιλογής και εκτίμησης της αξίας οικοπέδου για την ανέγερση διδακτηρίου, καθώς και επιλογής οικοπέδου μετά κτιρίου κατάλληλου να χαρακτηριστεί ως διδακτήριο. 15. Η **απαλλοτρίωση οικοπέδων** για τις ανάγκες της σχολικής στέγης, καθώς και η **ανέγερση σχολικών κτιρίων**. 16. Η **μίσθωση ακινήτων** για τη **στέγαση δημοσίων σχολικών μονάδων**, η στέγαση και συστέγαση αυτών και σε περίπτωση συστέγασης ο καθορισμός της αποκλειστικής χρήσης ορισμένων χωρών του διδακτηρίου, από κάθε σχολική μονάδα, καθώς και της κοινής χρήσης των υπολοίπων χώρων και των ωρών λειτουργίας της κάθε συστεγαζόμενης σχολικής μονάδας. 17. Η **διάθεση διδακτηρίου** για άλλες χρήσεις κοινής ωφέλειας ή για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων, κοινού ενδιαφέροντος, σε συνεργασία με τη Σχολική Επιτροπή. 18. Η **μεταφορά μαθητών** από τον τόπο διαμονής στο σχολείο φοίτησης, περιλαμβανομένης της μεταφοράς των μαθητών σχολείων ειδικής αγωγής, καθώς και της μεταφοράς και σίτισης

μαθητών μουσικών και καλλιτεχνικών και λυκείων.19. Η εποπτεία και ο έλεγχος των **συλλόγων γονέων και κηδεμόνων**.20. Η έγκριση της εγκατάστασης, μεταφοράς ή επισκευής **τηλεφωνικών συνδέσεων** (κυρίων, δευτερευουσών, πρόσθετων και παράλληλων) στα **σχολεία**.

21. Η οργάνωση **συναυλιών** ή άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων για τους μαθητές, κατόπιν έγκρισης της Σχολικής Επιτροπής. 22. Ο διορισμός και η αντικατάσταση **διοικητών των ιδρυμάτων**, που χορηγούν **υποτροφίες**, εφόσον έχουν τοπική σημασία. 23. Η έγκριση οποιασδήποτε **μίσθωσης ιδιωτικού αυτοκινήτου δημόσιας χρήσης** για μεταφορά προσώπων και υλικών προς κάλυψη σχολικών αναγκών 24. Ο καθορισμός **κοινωφελούς χρήσης των σχολείων** σε περίπτωση παύσης της λειτουργίας τους. 25. Η κατανομή **πιστώσεων στις Σχολικές Επιτροπές** για την επισκευή και συντήρηση των σχολικών κτιρίων. 26. Η επιβολή **κυρώσεων**, κατά τις ισχύουσες διατάξεις, στους γονείς και κηδεμόνες **που δεν εγγράφουν τα παιδιά τους στο σχολείο** και αμελούν για την τακτική φοίτηση τους. 27. Η **διακοπή μαθημάτων**, λόγων έκτακτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου, εντός των διοικητικών ορίων του οικείου δήμου. 28. Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας **ιδιωτικών μουσικών ιδρυμάτων** (ωδείων, μουσικών σχολών, χορωδιών, συμφωνικών ορχηστρών και συγκροτημάτων μουσικής δωματίου). 29. Η συμμετοχή εκπροσώπου του οικείου δήμου στην οργανωτική επιτροπή **φεστιβάλ τοπικής εμβέλειας**. 30. Η **επιχορήγηση** φορέων που αναπτύσσουν **πολιτιστικού χαρακτήρα** δραστηριότητες στη χωρική αρμοδιότητα του δήμου, καθώς και όσων συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη και προβολή του, ύστερα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. 31. Η άσκηση **εποπτείας επί των Εθνικών Αθλητικών Κέντρων**, που καθορίζονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Πολιτισμού και Τουρισμού. Με την απόφαση αυτή, η οποία εκδίδεται κατόπιν γνώμης της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, εντός έτους από τη δημοσίευση του παρόντος, προσδιορίζονται ειδικότερα τα Εθνικά Αθλητικά Κέντρα, κατ' αντιστοιχία προς τους οικείους δήμους, εξειδικεύονται τα θέματα που αναφέρονται στην εποπτεία, καθώς και κάθε σχετικό τεχνικό, λεπτομερειακό και διαδικαστικό ζήτημα.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων προστίθεται τομέας υπό στοιχείο η` και υπό τον τίτλο «Αγροτική Ανάπτυξη - Κτηνοτροφία - Αλιεία», στον οποίο περιλαμβάνονται οι ακόλουθες Αρμοδιότητες: 1. Η Σύσταση και λειτουργία **Γραφείων Γεωργικής Ανάπτυξης (Γ.Γ.Α.)**. 2. Η μελέτη και εκτέλεση έργων τεχνικής υποδομής, τοπικής σημασίας, που αφορούν στη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία και ιδίως αυτών που σχετίζονται με την αγροτική οδοποιία, την κατασκευή λιμνοδεξαμενών, τα έργα βελτίωσης βοσκοτόπων και τα εγγειοβελτιωτικά έργα. 3. Η άσκηση **εποπτείας** από τους δήμους, όπου εδρεύουν, των Τοπικών

Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (Τ.Ο.Ε.Β.), των Προσωρινών Διοικουσών Επιτροπών (Π.Δ.Ε.) και των Τοπικών Επιτροπών Άρδευσης (Τ.Ε.Α.) καθώς και η αξιοποίηση εγγειοβελτιωτικών έργων με εφαρμογή σωστής άρδευσης και στράγγισης. 4. Η διαχείριση **βοσκοτόπων**. 5. Η παροχή **γνώμης** για τον καθορισμό Βιομηχανικών και Επιχειρησιακών Περιοχών (**Β.Ε.ΠΕ.**) και για τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. 6. Η έρευνα και μελέτη κάθε θέματος για την **ανάπτυξη** της γεωργίας, κτηνοτροφίας, και αλιείας, καθώς και τη διατήρηση του αγροτικού, κτηνοτροφικού και αλιευτικού πληθυσμού στις εστίες τους. 7. Η ανάπτυξη, προστασία, εκτίμηση και παρακολούθηση της **φυτικής και ζωικής παραγωγής**. 8. Η σύνδεση **αγροτικής παραγωγής και τουριστικής ανάπτυξης**. 9. Η προώθηση **προγραμμάτων εγκατάστασης νέων αγροτών**. 10. Η εκτίμηση και παρακολούθηση της **γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής** ως και των απολαμβανομένων υπό των παραγωγών τιμών γεωργικών προϊόντων. 11. Η παρακολούθηση της **πορείας των αγορών των γεωργικών προϊόντων** και η λήψη αντιπροσωπευτικών τιμών. 12. Η **ενημέρωση του αγροτικού πληθυσμού** για τις βελτιωμένες μεθόδους παραγωγής και οργάνωσης των εκμεταλλεύσεων για την αντιμετώπιση των τεχνικών, οικονομικών και διαρθρωτικών προβλημάτων στο πλαίσιο των προγραμμάτων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης- 13. Η συνεργασία με **Ιδρύματα έρευνας** της αγροτικής, κτηνοτροφικής και αλιευτικής παραγωγής. 14. Η ευρύτερη διάδοση στον αγροτικό κόσμο, μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, **γνώσεων για την εφαρμογή βελτιωμένων μεθόδων καλλιέργειας**. 15. Η καλύτερη οργάνωση των **γεωργικών εκμεταλλεύσεων** στο πλαίσιο σχεδίων βελτίωσης. 16. Η χορήγηση **άδειας για τη λειτουργία κτηνιατρικού γραφείου** για τα **παραγωγικά ζώα**, καθώς και ειδικής άδειας για αποθήκευση φαρμακευτικών προϊόντων. 17. Η εφαρμογή και ο έλεγχος του συστήματος **αναγνώρισης και καταγραφής του ζωικού κεφαλαίου του δήμου** (ενώτια για την ατομική αναγνώριση των ζώων, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, διαβατήρια ζώων, τήρηση ατομικών μητρώων). 18. Η χορήγηση αδειών λειτουργίας **καταστημάτων διατήρησης, εμπορίας και διακίνησης ζώων**. 19. Η παροχή γνώματευσης για υγειονομική **καταλληλότητα των ζώων**, όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων. 20. Η χορήγηση αδειών για την ίδρυση και λειτουργία **κτηνοπτηνοτροφικών εγκαταστάσεων**. 21. Η χορήγηση αδειών, ανανέωσης, ανάκλησης και μεταβίβασης λειτουργίας καταστημάτων **λιανικής πώλησης κτηνιατρικών** και αγροτικών φαρμακευτικών προϊόντων. 22. Η χορήγηση των σχετικών αδειών για την καταλληλότητα των **αυτοκινήτων που μεταφέρουν ζώα**. 23. Η χορήγηση **αδειών λειτουργίας** και η εποπτεία των **ιδιωτικών κτηνιατρείων**, κλινικών ιατρείων. 24. Η άδεια για την ίδρυση και λειτουργία **ζωολογικών κήπων**. 25. Η άσκηση **εποπτείας** και ελέγχου στον τομέα της **αλιείας** στην περιοχή δικαιοδοσίας του δήμου. 26. Η εκμίσθωση **δημοτικών εκτάσεων γης για βιομηχανικούς ή βιοτεχνικούς σκοπούς**,

κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, εγκαταστάσεις **θερμοκηπίων** και για μονάδες στους τομείς **αλιείας**.

27. Οι αποφάσεις καταστροφής, εκποίησης και έγκρισης του αποτελέσματος της σχετικής δημοπρασίας ή διάθεσης των δημευθέντων **υλικών και μέσων αλιείας**. 28. Η απόφαση εφαρμογής του προγράμματος ανάπτυξης των **ιχθυοκαλλιεργειών** με την έγκαιρη και επαρκή παραγωγή του αναγκαίου γόνου (γόνου) ιχθυδίων για τον εφοδιασμό με αυτόν των ενδιαφερόμενων ιδιωτών πεστροφοκαλλιεργητών . 29. Η συγκέντρωση και η τήρηση στοιχείων των **υδατοκαλλιεργειών** και της αλιείας στα εσωτερικά ύδατα. 30. Η κατάρτιση μελετών και η σύνταξη **εκλαϊκευμένων εντύπων** που αφορούν δραστηριότητες θαλάσσιας αλιείας, υδατοκαλλιεργειών και προστασίας των υδάτινων οικοσυστημάτων. 31. Η διοργάνωση **ενημερωτικών συναντήσεων** με αλιείς, υδατοκαλλιεργητές και γενικά εργαζόμενους σε επιχειρήσεις του αλιευτικού τομέα. 32. Η έγκριση για τη διενέργεια **εμπλουτισμού λιμνών και ποταμών** και ο καθορισμός της απαγορευτικής περιόδου αλιείας με κάθε μέσο και εργαλείο στις λίμνες. 33. Η χορήγηση άδειας σε **αλιευτικά σκάφη** για διενέργεια δοκιμαστικής αλιείας. 34. Η απόφαση καθορισμού των όρων χορήγησης **ερασιτεχνικών αδειών αλιείας** και η απόφαση για περιορισμό της αλιείας στη λίμνη Ταυρωπού . 35. Η έγκριση της χορήγησης από τις αρμόδιες Αρχές, **αδειών απόπλου** στα αλιευτικά σκάφη για τη διενέργεια αλιείας στα διεθνή ύδατα και η ανάκληση της έγκρισης αυτής 36 Η απόφαση διάθεσης σε δημόσιες υπηρεσίες ή σε ερευνητικά Ιδρύματα ή σε νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα των πλωτών μέσων, εργαλείων και λοιπού **εξοπλισμού που δημεύτηκε**, εφόσον δεν έχει πλειστηριαστεί. 37 Η τήρηση **στοιχείων** των πάσης φύσεως **αλιευτικών εκμεταλλεύσεων**. 38 Η αντιμετώπιση θεμάτων και η εισήγηση μέτρων που αφορούν τη διακίνηση, μεταποίηση, τυποποίηση, συντήρηση και εμπορία των **αλιευτικών προϊόντων** σε συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς. 39 Η επιβολή ειδικών ή πρόσθετων περιοριστικών μέτρων της **αλιείας για ποτάμιους, λιμναίους, λιμνοθαλάσσιους και άλλους υδάτινους χώρους**. 40 Η έγκριση για διενέργεια **αθλητικής αλιείας**. 41 Η χορήγηση ερασιτεχνικής **άδειας αλιείας**. 42. Η άδεια χρήσης **καταδυτικών συσκευών** σε περιπτώσεις διεξαγωγής ερευνών. 43. Η έγκριση αντικατάστασης αλιευτικού σκάφους. 44 Η χορήγηση **επαγγελματικής άδειας αλιείας**. 45 Η άδεια **μεταβίβασης** κυριότητας επαγγελματικής **άδειας αλιείας σκάφους**. 46 Η άδεια **αντικατάστασης μηχανής αλιευτικού σκάφους**. 47 Η επιβολή **κυρώσεων** σε όσους δεν παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή και αξία αλιευμάτων των επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών .48 Η χορήγηση **άδειας αλιείας γόνου ιχθύων** και λοιπών υδρόβιων οργανισμών. 49 Η σύμφωνη γνώμη για την **εισαγωγή** από το εξωτερικό ζώντων **υδρόβιων ζώων** και φυτών ή φυκιών ή των αυγών τους για τεχνητή εκτροφή ή εμπλουτισμό υδάτων. 50 Η **έγκριση** της χορήγησης, από τις

αρμόδιες Αρχές, **αδειών αλιείας** στα επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά σκάφη αλιείας ή σπογγαλιείας. 51 Ο καθορισμός της διάρκειας, έναρξης και λήξης της **απαγορευτικής περιόδου αλιείας** στους ποταμούς χωρικής αρμοδιότητας του οικείου δήμου. 52 Ο καθορισμός του αριθμού των με μηχανικό **αλιευτικό συγκρότημα** (γρι-γρι) αλιευόντων συγκροτημάτων στο ελληνικό τμήμα της Λίμνης Μεγάλη Πρέσπα και των προϋποθέσεων με τις οποίες θα διενεργείται η αλιεία. 53 Ο καθορισμός της **απαγορευτικής περιόδου αλιείας** με κάθε μέσο και εργαλείο στις **λίμνες** χωρικής αρμοδιότητας του οικείου δήμου. 54 Ο καθορισμός **περιορισμών** κατά τη διενέργεια αλιείας εντός των **τεχνικών λιμνών** για την προστασία των έργων που υπάρχουν σε αυτές. 55 Η απαγόρευση ή έγκριση χρησιμοποίησης ορισμένων **αλιευτικών εργαλείων στις λίμνες Μεγάλη Πρέσπα και Δοϊράνη**. 56 Η έκτακτη **αναστολή των αδειών αλιείας και σπογγαλιείας** για ορισμένη περίοδο σε περιοχή χωρικής αρμοδιότητας του οικείου δήμου, όταν το επιβάλλει η προστασία της ιχθυοπαραγωγής και η ρύθμιση της αλιείας και σπογγαλιείας. 57 Η έκδοση **χρηματικών ενταλμάτων** για απόδοση εσόδων από την εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων λιμνοθάλασσας Μεσολογίου - Αιτωλικού. 58 Η έγκριση για **μετατροπή ή αντικατάσταση εργαλείων** στη λιμνοθάλασσα Μεσολογίου - Αιτωλικού. 59 Η πρόταση για εγγραφή πιστώσεων για **απαλλοτρίωση υδάτινων και χερσαίων εκτάσεων** 60 Η απόφαση για τον καθορισμό όρων χορήγησης **ερασιτεχνικών αδειών** σε κατοίκους άλλων περιοχών στις τεχνητές λίμνες Πολυφύτου και Μόρνου. 61 Η απόφαση αξιοποίησης, **ιχθυοτροφικά**, των μη εκμεταλλεύσιμων τελμάτων ή άγονων εκτάσεων σε συνεργασία με τις υπηρεσίες. 62 Η απόφαση εξαιρέσεων υποχρέωσης προσκόμισης **αλιευμάτων στις ιχθυόσκαλες**. 63 Η Σύσταση τριμελών **συμβουλίων εκδίκασης αλιευτικών προσφυγών**. 64 Η έγκριση και τροποποίηση **καταστατικών αλιευτικών συνεταιρισμών** και η παροχή σε αυτούς τεχνικών οδηγιών. 65 Η έγκριση για την τροποποίηση ή συμπλήρωση του είδους των **εργαλείων** με τα οποία και μόνο επιτρέπεται η αλιεία στις λίμνες. 66 Η χορήγηση ειδικής άδειας για αλιεία **αθερίνας** στη λίμνη Τριχωνίδα, καθώς και η έκδοση απόφασης για την κοπή των καλάμων στις λίμνες. 67 Η κατασκευή και λειτουργία **αλιευτικών καταφυγίων**, υποδομών και εξοπλισμών σε λιμένες αλιευτικούς ή λιμένες που εξυπηρετούν αλιευτικά σκάφη. 68 Η παροχή γνώμης για κάθε τεχνική τροποποίηση ή διαρρύθμιση που αφορά ή θίγει τα **κρηπιδώματα και τη χερσαία ζώνη των ιχθυοσκάλων** 69. Η γνωμοδότηση για την παραχώρηση, **μίσθωση και αναμίσθωση υδάτινων εκτάσεων** για την ίδρυση, επέκταση και μετεγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειας εντατικής ή ημιεντατικής μορφής των ιχθυοτρόφων υδάτων, καθώς και για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τους.

Στο άρθρο 75 παρ. II του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων προστίθενται οι ακόλουθες Αρμοδιότητες: 26. Η **πρόσληψη και αλλαγή επωνύμου**, καθώς και η πρόσληψη **πατρωνύμου**

και μητρωνύμου από παιδιά, που γεννήθηκαν **χωρίς γάμο** των γονέων τους ή είναι αγνώστων γονέων. 27. Ο **εξελληνισμός του ονοματεπωνύμου** Ελλήνων του εξωτερικού, ομογενών αλλοδαπών, που αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια και παλιννοστησάντων ομογενών, που έχουν την ελληνική ιθαγένεια. 28. Ο καθορισμός των **χρονικών ορίων λειτουργίας** καταστημάτων και επιχειρήσεων 29. Η χορήγηση (από το δημοτικό συμβούλιο) **αδειών ίδρυσης υπεραγορών** λιανικού εμπορίου. 30. Η χορήγηση (με απόφαση δημοτικού συμβουλίου) **άδειας άσκησης υπαίθριου πλανόδιου εμπορίου** και ο καθορισμός του ανώτατου αριθμού των αδειών αυτών στο δήμο, καθώς και η συγκρότηση (με απόφαση δημάρχου) της Επιτροπής Υπαίθριου Πλανόδιου Εμπορίου. 31. Η έγκριση (με απόφαση δημοτικού συμβουλίου) της λειτουργίας **Κυριακάτικων Αγορών**, καθώς και η χορήγηση άδειας συμμετοχής στις αγορές αυτές. 32. Η έκδοση αποφάσεων για την ίδρυση, τη μετακίνηση, τη διάλυση και τον καθορισμό του τρόπου της εν γένει λειτουργίας **Λαϊκών Αγορών**, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία περιλαμβανομένης της χορήγησης επαγγελματικών και παραγωγικών αδειών, καθώς και κάθε άλλου συναφούς αντικειμένου, εκτός από την απόφαση τοποθέτησης των πωλητών στις Λαϊκές Αγορές, η οποία εκδίδεται από το περιφερειακό συμβούλιο, ανά περιφερειακή ενότητα. Οι ανωτέρω Αρμοδιότητες δεν αφορούν τους δήμους των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης. 33. Η συγκρότηση **Επιτροπών για τον έλεγχο** των πωλητών, παραγωγών και επαγγελματιών των **Λαϊκών Αγορών**. 34. Η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης **περιπτέρων** 35. Η λήψη απόφασης σχετικά με τον καθορισμό των **ωρών ανοίγματος**, μεσημβρινής διακοπής και κλεισίματος των **φαρμακείων και φαρμακαποθηκών**, καθώς και τον καθορισμό για κάθε έτος του αριθμού των φαρμακείων που διημερεύουν και διανυκτερεύουν. 36. Η παροχή άδειας σε πρόσωπο που διατηρεί **κατάστημα πώλησης σκύλων ή γατών** (μετά από έκθεση Κτηνιατρικής Αρχής), καθώς και σχετικής άδειας λειτουργίας του καταστήματος. 37. Η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος **κουρέα, κομμωτή, τεχνίτη περιποίησης χεριών και ποδιών**, καθώς και η συγκρότηση σχετικής εξεταστικής επιτροπής και πειθαρχικού συμβουλίου. 38. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας εκθέσεων βιβλίου καθώς και ο σχετικός έλεγχος και η επιβολή **κυρώσεων**. 39. Η χορήγηση αδειών για την **οργάνωση εκθέσεων** (εκτός των διεθνών), η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας τους και η εποπτεία αυτών. 40. Η χορήγηση αδειών καταλληλότητας **εκθεσιακών χώρων** στεγασμένων μόνιμα ή προσωρινά ή υπαίθριων ή μικτών. 41. Η δημιουργία **χώρων στάθμευσης** τροχοφόρων και με δυνατότητα μίσθωσης ακινήτων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 42. Η δυνατότητα **παραχώρησης χρήσης δημοτικών ακινήτων** ή η καταβολή του μισθώματος προς κάλυψη στεγαστικών αναγκών της πυροσβεστικής υπηρεσίας. Ειδική πρόβλεψη επιφυλάχθηκε αναφορικά με τις Αρμοδιότητες των **νησιωτικών δήμων**, δηλαδή

των Δήμων των περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίου. Σε αυτούς μεταφέρονται δυνάμει του ν. 3852/1010, πλέον των αρμοδιοτήτων που προβλέπονται παραπάνω, οι εξής αρμοδιότητες των καταργούμενων οικείων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων:

A. Από τον τομέα Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας:

1. Η προστασία της **γεωργικής γης** από άλλες χρήσεις και ιδιαίτερα αυτής με υψηλή παραγωγικότητα. 2. Η γνωμοδότηση για το ετήσιο πρόγραμμα **δασοπονίας** στα όρια του δήμου που καταρτίζουν οι οικείες δασικές υπηρεσίες. 3. Η εισήγηση για Σύσταση, κατάργηση και συγχώνευση των **Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων**. 4. Η τήρηση **μητρώου αγροτών και αγροτικών εκμεταλλεύσεων**, με βάση το μητρώο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. 5. Η προώθηση της συγκρότησης **ομάδων παραγωγών** και η στήριξη τους για την αντιμετώπιση οικονομικών και διαρθρωτικών θεμάτων σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία. 6. Η αντιμετώπιση των τεχνικών, οικονομικών και διαρθρωτικών **προβλημάτων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων**. 7. Ο καθορισμός **ζώνων προστασίας** και η καταστροφή σε αυτές των παράνομων καλλιεργειών. 8. Η χορήγηση αδειών **αναφύτευσης αμπελώνων**, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 9. Η παρακολούθηση και ο έλεγχος της **διακίνησης οίνου**. 10. Η μέριμνα για την παροχή του απαραίτητου άνοσου **πολλαπλασιαστικού υλικού αμπέλου εγκατάστασης** και εμβολιοληψίας.
11. Η **μίσθωση**, με δημοπρασία, των **ιχθυοτρόφων υδάτων**, εν γένει, ο καθορισμός της προστατευτικής ζώνης πέριξ του τοποθετημένου αλιευτικού εργαλείου, σε θαλάσσιους παραλιακούς χώρους. 12. Η **παρακολούθηση** της εφαρμογής των όρων των συμβάσεων **εκμίσθωσης** υπό του δημοσίου, των ιχθυοτρόφων υδάτων. 13. Η υποβολή αιτήματος προς παροχή **γνώμης του Γενικού Επιτελείου Στρατού** για τον καθορισμό των όρων των συμβάσεων εκμίσθωσης των εφαιπτόμενων των συνόρων λιμνών ή ιχθυοτρόφων υδάτων. 14. Η απόφαση μονομερούς **λύσης της σύμβασης μίσθωσης ιχθυοτροφείου** σε περίπτωση εκτέλεσης έργων.
15. Ο καθορισμός προστατευτικής **ζώνης εκμισθούμενου ιχθυοτροφείου**. 16. Η απόφαση επιβολής **ποινών** και αποβολής ελεύθερων αλιέων από μίσθιο, συνεπεία, αλιευτικής παράβασης. 17. Η χορήγηση **αδειών ίδρυσης** συσκευαστηρίων νωπών αλιευμάτων και εργαστηρίων συσκευασίας και μεταποίησης κατεψυγμένων αλιευμάτων. 18. Η απόφαση αυξομείωσης των **συμβατικών δόσεων** μίσθωσης ιχθυοτροφείου σε ιδιώτες. 19. Η απόφαση **μείωσης ή πλήρους απαλλαγής** από το συμβατικό μίσθωμα, λόγω αδυναμίας αλιευτικής εκμετάλλευσης. 20. Η απόφαση για τη **λύση μίσθωσης ιχθυοτροφείου**. 21. Η απόφαση για την **παράταση της μίσθωσης ιχθυοτροφείου**. 22. Η απόφαση **εκμίσθωσης ιχθυοτροφείου** χωρίς δημοπρασία σε αλιευτικούς συνεταιρισμούς, η υπογραφή της σχετικής σύμβασης και ο καθορισμός του μισθώματος. 23. Η γνωμοδότηση για την παραχώρηση, μίσθωση και

αναμίσθωση **υδάτινων εκτάσεων** για την ίδρυση επέκταση και μετεγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειας εντατικής ή ημιεντατικής μορφής των ιχθυοτρόφων υδάτων, καθώς και για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τους. 24. Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για εγκατάσταση **μονάδων υδατοκαλλιέργειών** 25. Ο χαρακτηρισμός ως γεωργικών επιχειρήσεων βιοτεχνικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων που αφορούν **υδατοκαλλιεργητικές εκμεταλλεύσεις**. 26. Ο καθορισμός της χωρικής περιφέρειας κάθε **ιχθυόσκαλας** 27. Η **ίδρυση ιχθυοσκάλων** και ο καθορισμός της έδρας αυτών. 28. Η παρακολούθηση της **ρύπανσης** και της μόλυνσης του υδάτινου περιβάλλοντος, η κατάρτιση μελετών και η εφαρμογή προγραμμάτων διαχείρισης και ανάπτυξης που έχουν σχέση με την αλιεία, τις υδατοκαλλιέργειες και την εν γένει αξιοποίηση των αλιευτικών πόρων.

B. Από τους τομείς Φυσικών Πόρων, Ενέργειας και Βιομηχανίας:

1. Η χορήγηση **άδειας πωλητή πετρελαιοειδών προϊόντων** για θέρμανση, για διανομή και εμφιάλωση υγραερίου, καθώς και η επιβολή κυρώσεων σε εταιρείες εμπορίας με εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διακίνησης υγρών καυσίμων, υγραερίων, λιπαντικών και ασφάλτου, σε μονάδες εμφιάλωσης υγραερίου και στους πωλητές πετρελαίου θέρμανσης. 2. Η υλοποίηση των **προγραμμάτων υποστήριξης** των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων και σχεδίων αρμοδιότητας του οικείου Υπουργείου.
3. Η υλοποίηση προγραμμάτων **αξιοποίησης των ήπιων μορφών ενέργειας**. 4. Η χορήγηση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας **εφεδρικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής** σε ιδιώτες. 5. Η τήρηση και η ενημέρωση του **ηλεκτρονικού ειδικού μητρώου** των επιχειρήσεων **ναυπήγησης**, μετατροπής, επισκευής και συντήρησης πλοίων, η εγγραφή στο ειδικό μητρώο και η διαγραφή από το μητρώο αυτό των ανωτέρω επιχειρήσεων, καθώς και η παρακολούθηση, ο έλεγχος και η επιβολή σε αυτές των προβλεπόμενων κυρώσεων. 6. Η **ενημέρωση των επενδυτών** σε θέματα ίδρυσης επιχειρήσεων, αναπτυξιακών προγραμμάτων, δικαιολογητικών και διαδικασιών προκειμένου να χορηγηθούν οι απαιτούμενες άδειες και οι επιμέρους εγκρίσεις. 7. Η συνεργασία με τους αρμόδιους συλλογικούς φορείς και τα επιμελητήρια για την εξέταση θεμάτων τα οποία αφορούν στην αδειοδότηση και στη λειτουργία των **μεταποιητικών επιχειρήσεων** και επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, στην υπαγωγή των ανωτέρω επιχειρηματικών μονάδων σε αναπτυξιακά προγράμματα και σχέδια και γενικά στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων 8. Ο έλεγχος της διαχείρισης **υπόγειων και επιφανειακών αρδευτικών υδάτων**. 9. Ο έλεγχος της εκτέλεσης εργασιών για την ανεύρεση **υπόγειων υδάτων** και έργων

αξιοποίησης υδάτινων πόρων. 10. Η εξέταση αιτήσεων για τη **χορήγηση αδειών χρήσης νερού** και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων.

Γ. Από τους τομείς Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού:

1. Η εξαίρεση επιχειρήσεων, εκμεταλλεύσεων, υπηρεσιών ή εργασιών γενικά από τις διατάξεις περί **ανάπαυσης την Κυριακή** και τις λοιπές ημέρες αργίας. Η εξαίρεση από την εκ περιτροπής Κυριακή αργία των εστιατορίων, ζαχαροπλαστείων, καφενείων, που λειτουργούν ως εξοχικά. Η χορήγηση αναπληρωματικής ανάπαυσης των μισθωτών σε άλλη ημέρα, εκτός από την Κυριακή. Η επέκταση της ανάπαυσης την Κυριακή και τις ημέρες αργίας. 2. Η έκδοση απόφασης, όταν λόγω ειδικών κλιματολογικών συνθηκών καθυστερεί η έναρξη της **τυροκομικής περιόδου**, με την οποία καθορίζεται η έναρξη της, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες του δήμου, χωρίς αυτή να είναι δυνατόν να υπερβεί το πεντάμηνο. 3. Η διατύπωση γνώμης για την ίδρυση **Εμπορευματικού Κέντρου**.
4. Ο έλεγχος τιμών, η επάρκεια και ομαλή λειτουργία της **αγοράς**, καθώς και ο έλεγχος της κανονικότητας των τιμών παρεχόμενων υπηρεσιών.

Δ. Από τους Τομείς Μεταφορών και Επικοινωνιών:

1. Ο καθορισμός των **υπεραστικών γραμμών λεωφορείων**, της αφετηρίας, της διαδρομής, των στάσεων και του τέρματος κάθε λεωφορειακής γραμμής Κ.Τ.Ε.Λ. εντός του νησιού, καθώς και ο καθορισμός των προδιαγραφών των στάσεων και των στεγάστρων αναμονής επιβατών αστικών και υπεραστικών γραμμών. 2. Ο καθορισμός του ελάχιστου αριθμού των υποχρεωτικών **δρομολογίων** κοινών, ταχέων και υπερταχέων του Κ.Τ.Ε.Λ. και η κατανομή αυτών ανά 24ωρο, μετά από εισήγηση του Κ.Τ.Ε.Λ., καθώς και ο καθορισμός του ύψους κομίστρου στα όρια ευθύνης κάθε Κ.Τ.Ε.Λ..
3. Ο καθορισμός **κομίστρων υπεραστικών φορέων** παροχής συγκοινωνιακού έργου. 4. Η **ανάκληση άδειας κυκλοφορίας υπεραστικού λεωφορείου** από τον κύκλο εργασίας μέσα στο ίδιο ημερολογιακό έτος. 5. Η συγκρότηση του **Πειθαρχικού Συμβουλίου** επιβολής κυρώσεων σε φορείς παροχής συγκοινωνιακού έργου και σε ιδιοκτήτες λεωφορείων. 6. Ο καθορισμός του αριθμού των **νέων επιβατικών δημόσιας χρήσης αυτοκινήτων** με ή χωρίς μετρητή, που είναι αναγκαίος για την αντιμετώπιση των σχετικών μεταφορικών αναγκών του δήμου. 7. Η ανάθεση της **εκμετάλλευσης νέας υπεραστικής γραμμής** στην περίπτωση που η μέση πληρότητα των πρώτων 6 μηνών λειτουργίας και εκμετάλλευσης της γραμμής από το Κ.Τ.Ε.Λ., στο οποίο έχει χορηγηθεί η άδεια, αποδεικνύεται ότι είναι κατώτερη του 20%, το Κ.Τ.Ε.Λ. αρνηθεί την εκμετάλλευση της γραμμής και υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν έχει αρνηθεί την πρόταση για κάλυψη των απωλειών εσόδων σε ποσοστό 20%. 8. Η έκδοση απόφασης για την **αλλαγή έδρας επιβατηγών** οχημάτων δημόσιας χρήσης

Ε. Από τους Τομείς Έργων, Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος:

1. Η **κατασκευή, η συντήρηση και ανακαίνιση των οδών** των οποίων η συντήρηση ανήκει κατά την ψήφιση του παρόντος στην αρμοδιότητα της κρατικής περιφέρειας και των αντίστοιχων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων 2. Η **μελέτη των έργων συντήρησης και βελτίωσης** των οδών των οποίων η συντήρηση ανήκει κατά την ψήφιση του παρόντος στην αρμοδιότητα της κρατικής περιφέρειας και των αντίστοιχων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων. 3. Η ευθύνη τήρησης και παρακολούθησης της διαδικασίας κήρυξης **αναγκαστικής απαλλοτρίωσης** για εκτέλεση δημοσίων έργων. 4. Ο **καθαρισμός και η αστυνόμευση των ρεμάτων** και των απαλλοτριώσεων χώρων παρά τα ρέματα

ΣΤ. Η **συνεργασία** με το Υπουργείο **Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης**, καθώς και με το **Ε.Κ.Α.Β.** για την αρτιότερη οργάνωση της αερομεταφοράς ασθενών, περιλαμβανομένης και της δυνατότητας χρήσης ίδιου μέσου.

Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, είναι δυνατή η μεταβίβαση άσκησης κατηγορίας ή μεμονωμένων αρμοδιοτήτων των προηγούμενων παραγράφων σε δήμους νησιών που περιλαμβάνονται και σε άλλες περιφέρειες, πέραν των αναφερομένων παραπάνω, ύστερα από αίτημα του οικείου δημοτικού συμβουλίου και γνώμη του αντίστοιχου περιφερειακού. Με το ίδιο διάταγμα ρυθμίζεται η απόδοση των αντίστοιχων οικονομικών πόρων και καθορίζεται κάθε θέμα σχετικό με την άσκηση των ανωτέρω αρμοδιοτήτων

Οι αυτές αρμοδιότητες προβλέφθηκαν **και για τους ορεινούς Δήμους**, για τους οποίους ορίστηκε πως η διοικητική υποστήριξη παρέχεται από τον εγγύτερο μη ορεινό δήμο, ο οποίος ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

2.3.3 Οι διατάξεις περί **προστασίας του παιδιού ή ατόμων με αναπηρία (παιδιών και ενηλίκων) ή ηλικιωμένων** απασχόλησαν εκ νέου τον νομοθέτη, που με τον νόμο **4554/2018** όρισε: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εσωτερικών και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, σε περίπτωση στέγασης ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ ΜΕΑ σε σχολικές εγκαταστάσεις, καθορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των δήμων και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και οι

τεχνικές προδιαγραφές, οι ειδικοί όροι καταλληλότητάς τους, η διαδικασία ελέγχου τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Με τον ίδιον νόμο προστέθηκε νέα διάταξη στις πρόσθετες αρμοδιότητες των δήμων του νόμου 3852/2010, ήτοι η χορήγηση **άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.**

2.3.4. Με τον **4555/2018** νόμο καταργήθηκαν οι αρμοδιότητες των νησιωτικών και ορεινών δήμων περί καθαρισμού και αστυνόμευσης των ρεμάτων και των απαλλοτριώσεων χώρων παρά τα ρέματα και καθαρισμού και αστυνόμευσης ρεμάτων, αντίστοιχα.

Επίσης ορίστηκε πως ΟΤΑ Α΄ βαθμού, αναφορικά με τη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων έχουν τις εξής αρμοδιότητες:

α. την εκπόνηση και υλοποίηση **Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤΣΔΑ)** στα διοικητικά όρια του οικείου δήμου που αποτελεί τη βάση των συμβάσεων που συνάπτει ο δήμος με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης και άλλους φορείς διαχείρισης αποβλήτων. Το ΤΣΔΑ πρέπει να είναι σύμφωνο με το οικείο ΠΕΣΔΑ, β. την εκπόνηση προγραμμάτων **πρόληψης-μείωσης παραγωγής αποβλήτων** και προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση, γ. την οργάνωση και την εφαρμογή της **διαλογής στην πηγή των αστικών αποβλήτων** στα διοικητικά όριά τους σύμφωνα με τα οικεία ΤΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ, δ. την οργάνωση και εφαρμογή **χωριστής συλλογής** για τέσσερα (4) τουλάχιστον διακριτά ρεύματα ανακυκλώσιμων αποβλήτων υλικών, ήτοι γυαλί, χαρτί, πλαστικά και μέταλλα από αστικά απόβλητα, οι ίδιοι ή σε συνεργασία με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης. ε. την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής **βιοαποβλήτων** που προέρχονται ιδίως από χώρους εστίασης, νοικοκυριά, μεγάλους παραγωγούς και πράσινα απόβλητα πάρκων και κήπων, στ. τη συλλογή και μεταφορά των υπολειπόμενων **σύμμεικτων αστικών αποβλήτων** και των προδιαλεγμένων ύστερα από Διαλογή στην Πηγή σε κατάλληλες υποδομές **ανακύκλωσης, ανάκτησης ή διάθεσης** και με την επιφύλαξη των προβλέψεων του οικείου ΠΕΣΔΑ, ζ. την **εξάλειψη της ανεξέλεγκτης διάθεσης** των ΑΣΑ και η αποκατάσταση των υφιστάμενων ΧΑΔΑ, η. την **ενημέρωση** και η ευαισθητοποίηση των δημοτών και των επιχειρήσεων που λειτουργούν στα διοικητικά τους όρια, θ. το σχεδιασμό και την υλοποίηση **προγραμμάτων πρόληψης - μείωσης αποβλήτων** και γενικότερα μέτρων για την προώθηση της ιεράρχησης εργασιών και δράσεων διαχείρισης αποβλήτων που στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση της τελικής διάθεσης των ΑΣΑ, ι. την προετοιμασία έργων και δράσεων του ΤΣΔΑ για την επεξεργασία των ΑΣΑ, που παράγονται στα διοικητικά τους όρια, και την υποβολή τους για **χρηματοδότηση** από επιχειρησιακά προγράμματα είτε ευρωπαϊκά προγράμματα με την ιδιότητα του τελικού

δικαιούχου, ια. την προώθηση δράσεων και την υλοποίηση έργων που συμβάλλουν στην **κυκλική οικονομία**, ιβ. την καταχώρηση σε **πληροφοριακό σύστημα** με την ονομασία «Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Αποβλήτων» που αναπτύσσεται στη Γενική Γραμματεία Συντονισμού και Διαχείρισης Αποβλήτων του Υπουργείου Εσωτερικών, πάσης φύσεως στοιχείων που απαιτούνται για την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των έργων διαχείρισης αποβλήτων και των ποιοτικών και ποσοτικών στόχων των ΠΕΣΔΑ.

Επίσης, οι Ο.Τ.Α. α' βαθμού μπορεί να προβαίνουν:

α. στην κατασκευή και λειτουργία **Πράσινων Σημείων** και με την επιφύλαξη των προβλέψεων του οικείου ΠΕΣΔΑ, β. στην υλοποίηση και λειτουργία **Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ)** γ. στην υλοποίηση και λειτουργία **Σταθμών Μεταφόρτωσης Αποβλήτων ΣΜΑ** δ. στην κατασκευή και λειτουργία **Μονάδων Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων**.

Πέραν αυτών προβλέφθηκε πως το δημοτικό συμβούλιο μπορεί με απόφασή του να μεταβιβάζει στην οικονομική επιτροπή και στην επιτροπή ποιότητας ζωής αρμοδιότητές του σχετικές με το αντικείμενό τους.

Άλλη κρίσιμη ρύθμιση του παραπάνω νόμου ήταν η τροποποίηση του άρθρου 78 του ν 3852/2010 περί **Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων** με την οποία ορίστηκε πως σε κάθε δήμο συγκροτείται και λειτουργεί με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων, ως συμβουλευτικό όργανο του δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην τοπική κοινωνία.

Οι δε αρμοδιότητες των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων είναι: α) η **καταγραφή** και η **διερεύνηση προβλημάτων** που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, που κατοικούν μόνιμα στην περιφέρεια του οικείου δήμου, ως προς την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία, την επαφή τους με δημόσιες αρχές ή τη δημοτική αρχή, β) η υποβολή **εισηγήσεων** προς το δημοτικό συμβούλιο για την ανάπτυξη τοπικών δράσεων προώθησης της ομαλής κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και προσφύγων και, εν γένει, την επίλυση των προβλημάτων που αυτοί αντιμετωπίζουν, ιδίως μέσω της οργάνωσης συμβουλευτικών υπηρεσιών από τις δημοτικές υπηρεσίες και γ) η διοργάνωση, σε συνεργασία με τον οικείο δήμο, **εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης** και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής του τοπικού πληθυσμού.

Εντός του μηνός Δεκεμβρίου κάθε έτους, το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων υποβάλλει προς το δημοτικό συμβούλιο **Ετήσια Έκθεση**, στην οποία καταγράφονται αναλυτικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που διαμένουν στο δήμο,

τόσο ως προς το βαθμό ένταξής τους στην τοπική κοινωνία όσο και ως προς τη σχέση τους και το βαθμό εξυπηρέτησής τους από τις τοπικές δημοτικές αλλά και δημόσιες αρχές και διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών και για τη διευκόλυνση, εν γένει, της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην τοπική κοινωνία. Ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου εισάγει υποχρεωτικά την Έκθεση του προηγούμενου εδαφίου προς συζήτηση, στην πρώτη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου μετά την υποβολή της.

2.3.5. Με τον **4530/2018** θεσπίστηκε πως η **συντήρηση** του ήδη σήμερα διαμορφωμένου παράλληλου και κάθετου **οδικού δικτύου, εκατέρωθεν των σιδηροδρομικών γραμμών**, καθώς και χώροι πέραν αυτού, επίσης εκατέρωθεν των σιδηροδρομικών γραμμών, που έχουν δημιουργηθεί από τις αναγκαστικές απαλλοτριώσεις προγενέστερων του παρόντος νόμου, για τις ανάγκες δημιουργίας της σιδηροδρομικής γραμμής ανά την επικράτεια, ανατίθεται στους οικείους Ο.Τ.Α. Α' και Β' βαθμού.

2.3.6. Με επόμενα νομοθετήματα τροποποιούνται ή εξειδικεύονται περαιτέρω οι αρμοδιότητες των επιμέρους οργάνων των Δήμων, όπως βλέπουμε να συμβαίνει με τον **4635/2019** με τον οποίον τροποποιήθηκε το άρθρο 11 του ν. 3377/2005 (περί χορήγησης αδειών εμποροπανηγύρεων και υπαίθριων χριστουγεννιάτικων αγορών), ως ακολούθως: η **κατάσχεση και καταστροφή των προϊόντων** επιβάλλεται από τα Κλιμάκια Ελέγχου Λαϊκών Αγορών και Υπαίθριου Εμπορίου, την Ελληνική Αστυνομία, τη **Δημοτική Αστυνομία**, το ΣΔΟΕ, το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή, καθώς και από τις ελεγκτικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, τις Ελεγκτικές Υπηρεσίες των Περιφερειών και κάθε άλλη Ελεγκτική Υπηρεσία στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της. Για το παταπάνω παρέχεται η συνδρομή της ΕΛ.ΑΣ., ή του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. στον χώρο ευθύνης του, όπου αυτή κρίνεται απαραίτητη.

2.3.7. Ανάλογα και με τον **4623/2019** με τον οποίον αντικαταστάθηκε το άρθρο 72 του ν. 3852/2010 και ορίστηκαν οι **αρμοδιότητες της οικονομικής επιτροπής δήμων και περιφερειών** ως εξής:

Η οικονομική επιτροπή είναι συλλογικό όργανο, αρμόδιο για τον έλεγχο και την παρακολούθηση της **οικονομικής λειτουργίας** του δήμου. Ειδικότερα, έχει τις ακόλουθες αποφασιστικές, ελεγκτικές και γνωμοδοτικές αρμοδιότητες: α) Συντάσσει και εισηγείται το σχέδιο του **προϋπολογισμού**. β) Ελέγχει την πρόοδο υλοποίησης του προϋπολογισμού και υποβάλλει ανά τρίμηνο **έκθεση** προς το δημοτικό συμβούλιο, στην οποία παρουσιάζεται η

κατάσταση των εσόδων και εξόδων του δήμου. γ) Προελέγχει τον **απολογισμό**. δ) Αποφασίζει για την έγκριση της **αποζημίωσης** των δαπανών μετακίνησης του δημάρχου, των αντιδημάρχων και των δημοτικών συμβούλων, εκτός της έδρας του Δήμου για εκτέλεση υπηρεσίας. ε) Έχει την ευθύνη για την πιστή **εκτέλεση** του **προϋπολογισμού**. στ) Αποφασίζει το ετήσιο πρόγραμμα **προσλήψεων** προσωπικού κάθε κατηγορίας. ζ) Εισηγείται στο Δημοτικό Συμβούλιο το πολυετές σχέδιο **διαχείρισης** της **ακίνητης περιουσίας** του Δήμου και έχει την ευθύνη της υλοποίησής του. η) Αποφασίζει αιτιολογημένα **τροποποίηση** άπαξ έως πέντε τοις εκατό (5%) του φυσικού ή οικονομικού αντικειμένου συμβάσεων στη βάση της ισχύουσας νομοθεσίας. Στις συμβάσεις αυτές εγκρίνει το πρωτόκολλο παραλαβής με αιτιολογημένη απόφασή της. θ) Αποφασίζει την κατάρτιση των όρων, τη σύνταξη των διακηρύξεων, τη διεξαγωγή και κατακύρωση κάθε μορφής **δημοπρασιών** και **διαγωνισμών**, για έργα, μελέτες, προμήθειες και υπηρεσίες, καθώς και τη συγκρότηση των ειδικών επιτροπών διεξαγωγής και αξιολόγησης από μέλη της ή ειδικούς επιστήμονες, υπαλλήλους του δήμου ή δημόσιους υπαλλήλους. ι) Καταρτίζει τον κανονισμό **λειτουργίας** της. ια) Μελετά την ανάγκη σύναψης **δανείων**, τον καθορισμό των όρων τους και την υποβολή της σχετικής εισήγησης στο Δημοτικό Συμβούλιο. ιβ) Αποφασίζει τον συμβιβασμό ή την κατάργηση **δίκης** που έχει αντικείμενο μέχρι ποσού εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ. Όταν το αντικείμενο είναι άνω των 60.000 ευρώ, τότε εισηγείται τη λήψη απόφασης από το Δημοτικό Συμβούλιο. Δεν επιτρέπεται συμβιβασμός ή κατάργηση δίκης για απαιτήσεις μισθών, επιδομάτων, αποζημιώσεων, εξόδων παράστασης, εξόδων κίνησης και γενικά μισθολογικών παροχών οποιασδήποτε μορφής, εξαιρουμένων εκείνων για τις οποίες το νομικό ζήτημα έχει επιλυθεί με απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου. ιγ) Αποφασίζει για την καταβολή **εξόδων κίνησης** και ημερήσιας αποζημίωσης, σε ιδιώτες μέλη επιτροπών ή ομάδων εργασίας ή ομάδων διοίκησης έργου, που συγκροτούνται από την Εκτελεστική Επιτροπή ή τον Δήμαρχο για μετακινήσεις στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, οι οποίες γίνονται για εκτέλεση υπηρεσίας, σχετικής με το έργο του. ιδ) Ασκεί καθήκοντα **αναθέτουσας αρχής** για τις συμβάσεις έργου, μελετών, υπηρεσιών και προμηθειών, ανεξαρτήτως προϋπολογισμού πλην των περιπτώσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Δημάρχου για την απευθείας ανάθεση. ιε) Εισηγείται για ζητήματα διαφάνειας και **ηλεκτρονικής διακυβέρνησης**. ιστ) **Εισηγείται** στο δημοτικό συμβούλιο τα σχέδια **κανονιστικών αποφάσεων** του δήμου και παρακολουθεί την υλοποίησή τους. ιζ) Αποφασίζει για την υποβολή **προσφυγών** στις διοικητικές αρχές. ιη) Αποφασίζει για την άσκηση ή μη όλων των **ένδικων βοηθημάτων** και των ένδικων μέσων, καθώς και για την παραίτηση από αυτά. ιθ) Αποφασίζει για την πρόσληψη **πληρεξουσίου δικηγόρου** και για την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, σε όσους δήμους, είτε δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι με μηνιαία

αντιμισθία, είτε αυτοί που έχουν προσληφθεί δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται σε ανώτατα δικαστήρια και καθορίζει την αμοιβή τους. Μπορεί επίσης να αναθέτει την παροχή γνωμοδοτήσεων, μόνο εφόσον δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία. Με απόφασή της είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα του δήμου και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία. κ) Αποφασίζει για: 1. τη **διαγραφή χρεών** και την απαλλαγή από προσαυξήσεις, ii. τη **διευκόλυνση οφειλετών** για ποσά άνω των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ κατά το άρθρο 170 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, iii. την **απευθείας ανάθεση** σε νομικά πρόσωπα και δημοτικές επιχειρήσεις iv. τη **χρηματοδότηση** κοινωφελών επιχειρήσεων, καθώς και για την έγκριση της απόφασης του διοικητικού συμβουλίου της κοινωφελούς επιχείρησης για είσπραξη εύλογης αποζημίωσης v. την παραχώρηση **εγκαταστάσεων**, εξοπλισμού και μέσων προς τις κοινωφελείς επιχειρήσεις κατά το άρθρο 259 παρ. 4 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, vi. την έγκριση των **προϋπολογισμών** των ισολογισμών, των ετησίων προγραμμάτων δράσης και των εκθέσεων πεπραγμένων των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων του δήμου. και αποφασίζει για την αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών.

Για τις περιπτώσεις ιζ', ιη', ιθ' της προηγούμενης παραγράφου, η απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνωμοδότηση δικηγόρου.

Η οικονομική επιτροπή, με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της, μπορεί να παραπέμπει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητας της στο Δημοτικό Συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του.

Με τον ίδιον νόμο καταργήθηκε ο θεσμός του Δημοτικού Διαμεσολαβητή.

2.3.8. Ο ν. **4633/2019** προβλέπει πως αρμόδιες αρχές για τη διασφάλιση της εφαρμογής του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου σχετικά με την ολική **απαγόρευση του καπνίσματος** στους δημόσιους χώρους και σε όλους τους χώρους παροχής εργασίας, μέσω της διαπίστωσης των παραβάσεων και της επιβολής κυρώσεων, είναι οι υγειονομικές υπηρεσίες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Α' και Β' βαθμού), η δημοτική αστυνομία, οι λιμενικές αρχές στην περιοχή της ευθύνης τους, καθώς και το ένστολο προσωπικό της ΕΛ.ΑΣ..

2.3.9. Με τον νόμο **4604/2019** προβλέφθηκε η θέσπιση κεντρικών, περιφερειακών και τοπικών μηχανισμών και φορέων για την πραγμάτωση της ουσιαστικής **ισότητας των φύλων**. Όσον αφορά το τοπικό επίπεδο, τούτο περιλαμβάνει τις υπηρεσιακές μονάδες άσκησης κοινωνικής

πολιτικής και πολιτικών ισότητας των φύλων, σύμφωνα με το άρθρο 97 του ν. 3852/2010, τις Δημοτικές Επιτροπές Ισότητας, καθώς και την Επιτροπή Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και το Γραφείο Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας.

Περαιτέρω, στους Ο.Τ.Α. α` βαθμού και στα νομικά πρόσωπα αυτών μπορεί να συνιστάται οργανική μονάδα, με τον τίτλο **«Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών»**, με αρμοδιότητες την παροχή:

α) υπηρεσιών **ενημέρωσης** και εξειδικευμένης πληροφόρησης σε θέματα ισότητας των φύλων, β) υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής **στήριξης**, γ) **συμβουλευτικών** υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης για τα δικαιώματα των γυναικών θυμάτων βίας και γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις, δ) υπηρεσιών **παραπομπής** ή συνοδείας των θυμάτων σε **Ξενώνες φιλοξενίας**, σε δικαστικές και σε δημόσιες αρχές, ε) **νομικών υπηρεσιών**, σε συνεργασία με τους δικηγορικούς συλλόγους σε γυναίκες θύματα βίας και πολλαπλών διακρίσεων και στ) **εργασιακής συμβουλευτικής**.

Στην ίδια κατεύθυνση προβλέφθηκε πως στους Ο.Τ.Α. α` βαθμού και στα νομικά πρόσωπα αυτών και στα νομικά πρόσωπα με αντικείμενο θέματα ισότητας που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εσωτερικών, μπορεί να συνιστάται οργανική μονάδα, με τον τίτλο **«Ξενώνας Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών»**, με αρμοδιότητα την παροχή **ασφαλούς διαμονής** σε γυναίκες-θύματα έμφυλης βίας, σε γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις και στα τέκνα τους μέχρι την ηλικία που προβλέπεται στον κανονισμό εσωτερικής λειτουργίας των Ξενώνων. Ο Ξενώνας υπάγεται στη διεύθυνση που ασκεί αρμοδιότητες κοινωνικής προστασίας ή κοινωνικής υπηρεσίας, όταν έχει συσταθεί στους Ο.Τ.Α. α` βαθμού και τα νομικά πρόσωπα αυτών.

Ο Ξενώνας παρέχει ασφαλή διαμονή, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και διευκολύνει την πρόσβαση σε νομικές συμβουλές με την παραπομπή στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών της Γ.Γ.Ι.Φ., των νομικών προσώπων για θέματα ισότητας που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εσωτερικών, των Ο.Τ.Α. α` βαθμού και των νομικών προσώπων αυτών.

Στους Ξενώνες παραπέμπονται γυναίκες θύματα έμφυλης βίας, με πρωτοβουλία των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών, των κοινωνικών υπηρεσιών των δήμων και των υπηρεσιών του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.). Οι φορείς του προηγούμενου εδαφίου διαβιβάζουν το συντομότερο δυνατόν το ιστορικό των κακοποιημένων γυναικών στο επιστημονικό προσωπικό του οικείου Ξενώνα. Το τελευταίο προβαίνει στη δημιουργία φακέλου για κάθε περιστατικό και εισηγείται στην αρμόδια υπηρεσία του οικείου

Ο.Τ.Α. α` βαθμού την παραμονή ή τη μη παραμονή των γυναικών σε αυτόν, με σκοπό τη λήψη σχετικής απόφασης.

2.3.10. Σχετικά με τις αρμοδιότητες των Δήμων επί ζητημάτων Υπηρεσιών Πολιτικής Προστασίας, προβλέπεται στον νόμο **4662/2020** το εξής: Σε κάθε Δήμο της Ελληνικής Επικράτειας συστήνονται Τοπικά Επιχειρησιακά Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας (Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π.), τα οποία συμβάλλουν στην εκπλήρωση των σκοπών της επιχειρησιακής αποστολής των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Συντονιστικών Οργάνων **Πολιτικής Προστασίας**. Τα Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π. ενεργοποιούνται σε όλες τις φάσεις του κύκλου καταστροφής και συγκροτούνται με απόφαση του Δημάρχου ενώ ορίζεται πως στους Δήμους λειτουργούν Αυτοτελείς Διευθύνσεις και συστήνονται Τμήματα Πολιτικής Προστασίας, που έχουν ως σκοπό την υποστήριξη του Εθνικού Μηχανισμού.

Τα τελευταία έχουν τις παρακάτω αρμοδιότητες: α. **Συντονίζουν** κατά χωρική αρμοδιότητα το έργο της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών, σύμφωνα με τις μεθόδους οργάνωσης, τα όργανα και την κατανομή αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στις διατάξεις του παρόντος. β. Παρέχουν την αναγκαία **συνδρομή** στη δράση των Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π.. γ. Προγραμματίζουν και υλοποιούν **δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης** των πολιτών για ζητήματα πολιτικής προστασίας. δ. Αναλαμβάνουν κάθε αναγκαία πρωτοβουλία, ενέργεια και δράση για τη **συνδρομή** του Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π. και των λοιπών εμπλεκόμενων φορέων σε επίπεδο αναγνώρισης, εκτίμησης και ανάλυσης της επικινδυνότητας εκδήλωσης καταστροφών.

ε. Με **αποκλειστική ευθύνη του οικείου Δημάρχου** συντάσσεται, υποχρεωτικά εντός δεκαοκτώ (18) μηνών από τη δημοσίευση του ίδιου του ν. 4662/2020, **Τοπικό Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών και Διαχείρισης Συνεπειών** για φυσικές, τεχνολογικές καταστροφές και λοιπές απειλές εντός της χωρικής Επικράτειας του Δήμου. Το Τοπικό Σχέδιο είναι εναρμονισμένο με τα Γενικά Σχέδια της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και τις σχετικές οδηγίες σχεδίασης της Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και υποβάλλεται στην Εκτελεστική Επιτροπή του Δήμου, η οποία και το εισηγείται προς το Δημοτικό Συμβούλιο, το οποίο το εγκρίνει, μετά τη σύμφωνη γνώμη της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. στ. Συμβάλλουν στην **υλοποίηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης** της Ακαδημίας Πολιτικής Προστασίας σε θέματα πολιτικής προστασίας και συμμετέχουν σε ασκήσεις, σε συνεργασία με την Περιφέρεια και άλλους όμορους Δήμους, με σκοπό την αξιολόγηση απόδοσης των ανωτέρω Σχεδίων. ζ. Τηρούν και κοινοποιούν σε μηνιαία βάση στον

Περιφερειακό Συντονιστή επικαιροποιημένη κατάσταση του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, των μέσων και υλικών πολιτικής προστασίας, παρακολουθώντας το επίπεδο ετοιμότητάς τους, σύμφωνα με τις οδηγίες του. Στην κατάσταση αυτή συμπεριλαμβάνεται το ανθρώπινο δυναμικό, υλικά και μέσα που διατίθενται εκτός Δήμου για την παροχή υποστήριξης σε καταστάσεις επιπέδου έκτακτης ανάγκης «Επιπέδου 4» (Red Code).

η. Υποβάλλουν, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθυντήριες οδηγίες του Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π., **εισηγήσεις:**

αα. Στον Δήμο για την κατάρτιση του οικείου προϋπολογισμού πολιτικής προστασίας και την αξιοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων ενίσχυσης. ββ. Στο Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π. για την κατάρτιση του Τοπικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας. θ. Παρέχουν **γραμματειακή υποστήριξη** στο Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π..

ι. Συνάπτουν **μνημόνια συνεργασίας** παροχής υπηρεσιών, υλικών και μέσων με ιδιωτικούς φορείς.

Σε Δήμους κάτω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, δύναται, κατ' εξαίρεση, να συστήνεται Αυτοτελές Γραφείο Πολιτικής Προστασίας.

2.3.11. Κατά τη διάταξη του άρθρου 65 του ν. **4688/2020**, με απόφαση του οικείου Δημάρχου είναι δυνατή η συγκρότηση συνεργείων ελέγχου για την τήρηση των διατάξεων της νομοθεσίας για τη **λειτουργία των ΚΥΕ**, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου για τα μέγιστα επιτρεπόμενα όρια ηχοστάθμης από τη χρήση μουσικής, τα οποία αποτελούνται από δημοτικούς υπαλλήλους και προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας, εφόσον λειτουργεί Υπηρεσία Δημοτικής Αστυνομίας στον οικείο δήμο. Επισημαίνεται πως κατά τη διάταξη αυτή, οι ελεγκτικές αρμοδιότητες άλλων Υπηρεσιών και Φορέων δεν θίγονται από την παραπάνω δυνατότητα των Δήμων. Με όμοια απόφαση συγκροτούνται συνεργεία από υπαλλήλους του οικείου δήμου για την αφαίρεση και περισυλλογή αντικειμένων πάσης φύσεως επί του **αυθαιρέτως καταληφθέντος** κοινόχρηστου χώρου. Σε περίπτωση αυθαίρετης χρήσης, επιβάλλεται, με απόφαση του οικείου Δημάρχου, σε βάρος του παραβάτη πρόστιμο ίσο με το τέλος που αναλογεί στην παράνομη χρήση. Με μέριμνα του οικείου δήμου απομακρύνονται αμέσως τα επιπλέον τραπεζοκαθίσματα ή τυχόν άλλα αντικείμενα.

2.3.12. Με το άρθρο 40 του ν. **4735/2020** αναφορικά με τις Αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής ΟΤΑ α' και β' βαθμού και Επιτροπής Ποιότητας Ζωής ΟΤΑ α' βαθμού προβλέφθηκε ότι:

Η παράγραφος 1 του άρθρου 73 του ν. 3852/2010 αντικαθίσταται ως εξής: «1. Η **Επιτροπή Ποιότητας Ζωής (ΕΠΖ)** συστήνεται σε δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, είναι αποφασιστικό και εισηγητικό όργανο άσκησης των αρμοδιοτήτων του δήμου σχετικά με την **ποιότητα ζωής, τη χωροταξία, την πολεοδομία και την προστασία του περιβάλλοντος**. Κατά την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων της λαμβάνει ειδική μέριμνα για τον σχεδιασμό δράσεων που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και εν γένει την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες. Ειδικότερα: α. Αποφασίζει, για: αα. τη χορήγηση προέγκρισης **ίδρυσης καταστημάτων** και επιχειρήσεων μετά από προέλεγχο του σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου, αβ. την ανάκληση ή την οριστική αφαίρεση της **άδειας ίδρυσης και λειτουργίας** των καταστημάτων επιχειρήσεων και λοιπών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων αρμοδιότητας του Δήμου, αγ. τη χορήγηση ή ανάκληση της άδειας παράτασης λειτουργίας **μουσικής**. αδ. τη χορήγηση, ύστερα από γνώμη του προέδρου της οικείας δημοτικής κοινότητας, **θέσεων στάθμευσης** στους δικαιούχους κατοίκους, με βάση την κείμενη νομοθεσία και τις κανονιστικές αποφάσεις του Δήμου ή με βάση ισχύον σύστημα ελεγχόμενης στάθμευσης, καθώς και την ανάκληση ή την τροποποίηση της χορήγησης αυτών, αε. τον καθορισμό ή αναπροσαρμογή των **τελών, δικαιωμάτων και γενικώς των εσόδων** των δημοτικών κοιμητηρίων και των ιερών ναών, τα οποία προβλέπονται με τον Κανονισμό Λειτουργίας τους, αστ. την παραχώρηση, κατασκευή και συντήρηση **τάφων**, την παραχώρηση ή παράταση του δικαιώματος χρήσης οικογενειακών τάφων και την παράταση του δικαιώματος χρήσης τάφων τριετούς ταφής. β. Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο: βα. **θέματα καθορισμού χρήσεων γης**, ββ. τα θέματα εφαρμογής των σχεδίων **πολεοδομικού** (ρυθμιστικού) επιπέδου, ανάπλασης περιοχών, πολεοδομικών επεμβάσεων, χρηματοδότησης προγραμμάτων ανάπλασης, ανασυγκρότησης υποβαθμισμένων περιοχών, πολεοδομικής αναμόρφωσης προβληματικών περιοχών, αποζημίωσης ρυμοτομούμενων, πολεοδομικών ρυθμίσεων, εισφοράς σε γη ή σε χρήμα, περιοχών ιδιωτικής πολεοδόμησης, και έγκρισης πολεοδομικών μελετών, βγ. τη λήψη αποφάσεων για θέματα προστασίας του **περιβάλλοντος**, βδ. τη λήψη αποφάσεων για θέματα **χωροθέτησης κοιμητηρίων**, και κέντρων **αποτέφρωσης νεκρών**, καθώς και όλων των σχετικών με το αντικείμενο αρμοδιοτήτων, βε. το **σχέδιο** κανονιστικών αποφάσεων των άρθρων 79 και 82 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, βστ. τη διατύπωση **γνώμης** βζ. την έναρξη της διαδικασίας εκπόνησης **Τοπικού Χωρικού Σχεδίου (ΤΧΣ)** και **Ειδικού Χωρικού Σχεδίου (ΕΧΣ)** και βη. περί της τύχης των ενστάσεων που αφορούν αναθεωρήσεις, τροποποιήσεις σχεδίου πόλης και κάθε άλλη μορφή ρύθμισης του χώρου,

Με τον ίδιον νόμο αντικαταστάθηκε εκ νέου το άρθρο 97Α του ν. 3852/2010 σχετικά με τις **Υπηρεσίες Δόμησης (ΥΔΟΜ)** ως εξής:

Οι ΥΔΟΜ οφείλουν να κοινοποιούν ηλεκτρονικά όλες τις διοικητικές πράξεις που εκδίδουν, στην αρμόδια για τη πολεοδομία/χωροταξία Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Σε περίπτωση που η αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας εντοπίζει ζητήματα νομιμότητας επί των πράξεων αυτών, ενημερώνει το οικείο Συμβούλιο Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΣΥΠΟΘΑ).

2.3.13. Ο νόμος **4756/2020** τροποποίησε εκ νέου τον νόμο 2345/1995 σχετικά με την προστασία του παιδιού ή ατόμων με αναπηρία (παιδιών και ενηλίκων) ή ηλικιωμένων και κατήργησε το εδάφιο κατά το οποίο, για την ίδρυση και τη λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες (ΚΔΑΠ ΜΕΑ) των δήμων και των νομικών προσώπων αυτών χορηγείται άδεια από την αρμόδια υπηρεσία της οικείας Περιφέρειας.

Πλέον προβλέπεται πως, εάν διαπιστωθεί λειτουργία αντίστοιχων δομών χωρίς άδεια, ο νομάρχης υποχρεούται να εκδώσει απόφαση διακοπής της λειτουργίας, που εκτελείται από την οικεία αστυνομική αρχή. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς την απόφαση διακοπής της λειτουργίας, οι υπεύθυνοι τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους. Στο φορέα ή ιδιώτη που ασκεί τέτοιες δραστηριότητες χωρίς άδεια παρά την απόφαση διακοπής της λειτουργίας επιβάλλεται από τον αρμόδιο νομάρχη πρόστιμο.

Με τον ίδιον νόμο καταργήθηκε το εδάφιο του άρθρου 59 παρ 2 του ν 4554/2018 κατά το οποίο: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εσωτερικών και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, σε περίπτωση στέγασης ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ ΜΕΑ σε σχολικές εγκαταστάσεις, καθορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των δήμων και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και οι τεχνικές προδιαγραφές, οι ειδικοί όροι καταλληλότητάς τους, η διαδικασία ελέγχου τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

2.3.14. Με την ψήφιση του ν **4674/2020** αντικαταστάθηκε το άρθρο 21 του ν. 4690/2020 για τους νησιωτικούς δήμους ως εξής: οι ΟΤΑ α` και β` βαθμού, οι σύνδεσμοι δήμων, τα δίκτυα δήμων και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ μπορούν να συμβάλλονται με τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την υλοποίηση αυτοδιοικητικών αρμοδιοτήτων και την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες. Επίσης ορίστηκε πως:

Εκτός των περιπτώσεων ανάθεσης, σύναψης, εποπτείας και επίβλεψης δημοσίων μελετών και έργων που ρυθμίζονται με ειδικότερες διατάξεις, οι ΟΤΑ α΄ βαθμού, που ασκούν τις αρμοδιότητες των τεχνικών τους υπηρεσιών μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη διοικητική τους υποστήριξη σε θέματα που άπτονται των υπολοίπων αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Τεχνικής Υπηρεσίας και σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο δήμο. Περαιτέρω, οι ΟΤΑ α΄ βαθμού, που ασκούν τις αρμοδιότητες των υπηρεσιών δόμησης μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη διοικητική τους υποστήριξη για θέματα που άπτονται αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας Δόμησης και, σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον Δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο δήμο.

Περαιτέρω, κρίσιμη είναι η πρόβλεψη κατά την οποία συγκεκριμένες αρμοδιότητες που προβλέπονται στις αντίστοιχες διατάξεις του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 3463/2006 Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, επεκτείνονται στο σύνολο του οδικού δικτύου και των κοινόχρηστων χώρων που ανήκουν στους δήμους Αθηναίων, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης και **ασκούνται παράλληλα από τους αρμόδιους φορείς και τον οικείο δήμο:**

α. ο σχεδιασμός, κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση έργων **οδοποιΐας**, β. η **καθαριότητα** και η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των **κοινόχρηστων χώρων** από εκδήλωση **πυρκαγιάς** γ. η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση **έργων ηλεκτροφωτισμού** των κοινοχρήστων χώρων και η διαρκής βελτίωσή τους, δ. ο έλεγχος **στάθμευσης αυτοκινήτων**, ε. η ρύθμιση της **κυκλοφορίας**, ο **καθορισμός πεζοδρόμων**, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, η απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων οχημάτων και γενικότερα η λήψη μέτρων για την αποφυγή δυσμενών επιδράσεων στην **ασφάλεια της κυκλοφορίας**, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, στ. η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την **απρόσκοπτη πρόσβαση στους κοινόχρηστους χώρους**, ζ. η μελέτη των έργων

συντήρησης και βελτίωσης του **οδικού δικτύου**, η. η **εκπόνηση κυκλοφοριακών μελετών**, καθώς και η μελέτη, εκτέλεση και επίβλεψη των εργασιών σήμανσης, σηματοδότησης και ηλεκτροφωτισμού του οδικού δικτύου.

2.3.15. Με τον **4804/2021** ρυθμίστηκαν τα θέματα αναφορικά με τη διαδικασία υποβολής υποψηφιότητας, ψηφοφορίας και ανάδειξης του επιτυχόντος συνδυασμού και των επιλαχόντων συνδυασμών και των τακτικών και αναπληρωματικών αιρετών προσώπων κατά τη διεξαγωγή των εκλογών των δημοτικών και των περιφερειακών αρχών.

2.3.16. Με τον **4873/2021** τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις αναφορικά με τις αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής των Δήμων:

Η παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 η περ. ιγ) τροποποιείται ως προς τις παραπεμπόμενες διατάξεις και διαμορφώνεται ως εξής: «ιγ) Εισηγείται στο Δημοτικό Συμβούλιο τα σχέδια κανονιστικών αποφάσεων του δήμου, αξιολογεί την υλοποίησή τους και εισηγείται τροποποιήσεις, όπου απαιτούνται. Οι κανονιστικές αποφάσεις αξιολογούνται υποχρεωτικά από την οικονομική επιτροπή κάθε δύο (2) χρόνια, από την έναρξη ισχύος τους.»

Στην παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 προστίθενται οι με κα), κβ) και κγ) αρμοδιότητες ως εξής: «κα) Αποφασίζει για τον **ορισμό εκπροσώπου** του δήμου στις Γενικές Συνελεύσεις Ανωνύμων Εταιρειών και Αναπτυξιακών Οργανισμών του άρθρου 2 του ν. 4674/2020. κβ) Αποφασίζει για το σύνολο των αρμοδιοτήτων του δήμου που έχουν ανατεθεί με τον ν. 4375/2016 (Οργάνωση και Λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου κα) και την παρ. 10 του άρθρου 14 του ν. 4332/2015. κγ) Ασκει τις αρμοδιότητες της **Επιτροπής Ποιότητας Ζωής** στους δήμους με πληθυσμό μέχρι δέκα χιλιάδες (10.000) κατοίκους.»

2.3.17. Οι αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής των Δήμων απασχόλησε ξανά τον νομοθέτη, αυτή τη φορά με τον νόμο **4795/2021**, με τον οποίον και τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις του 3852/2010 ως εξής: «δ. Αποφασίζει για την υποβολή **αιτημάτων πρόσληψης** του πάσης φύσεως προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των δικηγόρων και νομικών συμβούλων με σχέση έμμισθης εντολής και των συμβασιούχων μίσθωσης έργου, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, καθώς και για την αναγκαιότητα πρόσληψης του προσωπικού των άρθρων 206, 209, 211 του ν. 3584/2007 και 36 του ν. 4765/2021.».

ιδ) Αποφασίζει για την **πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου** και την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, σε όσους δήμους είτε δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι με μηνιαία αντιμισθία, είτε αυτοί που έχουν προσληφθεί δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται σε ανώτατα δικαστήρια. Μπορεί, επίσης, να αναθέτει την παροχή γνωμοδοτήσεων, μόνο εφόσον δεν έχουν

προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία. Με απόφασή της, είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα του δήμου και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία.

«ιθ) Αποφασίζει για τον **καθορισμό ή την αναπροσαρμογή των τελών**, δικαιωμάτων και γενικώς των **εσόδων των δημοτικών κοιμητηρίων**, τα οποία προβλέπονται με τον Κανονισμό Λειτουργίας τους.» «δ. Αποφασίζει για την υποβολή αιτημάτων **πρόσληψης** του πάσης φύσεως προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των δικηγόρων και νομικών συμβούλων με σχέση έμμισθης εντολής και των συμβασιούχων μίσθωσης έργου, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, καθώς και για την αναγκαιότητα πρόσληψης του προσωπικού της περ. ιε` της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4765/2021 και του άρθρου 36 του ν. 4765/2021.» «ιβ) Αποφασίζει για την πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου και την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, σε όσες περιφέρειες, είτε δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι με μηνιαία αντιμισθία είτε αυτοί που έχουν προσληφθεί δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται σε ανώτατα δικαστήρια. Μπορεί, επίσης, να αναθέτει την **παροχή γνωμοδοτήσεων**, μόνο εφόσον δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία. Με απόφασή της, είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα της περιφέρειας και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία.

«ιστ) Αποφασίζει για την **αγορά, παραχώρηση χρήσης, μίσθωση και εκμίσθωση** κινητών και ακινήτων. ιζ) Εισηγείται στο περιφερειακό συμβούλιο τα **σχέδια κανονιστικών αποφάσεων** της περιφέρειας και **παρακολουθεί την υλοποίησή τους**. ιη) Κηρύσσει την **αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτου** για έργα αρμοδιότητας της οικείας περιφέρειας, όταν έχει εκδοθεί πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου περί υπαγωγής της απαλλοτρίωσης στη διαδικασία του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2882/2001.

2.3.18. Με τον **4809/2021** θεσπίστηκε πως οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' και β' βαθμού οφείλουν να εγγράφονται στην ψηφιακή πλατφόρμα **καταγραφής αθλητικών εγκαταστάσεων** «ΠΕΛΟΠΑΣ» και να καταχωρούν σε αυτήν τις αθλητικές εγκαταστάσεις που ανήκουν σε αυτούς κατά κυριότητα ή κατά παραχώρηση χρήσης. Η εγγραφή στην ψηφιακή πλατφόρμα «ΠΕΛΟΠΑΣ» των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού και η καταχώρηση σε αυτή των αθλητικών τους εγκαταστάσεων αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού στα Προγράμματα Άθλησης για Όλους, στα αθλητικά, αναπτυξιακά και ευρωπαϊκά προγράμματα των οποίων φορέας υλοποίησης είναι η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (Γ.Γ.Α.), για την ένταξη έργων των Ο.Τ.Α. που αφορούν στις αθλητικές τους εγκαταστάσεις στο

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και στα συναφή χρηματοδοτικά προγράμματα ΕΣΠΑ λοιπών υπουργείων και φορέων, καθώς και για την παροχή σύμφωνης γνώμης της αρμόδιας Τεχνικής Υπηρεσίας της Γ.Γ.Α. για την ένταξη των εγκαταστάσεων σε χρηματοδοτικά προγράμματα του Υπουργείου Εσωτερικών, καθώς και για την παροχή αιγίδας από τη Γ.Γ.Α. στη διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων στις εγκαταστάσεις των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού.

2.3.19. Κρίσιμες ρυθμίσεις εισήχθησαν στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων των Δήμων και με το άρθρο 3 άρθρο 64 Ν.4830/2021: Αρμόδια αρχή για τη θέσπιση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των κανόνων αναφορικά με την υγεία των ζώων, την κτηνιατρική δημόσια υγεία, την παρακολούθηση των ζωνοδόσων και των ζωογόνων παραγόντων, για την παρακολούθηση των ζωνοδόσων και των ζωνοσογόνων παραγόντων, είναι η Γενική Διεύθυνση Κτηνιατρικής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Αρμόδιες αρχές για τη **φροντίδα, την περισυλλογή και τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων συντροφιάς** είναι οι δήμοι, εντός των διοικητικών ορίων των οποίων εντοπίζονται τα αδέσποτα ζώα.

Οι δήμοι έχουν τις ακόλουθες αρμοδιότητες: (α) Την περιοδική σύνταξη και υποβολή προς έγκριση στο Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών **επιχειρησιακού προγράμματος**, το οποίο περιλαμβάνει τις αναγκαίες δράσεις για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των δήμων που θεσπίζονται με τον παρόντα προς τον σκοπό της ευζωίας και της αποτελεσματικής διαχείρισης των αδέσποτων ζώων, καθώς και της πρόληψης δημιουργίας νέων αδέσποτων ζώων, εντός των διοικητικών ορίων κάθε δήμου. Κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα συνοδεύεται από προϋπολογισμό των επιμέρους κονδυλίων που απαιτούνται για την υλοποίησή του, καθώς και από συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης κάθε δράσης. (β) Τη **συνεργασία με φιλοζωικά σωματεία** και φιλοζωικές **οργανώσεις** μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που είναι εγγεγραμμένα στο ΕΜΖΣ με στόχο ιδίως: (βα) την αποτελεσματική υλοποίηση προγραμμάτων περισυλλογής και φιλοξενίας αδέσποτων ζώων συντροφιάς σε κατάλληλα διαμορφωμένα καταφύγια που είναι εγγεγραμμένα στο ΥποΜητρώο Καταφυγίων Ζώων Συντροφιάς, (ββ) τον εμβολιασμό, τη στείρωση και τη σήμανση αδέσποτων ζώων, (βγ) την περίθαλψη με υποστήριξη κτηνιάτρου των ασθενών ή τραυματισμένων αδέσποτων ζώων συντροφιάς, (βδ) τη μέριμνα για την υιοθεσία τους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ή την επανένταξή τους στο οικείο περιβάλλον και (βε) την εν γένει υλοποίηση κάθε σχετικής δράσης προς τον σκοπό της επίτευξης των στόχων του παρόντος. (γ) Την σύνταξη και την υποβολή προς έγκριση στο Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του

Υπουργείου Εσωτερικών **προτάσεων εκπαιδευτικών προγραμμάτων** προστασίας αδέσποτων ζώων για τις ανάγκες ενημέρωσης και τεχνικής κατάρτισης των απασχολούμενων υπαλλήλων του δήμου. (δ) Τον σχεδιασμό και την **υλοποίηση δράσεων** και προγραμμάτων που μπορούν να συμβάλλουν στην προστασία και την ευζωία των ζώων συντροφιάς, δεσποζόμενων και αδέσποτων, στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών στα θέματα της υπεύθυνης ιδιοκτησίας ζώου συντροφιάς και γενικότερα στην προαγωγή της φιλοζωίας. (ε) Την υποβολή **ετήσιας αναφοράς** στο Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών αναφορικά με την πρόοδο υλοποίησης των εγκεκριμένων επιχειρησιακών προγραμμάτων και δράσεων που συνοδεύεται από απολογισμό της απορρόφησης των επιμέρους κονδυλίων.

Αρμόδια αρχή για την εποπτεία της εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων περισυλλογής και διαχείρισης των **αδέσποτων ζώων συντροφιάς**, καθώς και πρόληψης δημιουργίας νέων αδέσποτων ζώων που εκπονούν οι δήμοι είναι το Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών, στο οποίο ανατίθενται και ο συντονισμός και η ευθύνη για τη γενικότερη πρόοδο στο θέμα της αντιμετώπισης των αδέσποτων ζώων συντροφιάς από τους δήμους.

Το Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών έχει ιδίως τις ακόλουθες αρμοδιότητες: (α) Τη συνολική ευθύνη για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής που αφορά στη μέριμνα για τα ζώα συντροφιάς και τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων, την εποπτεία και τον συντονισμό των προγραμμάτων διαχείρισης αδέσποτων ζώων από τους δήμους και τον καθορισμό των κατάλληλων πρακτικών για τη διαχείριση του αριθμού των αδέσποτων ζώων. (β) Τη μέριμνα ώστε τα επιχειρησιακά προγράμματα διαχείρισης αδέσποτων ζώων των δήμων να περιλαμβάνουν υποχρεωτικά δράσεις για: (βα) τη στείρωση των αδέσποτων ζώων, (ββ) την ηλεκτρονική σήμανση των αδέσποτων ζώων και την καταγραφή τους στο ΕΜΖΣ, (βγ) την κτηνιατρική φροντίδα των αδέσποτων ζώων, (βδ) την περισυλλογή των αδέσποτων ζώων, καθώς και τη φιλοξενία τους σε καταφύγια και αναδόχους, (βε) την υιοθεσία αδέσποτων ζώων, (βστ) τη μέριμνα και την παρακολούθηση των αδέσποτων ζώων τα οποία έχουν εμβολιαστεί, στερηθεί, σημανθεί ηλεκτρονικά και έχουν επανενταχθεί στο οικείο περιβάλλον εντός των διοικητικών ορίων του δήμου στον οποίο περισυλλέχθηκαν.

Αρμόδιες αρχές **ελέγχου της εφαρμογής της κτηνιατρικής νομοθεσίας** για τα ζώα συντροφιάς και της ορθής λειτουργίας του συστήματος σήμανσης και καταγραφής των ζώων συντροφιάς και των ιδιοκτητών τους είναι οι κτηνιατρικές υπηρεσίες των περιφερειών και των περιφερειακών ενοτήτων της χώρας, καθώς και οι αρμόδιες υπηρεσίες του οικείου δήμου.

Οι αρχές αυτές έχουν τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

(α) Τη συνεργασία με τους φορείς εκτέλεσης της **σήμανσης** και της καταγραφής των ζώων συντροφιάς για τον συντονισμό των ενεργειών τους, την παροχή τεχνικών οδηγιών και κάθε είδους υποστήριξης για την πλήρη και ενιαία εφαρμογή της ηλεκτρονικής σήμανσης σκύλων και γατών. (β) Τον **έλεγχο και την εποπτεία** των φορέων εκτέλεσης της σήμανσης και της καταγραφής των ζώων συντροφιάς. (γ) Τον έλεγχο σε τακτική βάση, καθώς και μετά από υποβολή καταγγελιών, των καταφυγίων στα οποία διαμένουν ζώα συντροφιάς, προκειμένου να εξακριβωθεί εάν τηρούνται οι **κανόνες ευζωίας** και οι λοιποί όροι που τίθενται από τη νομοθεσία.

Αρμόδια όργανα ελέγχου και **βεβαίωσης των αντίστοιχων παραβάσεων** είναι οι υπάλληλοι της Ελληνικής Αστυνομίας, της **Δημοτικής Αστυνομίας**, της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, της Διυπηρεσιακής Μονάδας Ελέγχου Αγοράς, της Δασικής Υπηρεσίας, των τελωνειακών αρχών, του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής, των αρμοδίων υπηρεσιών των δήμων, του Υπουργείου Εσωτερικών, καθώς και οι ιδιωτικοί φύλακες θήρας των αναγνωρισμένων από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας κυνηγετικών οργανώσεων.

Αρμόδια αρχή για τα θέματα που αφορούν στα ζώα εργασίας των ενόπλων δυνάμεων είναι το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

2.3.20. Με το άρθρο 23 του ν. **4787/2021** ορίστηκε πως με απόφαση του Συντονιστή εκάστης Αποκεντρωμένης Διοίκησης συγκροτείται στην έδρα αυτής, επταμελής Ειδική Επιτροπή Επικινδύνως Ετοιμόρροπων (**Ε.ΕΠ.ΕΤ.**), η οποία, κατόπιν πρόσκλησης της Υπηρεσίας Δόμησης (Υ.ΔΟΜ.) του οικείου Δήμου, εξετάζει τις περιπτώσεις κτισμάτων που πιθανολογούνται από την Υ.ΔΟΜ. ως επικινδύνως **ετοιμόρροπα**, και είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών ή βρίσκονται πλησίον μνημείου ή εντός ή πλησίον αρχαιολογικού χώρου ή ιστορικού τόπου ή τόπου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ή εντός Ζώνης Β' προστασίας μνημείου. Κατ' εξαίρεση για λόγους νησιωτικότητας δύναται να συγκροτούνται πλείονες επιτροπές πέραν αυτής της έδρας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Η Ε.ΕΠ.ΕΤ. ειδοποιείται από την οικεία

Υ.ΔΟΜ., η οποία ενεργεί είτε αυτεπάγγελτα είτε ύστερα από σχετική ειδοποίηση, αίτηση ή καταγγελία εκ μέρους τρίτου.

Σημειώνεται, προς πληρότητα του καταλόγου περί αρμοδιοτήτων των Δήμων η, με την διάταξη του άρθρου 59 του ν. 4975/2022, παράταση ισχύος της παρ. 6 του άρθρου 74 του ν. 4745/2020, περί της δυνατότητας των δήμων και των περιφερειών, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (Κ.Ε.Δ.Ε.), της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝ.Π.Ε.) και των Περιφερειακών Ενώσεων Δήμων (Π.Ε.Δ.) να προβαίνουν σε **δωρεές ιατρικού εξοπλισμού**, οικίσκων για διεξαγωγή εξετάσεων ανίχνευσης COVID-19 και ιατροφαρμακευτικού υλικού, παρατείνεται, από τη λήξη της, έως την 31η.12.2022. Επιπροσθέτως αναφέρουμε το άρθρο 66 του ν. 4961/2022 με το οποίο θεσμοθετείται η **κατ' οίκον βεβαίωση γνησίου υπογραφής** από τα όργανα της Δημοτικής Αστυνομίας.

Πιο σημαντική ωστόσο προσθήκη αρμοδιοτήτων προς του Ο.Τ.Α Α' βαθμού αποτελεί αυτή της διάταξης 66Η και 66ΚΗ του ν. 4960/2022 περί του Εθνικού Συστήματος Επιτροπείας και Πλαισίου Φιλοξενίας Ασουνόδευτων Ανηλίκων, με τις οποίες οι Δήμοι λειτουργούν ως φορείς παροχής υπηρεσιών επιτροπείας και φορείς λειτουργίας δομών μακροχρόνιας φιλοξενίας και η οργάνωση της εναλλακτικής διαχείρισης των δημοτικών αποβλήτων συσκευασιών του άρθρου 89 ν. 4936/2022 η οποία θα πραγματοποιείται από τους Δήμους.

2.4.Συνοπτικά οι Αρμοδιότητες των ΟΤΑ Α' Βαθμού όπως ισχύουν σήμερα:

Σήμερα ο βασικός νομοθετικός κορμός αρμοδιοτήτων των Δήμων διατυπώνεται στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006) και στον νόμο του Καλλικράτη (ν. 3852/2010), όπως αυτοί ισχύουν σήμερα μετά τις τροποποιήσεις και τις προσθήκες που υπέστησαν κυρίως από τον νόμο 4555/2018, ο οποίος και τροποποιήθηκε με τον 4804/2021.

Ειδικότερα και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 75 Ν.3463/2006 (Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων), *«οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας»*. Στον κώδικα αυτό, πριν τον νόμο του Καλλικράτη, πραγματοποιήθηκε μια θεματική συστηματοποίηση των αρμοδιοτήτων για τοπικές υποθέσεις που αναφέρονται και κατατάσσονται ενδεικτικά στους εξής επτά τομείς:

1. Ανάπτυξης (14)

2. Περιβάλλοντος (10)
 3. Ποιότητας ζωής των πολιτών και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων (14)
 4. Απασχόλησης (3)
 5. Κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης (6)
 6. Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού (12)
 7. Πολιτικής προστασίας (3)
- και Κρατικών αρμοδιοτήτων (25)

Με κριτήριο την αρχή της εγγύτητας των παρεχόμενων, προς τον πολίτη υπηρεσιών και με γνώμονα το χαρακτήρα της υπόθεσης ως τοπικής, με τον Ν. 3852/2010, απονεμήθηκε σ' αυτούς σειρά πρόσθετων αρμοδιοτήτων, οι οποίες εντάχθηκαν στους ήδη διαμορφωμένους, από το άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, θεματικούς τομείς αρμοδιοτήτων. Είναι βασικό, ότι οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνταν έως το 2010 από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και με τον Καλλικράτη και την μετάβαση τους σε Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις μεταφέρθηκαν στους Δήμους. Έτσι οι αρμοδιότητες της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης αυξήθηκαν ποσοτικά (από 87 σε 267) και ποιοτικά, σε πεδία όπως: περιβάλλον, πολεοδομία, παιδεία, κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη, αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα, τοπικές επαγγελματικές δραστηριότητες (αδειοδοτούνται και ελέγχονται από τους Δήμους), πρωτογενής τομέας (αγροτική ανάπτυξη, κτηνοτροφία και αλιεία).

Έτσι έχουμε την κατάταξη μετά τον Καλλικράτη:

1. Ανάπτυξης (14)
 2. Περιβάλλοντος (32)
 3. Ποιότητας ζωής των πολιτών και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων (40)
 4. Απασχόλησης (3)
 5. Κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης (34)
 6. Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού (31)
 7. Πολιτικής προστασίας (3)
 8. Αγροτική ανάπτυξη-Κτηνοτροφία-Αλιεία (68)
- και Κρατικών αρμοδιοτήτων (42)

Πιο συγκεντρωτικά, με τον νόμο 3852/2010 μεταφέρθηκε στους Δήμους μια σειρά από αρμοδιότητες όπως οι εντοπισμένες πολεοδομικές εφαρμογές και η έκδοση οικοδομικών αδειών, το σύνολο των αρμοδιοτήτων που αφορούν τον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, η- έκδοση σειράς επαγγελματικών αδειών,- η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, η - πολεοδομία,

-η εκτέλεση έργων, η διασφάλιση συγκοινωνιακών υποδομών, η- προστασία της δημόσιας υγείας, περιλαμβανομένης της μεταφοράς αρμοδιοτήτων από τις ΔΥΠΕ (Διευθύνσεις Υγειονομικών Περιφερειών), η- παιδεία (δια βίου μάθηση, υποστήριξη σχολικών υποδομών), ο αθλητισμός, ο πολιτισμός, η- οργάνωση και λειτουργία λαϊκών αγορών. Στους νησιωτικούς Δήμους μεταφέρθηκαν πρόσθετες αρμοδιότητες με στόχο ο νησιώτης να εξυπηρετείται πληρέστερα στον τόπο διαμονής του. Με ειδικές προβλέψεις επιδιώχθηκε η θεμελίωση της Ηλεκτρονικής Δημοτικής Διακυβέρνησης και της αποκέντρωσης των υπηρεσιών του Δήμου. Τέλος, ενισχύθηκε η διαφάνεια μέσω της θέσπισης της Υποχρεωτικής Ανάρτησης στο Διαδίκτυο όλων των Πράξεων και Αποφάσεων των Οργάνων των ΟΤΑ, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων, στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία.

-
1. Ακριβοπούλου Χριστίνα, Ανθόπουλος Χαράλαμπος (2015), *“Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο”* Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα
 2. Γεννάδιος Γρηγόρης (2019 – 2020) *“Έλεγχος νομιμότητας πράξεων και πειθαρχικός έλεγχος αιρετών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού”* Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 3. Γέροντας Απόστολος , Παυλόπουλος Προκόπης, Σιούτη Γλυκερία, Φλογαΐτης Σπυρίδων 2022, *“Διοικητικό Δίκαιο”* Έ Έκδοση Αθήνα - Θεσσαλονίκη Εκδόσεις Σάκκουλα
 4. Μακρής Ιωάννης (2015) *“Ευθύνη οργάνων Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους (Θεωρία και Πράξη)”* Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
 5. Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας (2011) *“Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου”* Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη
 6. Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας (2013) *“Το ελληνικό Δημόσιο Δίκαιο. Οι Βασικοί Κανόνες”* Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη
 7. <https://www.e-nomothesia.gr/>

8. <https://lawdb.intrasoftnet.com/>

3. Οι διοικητικές πράξεις που εκδίδονται από τους ΟΤΑ Α΄ βαθμού:

Όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, η αρχή της νομιμότητας διέπει και οφείλει να διέπει κάθε λειτουργία των νομικών προσώπων των Δήμων, και με αυτόν τον τρόπο οριοθετείται η διοικητική τους δραστηριότητα, περιοριζόμενη μέσα στα αποκλειστικά όρια των προαναφερθεισών αρμοδιοτήτων που απονέμονται στους Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού. Σύμφωνα λοιπόν με την αρχή της νομιμότητας, μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων τους και μόνον, μπορούν τα όργανα του Δήμου να εκδίδουν διοικητικές πράξεις, με τις οποίες ασκείται η εν γένει δράση τους.

Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι η έννοια της διοικητικής πράξης είναι κομβικής σημασίας γιατί με αυτήν πραγματώνεται η βούληση της Διοίκησης και, εν προκειμένω, του εκάστοτε οργάνου του Ο.Τ.Α., είναι ταυτόσημη δηλαδή με την εν γένει δραστηριότητά του και είναι κατά συνέπεια αυτή η οποία ελέγχεται διά του διοικητικού ή του δικαστικού ελέγχου για τυχόν τυπικά ή ουσιαστικά ελαττώματα και παρανομίες. Οι διοικητικές πράξεις και, πιο συγκεκριμένα, οι διοικητικές πράξεις που εκδίδονται από τους Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού, διακρίνονται στις εξής βασικές κατηγορίες: κανονιστικές πράξεις, ατομικές και ατομικές γενικού περιεχομένου ενώ επιπλέον και ειδικότερα στην παρούσα εργασία θα γίνει αναφορά και στις προφορικές και σιωπηρές διοικητικές πράξεις, όπου οι δε τελευταίες εκδηλώνονται υπό την μορφή της παράλειψης.

3.1. Οι Κανονιστικές διοικητικές πράξεις των Ο.Τ.Α. Α΄ Βαθμού

Η αρμοδιότητα προς έκδοση κανονιστικών πράξεων παρέχεται στα διοικητικά όργανα των Δήμων είτε απευθείας από το Σύνταγμα (άρθρ. 43 παρ. 1, άρθρ. 54 και άρθρ. 83 του Συντάγματος) είτε κατόπιν νομοθετικής εξουσιοδότησης (άρθρ. 43 παρ. 2 και 4 του Συντάγματος), πρακτική που στις μέρες μας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη.

Με τις κανονιστικές πράξεις ρυθμίζεται ένα μεγάλο μέρος των κανόνων του διοικητικού δικαίου. Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα των κανονιστικών, εν γένει, διοικητικών πράξεων αποτελεί η δια μέσου αυτών θέσπιση απρόσωπων και αφηρημένων κανόνων δικαίου είτε γενικών είτε ειδικών, οι οποίοι απευθύνονται σε ακαθόριστο αριθμό προσώπων ενώ αφορούν όλες τις κατά γένος οριζόμενες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, και στα πλαίσια των Ο.Τ.Α., η πράξη με την οποία αποφασίζεται η διακοπή οικοδομικών εργασιών σε περιοχές Δήμου έχει κανονιστικό χαρακτήρα (ΣτΕ 822/2022), όπως επίσης και η απαγόρευση

κυκλοφορίας εντός της εδαφικής περιφέρειας του Δήμου (ΣτΕ 1052/2022), η αναστολή έκδοσης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας νέων καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος σε συγκεκριμένες περιοχές Δήμων (ΣτΕ 595/2021), διότι μπορεί μεν να αφορά τους εκάστοτε ιδιοκτήτες των ακινήτων της περιοχής αλλά αναφέρεται σε αυτούς κατά τρόπο γενικό και απρόσωπο, και η επιβολή τελών για την χρήση κοινοχρήστων χώρων από τους συμμετέχοντες σε εμποροπανηγύρεις Δήμων (ΣτΕ 1771/2021).

Ειδικά για τους Δήμους, διακρίνουμε συστηματικά δύο κατηγορίες κανονιστικών πράξεων και ειδικότερα τις **τοπικές κανονιστικές πράξεις**, οι οποίες ρυθμίζουν τα ζητήματα του άρθρου 79 του Ν.3463/06 και τις **αποφάσεις κανονιστικού περιεχομένου** που προβλέπονται σε διατάξεις ειδικών νόμων και αφορούν περιπτώσεις επιβολής φόρων, τελών και δικαιωμάτων.

3.1.α. Οι Τοπικές Κανονιστικές πράξεις:

Οι πράξεις αυτές εκδίδονται στα πλαίσια της κανονιστικής αρμοδιότητας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και αφορούν την ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων, ή θεμάτων με τοπικό ενδιαφέρον, θεμάτων δηλαδή που συνδέονται με ορισμένη τοπική κοινωνία ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.

Με γνώμονα την αρχή της εγγύτητας και την αποτελεσματικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων, ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΔΚ) με το άρθρο 79 ορίζει ρητώς και περιοριστικώς τα ζητήματα επί των οποίων τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια εκδίδουν τοπικές κανονιστικές αποφάσεις, ανάλογα με τις κρατούσες τοπικές συνθήκες. Επ' αυτού ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πρόσφατη απόφαση ΣτΕ Ολ 705/2020 με την οποία κρίθηκε ότι: *“το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος ορίζει ότι: «[...] Εξουσιοδότηση για την έκδοση κανονιστικών πράξεων από άλλα όργανα της διοίκησης επιτρέπεται προκειμένου να ρυθμιστούν ειδικότερα θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό». Με τις διατάξεις αυτές επιτρέπεται στον κοινό νομοθέτη να μεταβιβάζει την αρμοδιότητά του προς θέσπιση κανόνων δικαίου στην εκτελεστική εξουσία. Ειδικότερα, τίθεται ο κανόνας (εδάφιο πρώτο) ότι η νομοθετική εξουσιοδότηση παρέχεται προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ως αρχηγό της εκτελεστικής εξουσίας, ο οποίος ασκεί τη μεταβιβαζόμενη αρμοδιότητα με την έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων. Η νομοθετική εξουσιοδότηση πρέπει να είναι ειδική και ορισμένη, δηλαδή να προσδιορίζει συγκεκριμένως το αντικείμενό της και να καθορίζει τα όριά της σε σχέση προς αυτό. Περαιτέρω, με το*

δεύτερο εδάφιο της παραγρ. 2 του άρθρου 43 επιτρέπεται η εξουσιοδότηση για την έκδοση κανονιστικών πράξεων από άλλα όργανα της Διοικήσεως, προκειμένου να ρυθμισθούν ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό. Ως «ειδικότερα θέματα» νοούνται εκείνα τα οποία αποτελούν μερικήτερη περίπτωση του θέματος που αποτελεί το αντικείμενο των ουσιαστικών ρυθμίσεων του εξουσιοδοτικού νόμου, καθώς και της λοιπής σχετικής νομοθεσίας (ΣΕ 1210/2010, 1749/2016 Ολομ., 2151/2017 7μ. κ.ά.)». [...]

Η έκδοση κανονιστικών αποφάσεων από τους Δήμους αφορά μία πλειάδα περιπτώσεων, οι οποίες σχετίζονται με τους όρους χρήσης και λειτουργίας των δημοτικών και κοινοτικών αγορών και των τοπικών αγορών, των εμποροπανηγύρεων, των συστημάτων υδρεύσεως, αρδεύσεως και αποχετεύσεως, των αλσών και των κήπων, των κοιμητηρίων, των αθλητικών εγκαταστάσεων, των κέντρων νεότητας, των παιδικών χαρών, των παιδικών και βρεφικών σταθμών, των υγειονομικών σταθμών και των κέντρων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, των πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, των δημοτικών ή κοινοτικών λαϊκών κατοικιών, των θερέτρων και τουριστικών εγκαταστάσεων, των πεζοδρομίων, των πλατειών και των λοιπών κοινόχρηστων χώρων, των θεμάτων κυκλοφορίας και στάθμευσης των οχημάτων, των ειδικών όρων δόμησης, της καθαριότητας, της προστασίας των κατοίκων από την ηχορύπανση, της προστασίας των θαλασσών "από πηγές ξηράς", των υπόγειων και των επίγειων υδάτινων αποθεμάτων από τη ρύπανση και των όρων λειτουργίας των ψυχαγωγικών παιδιών των θεάτρων, των κινηματογράφων και παρεμφερών επιχειρήσεων, των νυχτερινών κέντρων, των μπαρ και των συναφών καταστημάτων. Επίσης κανονιστικό χαρακτήρα έχουν οι πράξεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, τα ρυθμιστικά ή χωροταξικά σχέδια, τις αποφάσεις χωροθέτησης εγκαταστάσεων και λοιπών δραστηριοτήτων και τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, με τις οποίες ρυθμίζονται θέματα που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία υπηρεσίας οργανισμού τοπικής αυτοδιοικήσεως (πρβλ. ΣτΕ. 1788/2004, 832/2002 κ.α.).

Οι ανωτέρω πράξεις συνιστούν κανονιστικές πράξεις και λαμβάνονται από τα δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια, ενώ την έκδοσή τους εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο, η δημαρχιακή επιτροπή. Εάν η κανονιστική διάταξη αφορά αποκλειστικά την περιφέρεια ενός τοπικού διαμερίσματος ή οικισμού, η δημαρχιακή επιτροπή διαμορφώνει την εισήγησή της μετά από γνώμη του οικείου τοπικού συμβουλίου. Ειδικότερα πάντως, οι κανονιστικές αποφάσεις, που αφορούν τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, τον καθορισμό πεζοδρόμων,

μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, τον προσδιορισμό και τη λειτουργία των χώρων στάθμευσης οχημάτων σε κοινόχρηστους χώρους, εκδίδονται μετά από προηγούμενη κατάρτιση σχετικών μελετών, οι οποίες εκπονούνται ή εγκρίνονται από τις Τεχνικές Υπηρεσίες του οικείου Δήμου ή Κοινότητας ή από τις Τεχνικές Υπηρεσίες Δήμων και Κοινοτήτων των Περιφερειών.

Όσον αφορά τον χρόνο έκδοσης των ανωτέρω κανονιστικών αποφάσεων, η διάταξη του εδαφίου α' της παρ. 2 άρθρου 79 Κ.Δ.Κ., ορίζει ότι αυτές εκδίδονται *«το συντομότερο δυνατό διάστημα από την έναρξη της δημοτικής ή κοινοτικής περιόδου»*. Η επιταγή ωστόσο αυτή, αποτελεί γενική κατευθυντήρια πρόβλεψη απευθυνόμενη προς τις δημοτικές αρχές προς εξυπηρέτηση της ορθολογικότερης οργάνωσης του τρόπου ασκήσεως των κανονιστικών αρμοδιοτήτων και δεν συνιστά δεσμευτική διάταξη για την κατά χρόνο κανονιστική αρμοδιότητα των δημοτικών αρχών. (ΣΤΕ 2681/2014)

Σημαντικός τύπος εξωτερικής νομιμότητας των κανονιστικών αποφάσεων και πράξεων αποτελεί η υποχρέωση δημοσίευσής τους. Από τα άρθρα 42 παρ. 1 και 35 παρ. 1 του Συντάγματος προκύπτει η βασική αρχή, ότι για την νόμιμη έκδοση των κανονιστικού χαρακτήρα διοικητικών πράξεων, απαιτείται η δημοσίευσή τους, ως συστατικό στοιχείο του κύρους τους. Μάλιστα, η μη δημοσίευση των αποφάσεων κατά τον ανωτέρω τρόπο τις καθιστά ανυπόστατες. Ειδικότερα, οι κανονιστικού περιεχομένου αποφάσεις των Δήμων δημοσιεύονται σε πλήρες κείμενο σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από το άρθρο 284 του Ν.3463/06 κατά το οποίο ορίζεται ότι: *“Οι δημοσιεύσεις, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, γίνονται με τοιχοκόλληση σε ειδικό πίνακα του δημοτικού ή κοινοτικού καταστήματος, που είναι προορισμένος για αυτόν το σκοπό. Για τις δημοσιεύσεις αυτές συντάσσεται αποδεικτικό ενώπιον δύο μαρτύρων”*, ενώ περίληψη τους δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον έντυπη, ημερήσια ή εβδομαδιαία τοπική εφημερίδα και καταχωρούνται με ευθύνη του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου στην ιστοσελίδα του Δήμου κατά το άρθρο 9 της Απόφαση ΥΠ.ΕΣ.Α & Η.Δ. 16852/06.04.2011, σύμφωνα με την οποία: *“Τρεις (3) ημέρες μετά τη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου, με ευθύνη του αρμόδιου υπαλλήλου σε συνεργασία με τον Πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου, δημοσιεύεται πίνακας που περιλαμβάνει τα θέματα που συζητήθηκαν, τον αριθμό των αποφάσεων και περίληψη του περιεχομένου τους. Οι δημοσιεύσεις γίνονται με τοιχοκόλληση σε ειδικό πίνακα του δημοτικού καταστήματος που είναι προορισμένος για αυτόν το σκοπό. Για τις δημοσιεύσεις αυτές συντάσσεται αποδεικτικό ενώπιον δύο μαρτύρων. 2. Οι ατομικοί*

περιεχομένου πράξεις δημοσιεύονται υπό μορφή περιλήψεως και κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο. 3. Οι κανονιστικού περιεχομένου αποφάσεις δημοσιεύονται σε πλήρες κείμενο στο δημοτικό κατάστημα, σύμφωνα με την παραπάνω διαδικασία, ενώ περίληψη τους δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον έντυπη, ημερήσια ή εβδομαδιαία τοπική εφημερίδα και καταχωρούνται, με ευθύνη του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου στην ιστοσελίδα του Δήμου. Οι αποφάσεις αυτές παραμένουν συνεχώς εκτεθειμένες σε χώρο του δημοτικού καταστήματος που είναι προσιτός στο κοινό. Η μη δημοσίευση των αποφάσεων κατά τον ανωτέρω τρόπο τις καθιστά ανυπόστατες. Επιπλέον, το Δημοτικό Συμβούλιο λαμβάνει μέτρα για την όσο το δυνατόν ευρύτερη δημοσιοποίηση των αποφάσεων αυτών, μέσω των τοπικών μέσων μαζικής ενημέρωσης εκδίδοντας ειδικούς οδηγούς ενημέρωσης των κατοίκων και των οικείων επαγγελματικών τάξεων και χρησιμοποιεί, για τον ίδιο σκοπό, οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο.” Επιπλέον, κατά την παρ.4 του άρθρου 79 του ν. 3463/2006 προβλέπεται: Οι τοπικές Κανονιστικές Αποφάσεις δημοσιεύονται υποχρεωτικά, κατά το πλήρες κείμενό τους, στο δημοτικό ή κοινοτικό κατάστημα του Δήμου ή της Κοινότητας, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από το άρθρο 284 και περίληψη αυτών σε μια ημερήσια ή εβδομαδιαία τοπική εφημερίδα. Οι αποφάσεις αυτές παραμένουν συνεχώς εκτεθειμένες σε χώρο του δημοτικού ή κοινοτικού καταστήματος, που είναι προσιτός στο κοινό. Οι ίδιες αποφάσεις, με φροντίδα του προέδρου του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, μπορεί να καταχωρούνται στην ιστοσελίδα του Δήμου ή της Κοινότητας. Επιπλέον, το δημοτικό και κοινοτικό συμβούλιο λαμβάνει μέτρα για την όσο το δυνατόν ευρύτερη δημοσιοποίηση των αποφάσεων αυτών, μέσω των τοπικών μέσων μαζικής ενημέρωσης, εκδίδοντας ειδικούς οδηγούς ενημέρωσης των κατοίκων και των οικείων επαγγελματικών τάξεων και χρησιμοποιεί, για τον ίδιο σκοπό, οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο. Η απαιτούμενη κατά την παρ. 4 του άρθρου 79 του ΚΔΚ δημοσίευση της περίληψης των αποφάσεων σε μια ημερήσια ή εβδομαδιαία εφημερίδα, πρέπει να λάβει χώρα πριν την αποστολή της απόφασης στον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας για τον προβλεπόμενο έλεγχο νομιμότητας (ΥΠΕΣΔΔΑ εγκ.41/12243/14.06.2007), οι δε αποφάσεις εκείνες που προβλέπονται από την παρ.4 του αρ.76 του ν.4727/2020 αναρτώνται υποχρεωτικά στο Πρόγραμμα Διαύγεια. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, όπως αυτός ισχύει κάθε φορά.

3.1.β. Οι αποφάσεις κανονιστικού περιεχομένου:

Σύμφωνα με την νομολογία του ΣτΕ οι αποφάσεις κανονιστικού περιεχομένου διακρίνονται από τις τοπικές κανονιστικές αποφάσεις, καθώς αυτές προβλέπονται σε ειδικές διατάξεις νόμων και αφορούν περιπτώσεις επιβολής φόρων, τελών και δικαιωμάτων (βλ. ενδεικτ. ΣΤΕ 2211/2003 και 1282/2002).

Πιο συγκεκριμένα επ' αυτού, ο τρόπος και η διαδικασία επιβολής φόρων, τελών και δικαιωμάτων προβλέπονται ρητά σε αυτοτελείς διατάξεις νομοθετημάτων κατά τις οποίες: **α)** είτε ορίζεται από τον ίδιον τον νομοθέτη το πλαίσιο εντός του οποίου ρυθμίζεται ένα σχετικό ζήτημα κατά δέσμια αρμοδιότητα του οικείου Ο.Τ.Α. (πχ. σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 24 του Ν. 2130/1993, ο συντελεστής του τέλους ακίνητης περιουσίας καθορίζεται μεν με απόφαση του δημοτικού/κοινοτικού συμβουλίου, **β)** είτε επιφυλάσσεται η διακριτική ευχέρεια των Ο.Τ.Α. για την επιβολή, δι' αποφάσεως του οικείου δημοτικού/κοινοτικού συμβουλίου, τελών, εισφορών και δικαιωμάτων, οι οποίοι περαιτέρω μπορούν να καθορίσουν το ύψος του τέλους, ή της εισφοράς, τους υπόχρεους στην καταβολή τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια (π.χ. με την παρ. 14 του άρθρου 25 του Ν. 1828/1989, οι Ο.Τ.Α. α' βαθμού μπορούν να επιβάλλουν τέλη ή εισφορές ανταποδοτικού χαρακτήρα, αναφορικά με υπηρεσίες ή τοπικά έργα, που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, στην ανάπτυξη της περιοχής και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών).

Εντούτοις, και παρότι τα δύο είδη των κανονιστικών πράξεων των Δήμων τυγχάνουν διακριτά, σε περίπτωση που η επιβολή φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών υπέρ δήμων και κοινοτήτων προκύψει στα πλαίσια θεμάτων για τα οποία ο οικείος δήμος ή κοινότητα εκδίδει τοπική κανονιστική απόφαση, με την οποία θέτει κανόνες ή όρους και προϋποθέσεις για τη ρύθμισή τους (πχ. προσδιορισμός και λειτουργία των χώρων στάθμευσης των οχημάτων, καθορισμός κοινοχρήστων χώρων, λειτουργία του συστήματος ύδρευσης), απαιτείται η έκδοση δύο διακριτών αποφάσεων όπου, η μία θα αφορά τους όρους και τις προϋποθέσεις του υπό ρύθμιση θέματος (σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 79 ΚΔΚ), ενώ η άλλη θα επιβάλλει το αντίστοιχο τέλος.

Η δημοσίευση των κανονιστικών αποφάσεων των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων επί θεμάτων επιβολής (ή αναπροσαρμογής συντελεστών) φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών διέπεται αποκλειστικά από τις διατάξεις του άρθρου 66 του Β.Δ./τος 24.9/1958,

όπως ισχύει, οι οποίες ως ειδικότερες υπερισχύουν αυτών της παρ. 4 του άρθρου 79 ΚΔΚ (με τις οποίες ρυθμίζονται αποκλειστικά τα της δημοσίευσης των τοπικών κανονιστικών αποφάσεων των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων) (ΣτΕ 3273/2004, 312/1990). Οι αποφάσεις των Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβουλίων περί επιβολής φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών, εφ' όσον δεν ρυθμίζεται διαφορετικά ο τρόπος δημοσίευσης τους, δημοσιεύονται εντός πέντε ημερών από την ημέρα που λαμβάνονται.

Κατά την αληθή δε έννοια των διατάξεων του άρθρου 66 του Β.Δ. της 24.9/20-10-1958, όπως ισχύει, για να αποκτήσουν νόμιμη υπόσταση οι εν λόγω κανονιστικές αποφάσεις απαιτείται δημοσίευση τους, με τοιχοκόλληση ολόκληρου του κειμένου τους (ΣτΕ 1715/2005, 856/2005, 535/2005, 393/2005, 1272/2015) στο δημοτικό ή κοινοτικό κατάστημα παρουσία δύο μαρτύρων, οι οποίοι συνυπογράφουν το αποδεικτικό δημοσίευσεως. Επιβάλλεται δηλαδή σωρευτικά ως συστατικός τύπος, με την τήρηση του οποίου ολοκληρώνεται η διαδικασία έκδοσης των οριζόμενων από το ανωτέρω άρθρο πράξεων (ΣτΕ 1808/2012). Με τη δημοσίευση τους οι διοικητικές αυτές πράξεις καθίστανται άμεσα προσιτές στους πολίτες, με συνέπεια τη δημιουργία τεκμηρίου γνώσης τους και τη δυνατότητα ελέγχου της νομιμότητάς τους από το ΣτΕ και τα άλλα δικαστήρια και ως αποτέλεσμα, από την επόμενη της δημοσίευσεως τους αρχίζει η κατά το άρθρο 46 παρ. 1 του ΠΔ 18/1989 εξηκοστήμερη προθεσμία για την προσβολή τους με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων (ΣτΕ 14/2005).

3.1.γ. Επισκόπηση νομολογίας επί των κανονιστικών αποφάσεων και πράξεων των Δήμων:

Η νομολογία, στα πλαίσια του ακυρωτικού δικαστικού ελέγχου που ασκείται επί των κανονιστικών αποφάσεων και πράξεων, εξετάζει τα νομικά ελαττώματα της εκάστοτε διοικητικής πράξης, των οποίων η διαπίστωση συνεπάγεται την ακύρωσή της από το Συμβούλιο της Επικρατείας ή το Διοικητικά δικαστήρια. Ο έλεγχος νομιμότητας που ασκεί ο ακυρωτικός δικαστής αντιστοιχεί στους τέσσερις λόγους ακύρωσης, οι οποίοι διαρθρώνονται στο άρθρο 48 του πδ 18/1989, ήτοι στην αναρμοδιότητα, στην παράβαση ουσιώδους τύπου, στην παράβαση των κατ' ουσίαν διατάξεων νόμου ή οποιουδήποτε κανόνα σχετικού με την εφαρμογή τους και στην κατάχρηση εξουσίας. Το Σύνταγμα (άρθρο 95 παρ. 1 στοιχείο α') αναφέρεται στην υπέρβαση εξουσίας και την παράβαση νόμου.

Όσον αφορά τη σειρά εξέτασης των λόγων ακύρωσης, η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας δέχεται κατ' αρχήν ότι η εξέταση των λόγων που ανάγονται στην αρμοδιότητα και τη διοικητική διαδικασία, αφορούν δηλαδή την τυπική ή εξωτερική νομιμότητα, προηγείται της εξέτασης των λόγων που ανάγονται στην εσωτερική νομιμότητα, όπως η νομιμότητα της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης πράξης (ΣτΕ 3222/2002). Πάντως, γίνεται νομολογιακώς δεκτό ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας διαθέτει την ευχέρεια να προτάξει την εξέταση της ουσιαστικής νομιμότητας της πράξης, υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι δεν αμφισβητούνται από τα μέρη τα κρίσιμα για την εφαρμογή του νόμου πραγματικά περιστατικά (ΣτΕ 2076/2000, 1317/2009).

Ειδικότερα επί της νομολογιακής αντιμετώπισης των κανονιστικών εν γένει διοικητικών πράξεων, σημειώνεται ότι για το "νόμιμο" της κανονιστικής πράξης- απόφασης, σε αντίθεση με αυτήν της ατομικής, δεν απαιτείται αιτιολογία ούτε και προηγούμενη ακρόαση του διοικουμένου. Λόγω του χαρακτήρα τους και χάριν ασφάλειας δικαίου, οι κανονιστικές πράξεις μπορούν μεν να καταργηθούν ωστόσο κατ' αρχήν δεν ανακαλούνται. Σημαντικό ωστόσο εργαλείο ελέγχου των κανονιστικών πράξεων και αποφάσεων συνιστά η δικονομική δυνατότητα του παρεμπόδιου ελέγχου της νομιμότητά τους, και μετά την πάροδο δηλαδή της προθεσμίας για την ευθεία δικαστική προσβολή τους ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού δικαστηρίου διά της προσβολής της, βάσει αυτής, εκδοθείσας ατομικής διοικητικής πράξης. (ΣτΕ 31/2015, 3176/2012, 528/2003, 530/2003, 2756/1986, 39/2009, 379/20). Σε περίπτωση διαπίστωσης παρανομίας της κανονιστικής πράξης, η ερειδόμενη επ' αυτής ατομική ακυρώνεται χωρίς όμως να ακυρώνεται, ταυτόχρονα, και η κανονιστική που αποτελεί το έρεισμά της (άρθρο 50 παρ. 3γ του πδ 18/1989).

Οι κανονιστικές πράξεις δεν μπορούν να δημιουργήσουν αστική ευθύνη του δημοσίου. Ακόμη, δεν μπορεί να ασκηθεί το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης των διοικουμένων (άρθρο 20 § 2 Σ) στην περίπτωση των κανονιστικών πράξεων, ούτε και όμως και η άσκηση διοικητικής προσφυγής κατά κανονιστικών πράξεων από τους διοικουμένους είναι δυνατή.

Τα στοιχεία νομιμότητας που ελέγχονται δικαστικώς από τα δικαστήρια αναφορικά με τις κανονιστικές πράξεις είναι τα εξής:

I. Η αιτιολογία των αποφάσεων- πράξεων:

Καταρχήν, επαναλαμβάνουμε τον γενικό κανόνα κατά τον οποίον οι διοικητικές κανονιστικές πράξεις δεν οφείλουν να φέρουν αιτιολογία, σε αντίθεση με ό,τι προβλέπεται

κατά κανόνα για τις ατομικές πράξεις (ΣτΕ 3255, 3667/96, 284/95, 2465/93 κ.α.). Ωστόσο κατ' εξαίρεση οι κανονιστικές πράξεις και αποφάσεις τυγχάνουν αιτιολογητές, όταν η αντίστοιχη υποχρέωση της αιτιολογίας προκύπτει σαφώς από τον εξουσιοδοτικό νόμο (ΣτΕ 3831/78, 2040/77, 1108/72 και ΔΕφΑθ. 2587/2007) ή από το περιεχόμενο του ρυθμιστέου αντικειμένου. Γενικότερα, έχει κριθεί ότι απαιτείται αιτιολόγηση μιας κανονιστικής πράξης όταν υφίσταται ευμενέστερη κανονιστική ρύθμιση στηριζόμενη στην ίδια εξουσιοδοτική διάταξη, όταν θεσπίζεται εξαίρεση από υφιστάμενη κανονιστική ρύθμιση ή όταν τροποποιείται προς το δυσμενέστερο προϋφιστάμενη ρύθμιση. Περαιτέρω, υποχρέωση προς αιτιολόγηση υφίσταται όταν οι κανόνες της κανονιστικής πράξης αποκλίνουν από γενικές αρχές του δικαίου και μάλιστα συνταγματικής περιωπής (ΣτΕ 366/2008, 1038/2006, 756/1959, 830/1977, 1256/1977)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα για το ανωτέρω ζήτημα αποτελεί η πάγια νομολογία (ΣτΕ 2340/2012, 343/2010, 374/2012, 2806/1994), σχετικά με την επιβολή τελών για τις υπηρεσίες καθορισμού κατόπιν απόφασης δημοτικού συμβουλίου, σύμφωνα με την οποία: *“ Επειδή, εν όψει του ανταποδοτικού χαρακτήρα του ως άνω τέλους, η απόφαση δημοτικού συμβουλίου για τον καθορισμό, κατά κατηγορίες υπόχρεων, συντελεστών του τέλους αυτού ελέγχεται από της απόψεως της υπάρξεως μιας, κατά προσέγγιση, αναλογικής σχέσεως μεταξύ προβλεπομένων εσόδων και εξόδων των σχετικών δημοτικών υπηρεσιών, η υποχρέωση δε καταβολής του τέλους ούτε την πραγματική χρησιμοποίηση της υπηρεσίας στην συγκεκριμένη περίπτωση προϋποθέτει κατ' ανάγκην ούτε την ακριβή αντιστοιχία μεταξύ ύψους τέλους και κόστους παρεχομένης υπηρεσίας, αφού αρκεί απλώς η δυνατότητα (ετοιμότητα) παροχής της υπηρεσίας και η κατ' αρχήν κάλυψη των δαπανών της από το τέλος που καταβάλλουν οι χρήστες της (ΣτΕ 1620/2012 Ολομ., 2823, 2143/2014). Για την διενέργεια του ως άνω ελέγχου απαιτείται η ορίζουσα τους συντελεστές **κανονιστική απόφαση του οικείου συμβουλίου να αιτιολογείται επαρκώς**, είτε στο κείμενό της είτε με αναφορά στα στοιχεία που την συνοδεύουν, με την παράθεση, εν όψει επικαίρων διαπιστώσεων και συγκεκριμένων, αναγομένων στο έτος, στο οποίο αφορά η απόφαση καθορισμού, στοιχείων, των προβλεπομένων εσόδων και εξόδων για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, κατά τον χρόνο, στον οποίο αφορά η απόφαση αυτή (ΣτΕ 550, 343/2016, 60/2010 επταμ., 609/2004 επταμ.), χωρίς να απαιτείται να γίνεται συσχέτιση με την οικονομική κατάσταση των προηγούμενων ετών (ΣτΕ 343/2016).*

Περαιτέρω, στο ίδιο πνεύμα αναφέρονται οι ΣτΕ 2866/1983 και 2063/1986 κατά τις οποίες: *“Η υπό του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου εκδιδόμενη κανονιστική απόφαση περί των*

συντελεστών καθαριότητας πρέπει να αποβλέπει στην απόληψη εσόδων κατά βάση ανάλογων προς τα προβλεπόμενα αντίστοιχα έξοδα, γι' αυτό και η απόφαση αυτή πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη από της απόψεως ταύτης, ώστε να ελέγχεται είτε ευθέως επί ακυρώσει, είτε παρεμπιπτόντως από τα δικαστήρια κατά την εκδίκαση διοικητικών διαφορών από την επιβολή του τέλους." Προς αυτήν την κατεύθυνση έκρινε και η ΣτΕ Ολ. 1427, 1430/1982 κατά την οποία η εκτίμηση της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 5 του ν. 818/1978 (αντιμετώπιση πραγματικών αναγκών αυτοδιοίκησης που προκλήθηκαν από καταστροφές ή κατολισθήσεις, μεγάλη απόσταση συνοικισμού από την έδρα του δήμου ή της κοινότητας) για την αναγνώριση ορισμένων συνοικισμών ως κοινοτήτων, ανήκει μεν στην κρίση της Διοίκησης η οποία ασκεί κανονιστική εξουσία, υπόκειται δε αυτή στον δικαστικό έλεγχο των ορίων της παρεχόμενης νομοθετικής εξουσιοδότησης, ο οποίος είναι δυνατός μέσα από την αιτιολογία της κανονιστικής απόφασης.

II. Η δημοσίευση των κανονιστικών διοικητικών πράξεων:

Η δημοσίευση των κανονιστικών πράξεων των δημοτικών αρχών, έχει κριθεί ότι τυγχάνει κρίσιμος συστατικός τύπος ο οποίος λειτουργεί προς ικανοποίηση της ασφάλειας του δικαίου και ο οποίος πρέπει να πραγματοποιείται όχι μόνο με τοιχοκόλληση στον ειδικό πίνακα του δημοτικού καταστήματος αλλά και με δημοσίευση σε τοπική εφημερίδα, σύμφωνα και με τις σχετικές διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα. (ΣτΕ 676/2014, 668/2011, 87/2011, 3667/2010).

Πλην όμως, η έλλειψη του τύπου της δημοσίευσης, αν και κρίσιμος για την εγκυρότητα της κανονιστικής απόφασης, έχει κριθεί νομολογιακά ότι είναι θεραπεύσιμος. Ειδικότερα, με το άρθρο 22 του ν. 4274/2014 προστέθηκε στο άρθρο 50 του π.δ. 18/1989 η παράγραφος 3α, κατά την οποία: «*Το δικαστήριο, αν άγεται σε ακύρωση της διοικητικής πράξης που προσβλήθηκε με αίτηση ακυρώσεως λόγω πλημμέλειας που μπορεί να καλυφθεί εκ των υστέρων και εφόσον κρίνει, ενόψει της φύσης της πλημμέλειας, και της επίδρασής της στο περιεχόμενο της προσβαλλόμενης πράξης, ότι η ακύρωση της πράξης δεν είναι αναγκαία για την αποκατάσταση της νομιμότητας και για τη διασφάλιση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας, καθώς και σε περίπτωση παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας του αιτούντος, μπορεί, κατ' εκτίμηση και των εννόμων συμφερόντων των διαδίκων, να εκδώσει προδικαστική απόφαση, η οποία κοινοποιείται σε όλους τους διαδίκους, και να ζητήσει από την αρμόδια υπηρεσία είτε να προβεί σε συγκεκριμένη ενέργεια ώστε να αρθεί η πλημμέλεια είτε να εκπληρώσει την οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια τάσσοντας προς τούτο*

αποκλειστική εύλογη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από ένα μήνα ούτε μεγαλύτερη από τρεις μήνες. Κανένα στοιχείο δεν λαμβάνεται υπόψη αν προσκομισθεί μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής. Μετά την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας και εντός δεκαπενθημέρου, οι λοιποί διάδικοι δύνανται να καταθέσουν υπόμνημα με τους ισχυρισμούς τους επί των ενεργειών της Διοίκησης και των στοιχείων που αυτή προσκόμισε. Σε περίπτωση εφαρμογής των οριζόμενων στα προηγούμενα εδάφια, η δημοσίευση της προδικαστικής απόφασης συνεπάγεται την αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης, κατά το μέρος που δεν έχει εκτελεστεί έως τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης».

Βλέπουμε λοιπόν πως η συνέπεια του ανυπόστατου μιας κανονιστικής διοικητικής πράξης σε περίπτωση που αυτή δεν δημοσιευθεί, περιορίζεται μάλλον, μόνο σε θεωρητικό επίπεδο εν όψει της νομολογίας, η οποία λογίζει την παραπάνω παράλειψη ως πλημμέλεια που δύναται να καλυφθεί εκ των υστέρων. Προς εξυπηρέτηση μάλιστα αυτής της εκ των υστέρων, μεταχρονολογημένης θεραπείας της παράλειψης, εκδίδεται αναβλητική (προσωρινή ή μη οριστική) δικαστική απόφαση, προκειμένου η Διοίκηση να προβεί στις αναγκαίες ενέργειες άρσης της διαπιστωθείσας πλημμέλειας (ΣτΕ 1655/2017, 3937/2014). Υπό τα δεδομένα αυτά, το Δικαστήριο μπορεί να κρίνει ότι για την αποκατάσταση της νομιμότητας δεν είναι αναγκαία η ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, πριν παρασχεθεί στη Διοίκηση προθεσμία για τη δημοσίευση της αποφάσεως της, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 50 παρ. 3α του π.δ. 18/1989.

Επισημαίνεται, προς πληρότητα της παρούσης εργασίας ότι, εφόσον μια πράξη είναι δημοσιευτέα στην ΕτΚ, δημοσιευτέα είναι και η πράξη που την ανακαλεί ή την ακυρώνει (ΣτΕ 2575/2018, 3800/1987, 3964/1978) και όσον αφορά την ανάρτηση στη Διαύγεια, το άρθρο 6 παρ. 6 της απόφασης ΕΞ 604/2012 (Γ.Υφ.) ΔΙΣΚΠΟ/Φ.1/οικ. 10885 ορίζει τα εξής: *“Κατά τη διαδικασία ανάρτησης πράξης που τροποποιεί αναρτημένη διοικητική πράξη, γίνεται υποχρεωτικά καταχώριση του Α.Δ.Α. της τροποιούμενης πράξης. Παρόμοια ισχύουν σε περιπτώσεις ανάκλησης ή ορθής επανάληψης αναρτημένης πράξης”.*

III. Η έλλειψη αμφισβήτησης των πραγματικών περιστατικών

Κατά την πάγια πλέον νομολογία, όταν προσβάλλεται διοικητική πράξη που έχει εκδοθεί κατά δέσμια αρμοδιότητα και δεν αμφισβητούνται τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά, τότε, και υπό την προϋπόθεση ότι δεν πρόκειται περί ανυποστάτου πράξεως, παρέλκει ως

αλυσιτελής η έρευνα τυπικών λόγων, όπως είναι οι λόγοι περί αναρμοδιότητας, μη νομίμου συγκροτήσεως ή κακής συνθέσεως του συλλογικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, καθώς και οι λόγοι περί μη τηρήσεως των τύπων που έχουν προβλεφθεί από τον νόμο για την έκδοσή της. Και τούτο διότι, όπως έχει κριθεί, το αρμόδιο όργανο, ακόμη και αν δεν είχε συντελεστεί η προβαλλόμενη παραβίαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, θα όφειλε κατά νόμον να εκδώσει την πράξη με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο (ΣτΕ Ολ 530/2003, 3813/2010, 667/2011, 4306/2011, 3953/2015, 1172/2016, 2111/2017, Ολ 2018/2018: “[...] αλυσιτελώς προβάλλονται με την κρινόμενη αίτηση τυπικοί λόγοι περί μη νομίμου συγκροτήσεως και συνθέσεως του ΕΣΡ καθώς και της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής, με απόφαση της οποίας συγκροτήθηκε η εκδούσα την προσβαλλόμενη πράξη Αρχή, εφόσον ο τερματισμός της λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού της αιτούσης διατάχθηκε κατά δεσμία αρμοδιότητα, κατ’ εφαρμογή διάταξης νόμου (άρθρο 14Α παρ. 1 ν. 4339/2015), η οποία δεν καταλείπει περιθώριο εκτιμήσεως στο ΕΣΡ, και με υποστατή πράξη, η οποία βάλλεται αβασίμως ως προς την εσωτερική της νομιμότητα και δεν αμφισβητείται η πραγματική της βάση [...]”. Στο ίδιο πνεύμα και η ΣτΕ 842/2014: “εφ’ όσον προσβαλλόμενη διοικητική πράξη εκδίδεται κατά δέσμια αρμοδιότητα, εάν ο ακυρωτικός δικαστής, ενόψει και του μη αμφισβητούμενου πραγματικού της υποθέσεως, κρίνει ότι, από πλευράς εσωτερικής νομιμότητας, η πράξη αυτή βάλλεται αβασίμως, ότι δηλαδή ο νόμος δεν επιτρέπει την έκδοση της πράξεως με το περιεχόμενο που αξιώνει ο αιτών, τότε, και εφ’ όσον δεν πρόκειται περί ανυπόστατης πράξεως, παρέλκει ως αλυσιτελής η εξέταση τυπικών λόγων, όπως οι λόγοι περί αναρμοδιότητας, μη νομίμου συγκροτήσεως ή κακής συνθέσεως γνωμοδοτήσαντος συλλογικού οργάνου. Τούτο δε, διότι το διοικητικό όργανο, ακόμη και αν δεν είχε συντελεστεί η προβαλλόμενη παραβίαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, όφειλε να εκδώσει την πράξη με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο (ΣτΕ Ολ 530/2003, 671-672/20117μ., 667, 715, 972/2011, 425, 846, 3813/2010, 320/2006, 2268, 3815/2005, 859, 3627, 3984/2004). Εν όψει τούτων, εφ’ όσον η προσβαλλόμενη πράξη εκδίδεται κατά δέσμια αρμοδιότητα και όχι κατά διακριτική ευχέρεια, είναι δε νομίμως αιτιολογημένη ως προς τον δασικό χαρακτήρα της επίδικης εκτάσεως, [...] ο λόγος με τον οποίο προβάλλεται ότι η πράξη αυτή είναι ακυρωτέα λόγω κακής συνθέσεως της δευτεροβάθμιας επιτροπής, και ειδικότερα επειδή μη νομίμως μετέσχε αυτής ο αναπληρωτής του Προέδρου αντί για τον τελευταίο, είναι [...] απορριπτέος προεχόντως ως αλυσιτελής, διότι υπό το κρίσιμο νομικό και πραγματικό καθεστώς η προσβαλλόμενη πράξη δεν μπορούσε να έχει διαφορετικό περιεχόμενο [...] (ΣτΕ 1568/2016, 2804/2012, Ολ 530/2003)”.

Περαιτέρω, με την απόφαση ΣτΕ Ολ 4447/2012 κρίθηκε ότι *“για το λυσιτελές της προβολής από τον διοικούμενο λόγου ακυρώσεως περί μη τηρήσεως του δικαιώματος προηγούμενης ακροάσεως πριν την έκδοση της δυσμενούς γι’ αυτόν πράξης απαιτείται και παράλληλη αναφορά και των ισχυρισμών που αυτός θα προέβαλε ενώπιον της Διοικήσεως αν είχε κληθεί”*.

3. 2. Οι Ατομικές διοικητικές πράξεις των Ο.Τ.Α. Α’ βαθμού

Οι ατομικές διοικητικές πράξεις θεσπίζουν ατομική ρύθμιση, απευθύνονται δηλαδή σε ατομικώς οριζόμενα πρόσωπα στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης περίπτωσης, το οποίο αποτελεί και το κυριότερο κριτήριο διάκρισής τους από τις κανονιστικές. Η έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων αποτελεί το συχνότερα χρησιμοποιούμενο όχημα επέμβασης της διοίκησης στη σφαίρα των διοικουμένων και τον αμεσότερο τρόπο δημιουργίας ή κατάργησης δικαιωμάτων και υποχρεώσεών τους. Στην έννοια της ατομικής διοικητικής πράξης προσανατολίζεται δε ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας.

Για παράδειγμα, ατομικές διοικητικές πράξεις που εκδίδονται στα πλαίσια της δημοτικής δραστηριότητας είναι οι άδειες λειτουργίας καταστημάτων ή οι άδειες άσκησης επαγγέλματος, οι καταλογιστικές πράξεις των εφοριακών και τελωνειακών αρχών, τα πρόστιμα, η πράξη χαρακτηρισμού ενός ακινήτου ως αυθαιρέτου και κατεδαφιστέου ή ως έργου τέχνης, το διάταγμα χαρακτηρισμού πολλών ακινήτων ως διατηρητέων (ΣτΕ 1097/87, 1930/78, 3530/78), η θέση δημοτικών υπαλλήλων σε διαθεσιμότητα (ΣτΕ 15,16/2015) και η χορήγηση οικοδομικής άδειας (ΣτΕ 260/2021, 2128/2006).

Ειδική αναφορά αξίζει να γίνει στην έννοια της σωρευτικής διοικητικής πράξης, κατά την οποία περισσότερες διαδοχικές ατομικές πράξεις εκδίδονται η μία μετά την άλλη προς επίτευξη του αυτού αποτελέσματος και σκοπού δημιουργώντας ένα ενιαίο σύνολο πράξεων. Έπεται δηλαδή η μία ατομική διοικητική πράξη της άλλης, δημιουργώντας μία συνέχεια αλληλοδιαδεχομένων πράξεων, οι οποίες σκοπούν στο ίδιο αποτέλεσμα. Στα πλαίσια των αποφάσεων των Δήμων, κλασικά παραδείγματα σωρευτικών διοικητικών πράξεων είναι π.χ. η προέγκριση ίδρυσης καταστήματος υγειονομικού ενδιαφέροντος (ΔΕΦΑΘ 1174/2021), η χορήγηση οικοδομικής άδειας (ΔΠρ Ναυπλίου 10/2016) και οι αποφάσεις οργάνων Ο.Τ.Α. για την εκποίηση οικοπέδων σε άπορους δημότες, με τις οποίες επιλέγονται οι δικαιούχοι και παραχωρούνται σε αυτούς τα οικόπεδα (ΣτΕ 763/1985, ΣτΕ 1649/2008).

Το σημαντικό όμως στο πλαίσιο των εκδιδόμενων από τους Δήμους ατομικών διοικητικών πράξεων, είναι η διακριτή περίπτωση των ατομικών διοικητικών πράξεων γενικής εφαρμογής, οι οποίες έχουν κατά βάση τα χαρακτηριστικά των ατομικών αλλά παρουσιάζουν και γνωρίσματα των κανονιστικών.

Οι ατομικές πράξεις υφίστανται μόνο κατασταλτικό δικαστικό έλεγχο, κυρίως, διά του ενδίκου βοηθήματος της προσφυγής σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Αιτιολογούνται, ιδίως όταν αφορούν ενάσκηση της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης ή όταν έχουν δυσμενές περιεχόμενο για το διοικούμενο, σε αντίθεση με τις κανονιστικές, οι οποίες ως ουσιαστικοί νόμοι δεν αιτιολογούνται. Μπορούν να ελεγχθούν δικαστικά μόνον κυρίως και ποτέ παρεμπιπτόντως, επ' ευκαιρία του ελέγχου μιας κανονιστικής πράξης. Κατά των ατομικών διοικητικών πράξεων είναι δυνατή η άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης του διοικουμένου, ιδίως στην περίπτωση που η ατομική πράξη θίγει ή περιορίζει τα δικαιώματα του, είναι επαχθής και έχει δυσμενές γι' αυτόν περιεχόμενο. Επίσης, είναι δυνατή η άσκηση διοικητικών προσφυγών με αίτημα την ανάκληση των ατομικών διοικητικών πράξεων.

3.2.α. Οι ατομικές πράξεις γενικής εφαρμογής των Δήμων.

Μέσα από την νομολογία του ΣτΕ, αναπτύχθηκε μία ειδική περίπτωση ατομικής διοικητικής πράξης η οποία διαφέρει μεν από τις ατομικές διοικητικές πράξεις στον βαθμό που δεν ρυθμίζει αποκλειστικά ατομικές περιπτώσεις, δεν θεσπίζει δηλαδή ατομική ρύθμιση, εντούτοις διαφέρει και από τις κανονιστικές, αφού η ρύθμιση που θέτει δεν είναι αφηρημένη αλλά συγκεκριμένη. Η περίπτωση αυτή αφορά τις "ατομικές πράξεις γενικής εφαρμογής" ή "γενικές ατομικές πράξεις" ή "ατομικές πράξεις γενικού περιεχομένου".

Χαρακτηριστικά παραδείγματα γενικών ατομικών πράξεων που εκδίδονται από Δήμους, κατά τη νομολογία, είναι η πράξη με την οποία εγκρίνεται η τροποποιείται το γενικό πολεοδομικό σχέδιο μιας περιοχής, στο μέτρο που περιέχει ρυμοτομικές ρυθμίσεις, με τον προσδιορισμό των οικοδομήσιμων και των κοινόχρηστων χώρων (ΣτΕ Ολ. 3665/2005 2281/92, 412/93, 2753/94), η πράξη που καθορίζεται μία περιοχή ως ζώνη ενεργού πολεοδομίας και η πράξη που εγκρίνει την πολεοδομική μελέτη της ζώνης αυτής. Οι πράξεις αυτές, στο μέτρο που αφορούν τον καθορισμό των ορίων μιας οικιστικής περιοχής και τον ορισμό των οικοδομήσιμων, κοινόχρηστων ή κοινωφελών χώρων, τη χάραξη των ρυμοτομικών και οικοδομικών γραμμών και τις συναφείς ρυμοτομικού χαρακτήρα

διαρρυθμίσεις μέσα στην περιοχή αυτή, αποτελούν εξειδίκευση ρύθμισης, η οποία δεν αναφέρεται σε μία κατηγορία σχέσεων αλλά σε σύνολο περιπτώσεων που έχουν μεταξύ τους έναν τοπικό δεσμό. Άλλα παραδείγματα γενικής ατομικής πράξης είναι οι πράξεις αναδάσωσης (ΔΕΦΛαρ. 162/2001), οι πράξεις αναδάσμου (ΣτΕ 2676/1990) και οι πράξεις καθορισμού των ορίων του αιγιαλού (ΑΠ 301/2013, ΣτΕ 1332/2004).

3.3. Η νομολογία επί των ανυπόστατων διοικητικών πράξεων:

Στα πλαίσια εξέτασης των ελαττωμάτων των διοικητικών πράξεων και της νομολογιακής αντιμετώπισής τους, θίγεται με την παρούσα εργασία το συναφές κεφάλαιο των ανυπόστατων διοικητικών πράξεων, οι οποίες και όπως δηλώνεται και από την ανωτέρω ονομασία, αφορούν τις πράξεις εκείνες που δεν απέκτησαν υπόσταση, διότι δεν ολοκληρώθηκε η κατά τον νόμο διαδικασία παραγωγής τους αλλά και εκείνες που πάσχουν από σοβαρά και πρόδηλα νομικά ελαττώματα τέτοιας σοβαρότητας που κρίνονται αρκετά έτσι ώστε να θεωρείται ότι οι πράξεις δεν απέκτησαν καν την απαιτούμενη μορφή προκειμένου να μπορούν να υπάρχουν στον νομικό κόσμο.

Κατά την νομολογία (ΣτΕ Ολ 2649/2017, 87/2011 και ΣτΕ 3151/2017), ως σημαντικότερες κατηγορίες ανυπόστατων πράξεων αναδεικνύονται αυτές οι οποίες εκκινούν από πράξεις που δεν καταλογίζονται σε διοικητικό όργανο, καθόσον εκδόθηκαν είτε κατά νόσφιση εξουσίας ή αντιποίηση αρχής, είτε από όργανο που δεν απέκτησε νόμιμη υπόσταση, είτε χωρίς τη βούληση του διοικητικού οργάνου, είτε από ατελείς πράξεις, εκείνες δηλαδή που στερούνται του αναγκαίου για τη νομική ολοκλήρωσή τους συστατικού τύπου, ο οποίος αφορά στην έλλειψη αποτύπωσης σε έγγραφο, την έλλειψη υπογραφής, την έλλειψη δημοσίευσης, , με τις επιφυλάξεις που αναλύθηκαν ανωτέρω, και τέλος από τις πράξεις από το περιεχόμενο των οποίων απουσιάζει ουσιώδες στοιχείο που απαιτεί ο νόμος για τις πράξεις αυτού του είδους, όπως η οικοδομική άδεια στην οποία δεν προσδιορίζεται η αδειοδοτούμενη κατασκευή .

Περαιτέρω, η νομολογία διαμόρφωσε και μια δεύτερη κατηγορία ανυπόστατων πράξεων, διευρύνοντας την έννοια του “ανυπόστατου” και σε εκείνες οι οποίες υφίστανται μεν οντολογικά, φέρουν δε προφανή νομικά ελαττώματα αυξημένης βαρύτητας, ώστε να γίνονται αντιληπτά από τον μέσο διοικούμενο, με συνέπεια να μην μπορεί να θεμελιωθεί και να εξυπηρετηθεί το τεκμήριο της νομιμότητας. Εφόσον δηλαδή τα νομικά ελαττώματα μιας διοικητικής πράξης είναι τόσο εμφανή, η πράξη αντιμετωπίζεται από τα δικαστήρια ως

εξαρχής ανίσχυρη και χαρακτηρίζεται ως ανυπόστατη. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται οι πράξεις που εκδίδονται καθ' υπέρβαση καθηκόντων, ή από καθ' ύλην αναρμοδίον όργανο ή οι κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται χωρίς νομοθετική εξουσιοδότηση. Έτσι, είναι ανυπόστατη η βεβαίωση φόρου από την αστυνομική αρχή, ή ο διορισμός του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης από τον Υπουργό Εξωτερικών. Η τάση της νομολογίας, πάντως, είναι να ακυρώνει τις πράξεις αυτές χωρίς μνεία περί ανυποστάτου.

Ός κλασικά διατυπωμένη κύρια συνέπεια του ανυπόστατου των διοικητικών πράξεων, παρουσιάζεται η εξαρχής έλλειψη εννόμων συνεπειών της υπό κρίση πράξης, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη έκδοση δικαστικής απόφασης ή ανακλητικής ή ακυρωτικής πράξης της Διοίκησης, μάλιστα η νομολογία κρίνει ως απαράδεκτα τα ένδικα βοηθήματα, με τα οποία προσβάλλονται οι ανυπόστατες πράξεις, με το αιτιολογικό ότι δεν είναι δυνατόν να ακυρωθεί μια ήδη ανίσχυρη, και κατά συνέπεια, μη εκτελεστή πράξη. Πλην όμως, σύντομα η νομολογία σημείωσε στροφή στην κρίση της, με το σκεπτικό ότι με την απόρριψη των ενδίκων βοηθημάτων, ακόμη και με το παραπάνω αιτιολογικό, παραμένει ωστόσο στον υπαρκτό νομικό κόσμο η ανυπόστατη πράξη, προς παράβαση της αρχής της νομιμότητας και της ασφάλειας του δικαίου, ενώ το δεδικασμένο που δεν θα δεσμεύει άλλους πέραν των διαδίκων, δεν θα μπορεί να προστατεύσει τους λοιπούς διοικούμενους από την, ακόμη υπαρκτή, ανύπαρκτη πράξη. Έτσι, με την απόφαση ΣτΕ ΟΛ 87/2011, το Δικαστήριο εγκατέλειψε την πάγια νομολογία του, και εντεύθεν προβαίνει συχνά στην ακύρωση των ανυπόστατων κανονιστικών πράξεων, ανεξαρτήτως του αν αυτές έχουν τύχει εφαρμογής ή όχι.

Ενδιαφέροντα παραδείγματα αναφορικά με την ειδικότερη περίπτωση των ανυπόστατων πράξεων των Ο.Τ.Α., αποτελούν η υπ' αριθμ. 1342/2019 απόφαση ΣτΕ κατά την οποία: *“Οι κανονιστικές αποφάσεις των Δημοτικών Συμβουλίων για την επιβολή φόρων, τελών, δικαιωμάτων κ.λπ. αποκτούν νόμιμη υπόσταση με τη δημοσίευσή τους, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 66 του ΒΔ/τος της 24-09/20-10-1958, χωρίς να αρκεί η ανάρτησή τους στο διαδίκτυο.”*, η υπ' αριθμ. 1627/2010 απόφαση ΣτΕ με την οποία κρίνεται ότι: *“Απαιτείται δημοσίευση σε περίληψη των ατομικού χαρακτήρα αποφάσεων των δημοτικών συμβουλίων, άλλως αυτές είναι ανυπόστατες. Η προσβαλλόμενη απόφαση, περί παραχώρησης ορισμένων τάφων διαδοχικής ταφής, αποτελεί σώρευση περισσοτέρων ατομικών διοικητικών πράξεων και εφόσον στην περίληψη που δημοσιεύθηκε δεν προσδιορίζονται οι τάφοι τους οποίους αυτή αφορά, είναι ανυπόστατη, με αποτέλεσμα να μην κινηθεί η προθεσμία για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως.”* και η απόφαση ΣτΕ

2800/2008: *“Η προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία επιβλήθηκε ωράριο φορτοεκφόρτωσης εμπορευμάτων για τα καταστήματα που λειτουργούν στο παραδοσιακό κέντρο του Δήμου, έχει κανονιστικό χαρακτήρα και αποκτά νόμιμη υπόσταση με την τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας των σχετικών άρθρων του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ήτοι με δημοσίευση ολόκληρου του κειμένου της δημοτικό κατάστημα”* και τέλος η υπ’ αριθμ. 2242/2013 απόφαση ΣτΕ κατά την οποία, *“η απόφαση του νομάρχη περί οριοθέτησης κοίτης, η οποία προσβάλλεται για τον αυτεπαγγέλτως εξεταζόμενο λόγο ότι δεν δημοσιεύθηκε και, συνεπώς, δεν έλαβε νόμιμη υπόσταση, πρέπει, για λόγους ασφάλειας δικαίου, να ακυρωθεί, αφού, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, έτυχε εφαρμογής, ενόψει του ότι η διοίκηση την υπέλαβε ως ισχύουσα κατά την έκδοση της 1573/14.8.2002 απόφασης του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης”*.

3.4. Άλλες σημαντικές διακρίσεις διοικητικών πράξεων:

Πέραν από την κρίσιμη διάκριση μεταξύ κανονιστικών και ατομικών διοικητικών πράξεων, σημαντικό είναι να αναφερθούμε με την παρούσα εργασία και σε άλλες κατηγορίες διοικητικών πράξεων των Δήμων, οι οποίες προκαλούν εξίσου το πρακτικό ενδιαφέρον αλλά και την νομολογιακή προσοχή και οι οποίες υποδηλώνουν το εύρος των δημοτικών δραστηριοτήτων που ενσωματώνονται με αυτές.

3.4.α. Οι προφορικές πράξεις:

Καίτοι οι διοικητικές πράξεις είναι, κατά κανόνα έγγραφες, (άρθρο 16 ΚΔΔιας), αυτές μπορούν, όταν αυτό προβλέπεται από τις διατάξεις, να είναι και προφορικές. Σε αυτήν την περίπτωση, οι διοικητικές πράξεις εκδηλώνονται ακόμη και δια κινήσεων (π.χ. του τροχονόμου) ή και συμβόλων, προκειμένου να εκφραστεί η βούληση του διοικητικού οργάνου, με την προϋπόθεση φυσικά ότι τα σύμβολα αυτά είναι γνωστά στους αποδέκτες (πχ φωτεινά σήματα και πινακίδες της τροχαίας) ή γνωστοποιούνται βάσει επεξηγήσεων (εισηγητική έκθεση). Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι αστυνομικές διαταγές, η ρύθμιση της τροχαίας κίνησης με νεύματα ή με σήματα, όπως και η πρόσκληση των αστυνομικών αρχών σε συγκεντρωμένο πλήθος για να διαλυθεί.

Όσον αφορά την αντιμετώπιση που επιφυλάσσουν τα διοικητικά δικαστήρια περί της ειδικής αυτής κατηγορίας διοικητικών πράξεων, επισημαίνεται ότι έχει κριθεί πως οι προφορικές δηλώσεις βούλησης διαθέτουν χαρακτήρα εκτελεστής διοικητικής πράξης και

είναι, συνεπώς, δεκτικές προσβολής με αίτηση ακύρωσης, εφόσον αποδεικνύονται (ΣτΕ 317/2012, 4078/2010, 1773/2006, 2997/2006, 3880/2002, Ολ 1288/1992, Ολ 86/1954, Ολ 33/1931). Ειδικότερα, πρέπει να προκύπτουν και να αποδεικνύονται τα ουσιώδη στοιχεία της διοικητικής πράξεως, η οποία δημιούργησε την διαφορά, δηλαδή το περιεχόμενό της, το όργανο, το οποίο την εξέδωσε και ο χρόνος εκδόσεώς της. (βλ. Ολ. ΣτΕ 317/2012, 1288/1992 και ΣτΕ 1772/2006, 2997/2006, 3880/2002).

3.4.β. Ρητές και σιωπηρές διοικητικές πράξεις:

Ρητή είναι η πράξη με την οποία εξωτερικεύεται η δήλωση βούλησης του διοικητικού οργάνου ενώ σιωπηρή διοικητική πράξη αποτελεί η μη εξωτερίκευση της δήλωσης βούλησής του. Αμφότερες μπορούν να είναι είτε θετικές είτε αρνητικές. Στην ελληνική έννομη τάξη οι σιωπηρές θετικές πράξεις δεν θεμελιώνονται σε συγκεκριμένη διάταξη, αλλά συνάγονται από διάσπαρτες διατάξεις του ουσιαστικού διοικητικού δικαίου, μπορούν δε να διακριθούν στις δύο βασικές κατηγορίες των σιωπηρών αδειών και των σιωπηρών εγκρίσεων. Κλασική περίπτωση της πρώτης κατηγορίας είναι η αδειοδότηση ιδιωτικών δραστηριοτήτων, με χαρακτηριστική τη διάταξη του άρθρου 10 παρ. 2 του Ν 2323/1995, που αφορά την άδεια ίδρυσης υπεραγοράς λιανικού εμπορίου.

Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι με την σιωπηρή απόρριψη, η διοικητική προσφυγή ή αίτηση του διοικουμένου απορρίπτεται, καθότι η ανατρεπτική προθεσμία προς έκδοση απόφασης ή πράξης παρερχεται άπρακτη, δίχως ωστόσο η Διοίκηση να αναγκαστεί να εισέλθει στην χρονοβόρα και κοστοβόρα διαδικασία της ουσιαστικής και πραγματικής εξέτασης και κρίσης επί της υπόθεσης που ο διοικούμενος έφερε ενώπιόν της. Είναι προφανές λοιπόν ότι τα περισσότερα προβλήματα στην πράξη δημιουργούνται από τη σιωπή της Διοίκησης, η οποία και ελέγχεται δικαστικώς μέσω της άσκησης του ενδίκου βοηθήματος της προσφυγής σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

3.4.γ. Ειδικότερα, η Παράλειψη:

Είναι σημαντικό να διευκρινίσουμε ότι η παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας δεν είναι απλώς η απραξία ή η αδράνεια της Διοίκησης, αλλά η μη εκτέλεση συγκεκριμένης ενέργειας για την οποία υφίσταται εκ του νόμου υποχρέωση στα πλαίσια της εκτέλεσης των αρμοδιοτήτων της. Συνιστά δηλαδή αρνητική απόκριση στις αρμοδιότητες της Διοίκησης.

Πρόκειται λοιπόν για μία ειδική περίπτωση σιωπηρής αρνητικής πράξης, η οποία μπορεί να προσβληθεί ενώπιον των δικαστηρίων, βάσει του άρθρου 45 παρ. 4 του π.δ. 18/1989 (για τις ακυρωτικές διαφορές) και του άρθρου 63 παρ. 2 του ΚΔΔ (για τις διαφορές ουσίας). Παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας θεωρείται επίσης ότι συντελείται και στα πλαίσια της σύνθετης διοικητικής ενέργειας, όταν δηλαδή το διοικητικό όργανο δεν εκδίδει την επόμενη πράξη που οφείλει να εκδώσει μέσα σε ορισμένη προθεσμία (ΣτΕ 2864/1991, 715/1997), καθώς και στην περίπτωση που το διοικητικό όργανο δεν εκδίδει αυτεπαγγέλτως ως οφείλει, ορισμένη διοικητική πράξη μέσα σε ορισμένη προθεσμία μετά την επέλευση ενός γεγονότος. (ΣτΕ 282/1995)

Η παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας θεμελιώνεται όταν η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, και εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις να εκδώσει διοικητική πράξη ή να χορηγήσει πιστοποιητικά και βεβαιώσεις, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας ή να επιτρέψει στον διοικούμενο την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 4 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Η υποχρέωση αυτή υπάρχει πάντοτε στην περίπτωση που η Διοίκηση έχει δέσμια αρμοδιότητα, ενώ όταν έχει διακριτική ευχέρεια για την έκδοση της πράξης, παράλειψη υπάρχει μόνο στο μέτρο που συνεπάγεται κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας, δηλαδή υπέρβαση των άκρων ορίων της. Όταν δίδεται εξουσιοδότηση για την έκδοση κανονιστικής πράξης, το διοικητικό όργανο δεν είναι υποχρεωμένο να προβεί στην έκδοσή της, διότι η εκτίμηση της σκοπιμότητας για την έκδοσή της δεν ελέγχεται από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Εάν όμως η έκδοσή της επιβάλλεται από την εξουσιοδοτική διάταξη, εφόσον συντρέχουν ορισμένες αντικειμενικές προϋποθέσεις, τότε υπάρχει υποχρέωση άσκησης της διακριτικής ευχέρειας για την έκδοσή της (ΣτΕ 3255/96, 31/2002). Επιπλέον, η ρητή ή σιωπηρή άρνηση της Διοίκησης να ανακαλέσει τις παράνομες διοικητικές πράξεις της δεν θεωρείται παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, εφόσον συνιστά, κατά την νομολογία, διακριτική ευχέρεια, εκτός αν επιβάλλεται ρητά το αντίθετο από τις διατάξεις.

Μία δεύτερη προϋπόθεση θεμελίωσης της παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, σε περίπτωση που η Διοίκηση δεν οφείλει να εκδώσει αυτεπαγγέλτως ορισμένη διοικητική πράξη, είναι η υποβολή αίτησης από τον διοικούμενο που νομιμοποιείται προς το αρμόδιο διοικητικό όργανο. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, εάν

υποβληθεί η αίτηση σε αναρμόδιο όργανο, το τελευταίο οφείλει να την διαβιβάσει μέσα σε πέντε ημέρες στο αρμόδιο.

Η τελευταία προϋπόθεση που πρέπει να πληρούται σωρευτικά με την ανωτέρω προκειμένου να θεμελιώνεται παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας είναι η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας που ορίζουν κάθε φορά οι διατάξεις, ή αν δεν ορίζεται ειδικότερη προθεσμία, αν παρέλθει άπρακτο χρονικό διάστημα τριών μηνών (ΣτΕ 3855/2010, 4106/1987). Εάν ο διοικούμενος δεν υποβάλει μαζί με την αίτηση και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την έκδοση της πράξης, η προθεσμία αρχίζει από την υποβολή των δικαιολογητικών (ΣτΕ 3439/1979). Εάν όμως, μετά την πάροδο της προθεσμίας η Διοίκηση ζητήσει συμπληρωματικά στοιχεία, η παράλειψή της δεν αίρεται (ΣτΕ 1900/1983).

Προκειμένου η παράλειψη να καθίσταται ελεγκτέα πράξη από τα δικαστήρια, πρέπει αυτή να είναι παράνομη, υπό την έννοια της αντίθεσης προς την κατά νόμο εκτέλεση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του οργάνου. Δηλαδή, η παράλειψη είναι παράνομη όταν το όργανο παραβαίνει την υποχρέωση εκπλήρωσης νόμιμου καθήκοντός του και εξαιτίας αυτής της παράβασης προσβάλλεται δικαίωμα ή άμεσο συμφέρον (ΣτΕ 909/2007, 3587/1997, 2171/2000, 101/2004) του προσώπου στο οποίο αφορά η παράλειψη. Ο παράνομος χαρακτήρας της πράξης ή παράλειψης των οργάνων της Διοίκησης και ειδικότερα των ΟΤΑ ή άλλων ΝΠΔΔ κρίνεται με βάση τις διατάξεις που ισχύουν κατά τον χρόνο συντέλεσης της παράνομης συμπεριφοράς.

Σημαντικό είναι να σημειώσουμε ότι η παράλειψη οποιουδήποτε οργάνου του Δημοσίου κατα την έκδοση διοικητικών πράξεων ή την επιχείρηση διοικητικών ενεργειών μπορεί να γεννήσει και υποχρέωση του δημοσίου προς αποζημίωση σύμφωνα με το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ(ΣτΕ 3193/2002, ΔΕφΘεσσ 561/98, ΔΠρΘεσσ 5041/1996). Έχει όμως κριθεί ότι η μη άσκηση της κατά νόμο προβλεπόμενης διακριτικής ευχέρειας δεν μπορεί από μόνη της να ενεργοποιήσει τον κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ μηχανισμό της αστικής ευθύνης του Δημοσίου και συνεπώς τούτο μπορεί να συμβεί μόνο σε περίπτωση μη νόμιμης άσκησης της διακριτικής ευχέρειας, ιδίως δε σε περίπτωση υπέρβασης των ακραίων ορίων της διακριτικής ευχέρειας (ΣτΕ 3035/2014)

Για παράδειγμα, έχει κριθεί ως παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας η παράλειψη του Δήμου να διενεργήσει επαρκή συντήρηση των δημόσιων παιδικών χαρών (ΔΠρΑθ

6805/2020), η παράλειψη άσκησης των εποπτικών καθηκόντων του δημάρχου και η κατάδηλη εκ μέρους του ανοχή παρεκκλιουσών διαχειριστικών πρακτικών (ΕΣ 2462/2020), η παράλειψη της υποχρέωσης των οργάνων ΟΤΑ να διευκολύνουν την έρευνα που διεξάγεται από το Συνήγορο του Πολίτη (ΣτΕ 606/2017, 3409/2017), η παράλειψη μερίμνης περισυλλογής αδέσποτων ζώων (ΔΕΦΑΘ 1045/2022), η παράλειψη επισκευής κακοτεχνιών πεζοδρομίων (ΔΕΦΑΘ 1393/2022), η παράλειψη συντήρησης και επίβλεψης της καλής κατάστασης των οδοστρωμάτων (ΔΠρΠατρ 53/2022), η παράλειψη συλλογής αφισών (ΔΕΦΑΘ 1926/2021), η παράλειψη λήψης μέτρων για την προστασία της ζωής των κατοίκων σε οικισμούς που έχουν πληγεί από κατολισθήσεις οφειλόμενες σε φυσικά αίτια (ΔΠρΤρικ 132/2021), η παράλειψη λήψης αναγκαίων μέτρων για ακίνδυνη χρήση δημόσιων χώρων της διοικητικής περιφέρειας του Δήμου τόσο από τους δημότες όσο και από τους διερχόμενους (ΔΠρΑΘ 2656/2021), η παράλειψη ανακαίνισης και συντήρησης φρεατίων (ΔΠρΑΘ 2790/2021), η παράλειψη δενδροστοιχιών εντός πόλεων (ΔΠρΑΘ 4845/2021) και η παράλειψη λειτουργίας και συντήρησης κοιμητηρίων (ΔΠρΑΘ 7794/2021).

3.4.γ.Ι. Νομολογιακή αντιμετώπιση της παράλειψης:

Τυχόν ένδικο βοήθημα που ασκείται πριν παρέλθουν οι ανωτέρω (3.4.γ) αναφερόμενες προθεσμίες, είναι απαράδεκτο διότι δεν υπάρχει ακόμη παράλειψη. Εάν όμως παραδεκτώς προσβάλλεται η σιωπηρή παράλειψη, τυχόν μεταγενέστερη ρητή αρνητική πράξη της Διοίκησης λογίζεται ως συμπροσβαλλόμενη ενώ προσβάλλεται και αυτοτελώς (ΣτΕ 282/95)

Όσον αφορά στο “παράνομο” που πρέπει να συντρέχει προκειμένου η παράλειψη να τυγχάνει εκτελεστή και προσβαλλόμενη διοικητική πράξη, τούτο αφορά στην παράβαση όλων των κανόνων δικαίου που συνθέτουν την αρχή της νομιμότητας και συνεπώς αναφέρεται σε παραβίαση του Συντάγματος και του Διεθνούς Δικαίου (ΣτΕ 2216/2020, 1141/1999, 909/2007) του Κοινοτικού δικαίου και του νόμου, υπό τυπική και ουσιαστική έννοια ή μπορεί ακόμη να λάβει την μορφή της παράλειψης του Κράτους να νομοθετήσει κατ’ αντίθεση προς το Σύνταγμα ή τις Διεθνείς Συμβάσεις (ΣτΕ 909/2007) ή και ειδικότερα στην παράλειψη της Διοίκησης να εκδώσει κανονιστική πράξη (ΣτΕ 5,6/2001)

Έτσι κατά την νομολογία, παρανομία που μπορεί να σχετίζεται με την παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας της Διοίκησης, υφίσταται όταν προκύπτει υπέρβαση των ακραίων ορίων της διακριτικής ευχέρειας (ΑΠ 342/1982, ΔιοικΕΦΑΘ 1427/1998), υπέρβαση

της αρχής της χρηστής διοίκησης (ΣτΕ 1508/2002, 92/2016, 1378/2018), προσβολή της προσωπικότητας κατ' άρθρο 57 του ΑΚ (Διοικ.Πρωτ.Πειρ 1640/1998) και παράβαση των αρχών που διέπουν την ανάκληση των διοικητικών πράξεων, εφόσον ο διοικούμενος δεν προκάλεσε υπαιτιώς την παράνομη έκδοση του (ΣτΕ 4069/2012, 3906/2008, 2403/1997, 1581/2010, 980/2002, 2328/2003). Περαιτέρω η παράλειψη μπορεί να κριθεί παράνομη ως αντιβαίνουσα στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, στην αρχή της μη διάκρισης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου (ΔΕΦΑΘ 2576/2015). Ακόμη και η ασάφεια νόμου μπορεί να συνεπάγεται παρανομία του οργάνου και ευθύνη του Δημοσίου (ΔΕΚ της 17.10.1996 και της 15.6.1999, C-283, C-291, C-292/94 και επίσης ΑΕΠΠ 551, 415 /2021 και ΣτΕ 423/2011) όπως και η παράλειψη του οργάνου να ενεργήσει έγκαιρα, δηλαδή μέσα σε εύλογο χρόνο (ΣτΕ 1012/2008, 2078/1999, ΔιοικΕΦΧαν 240/2001) ή ακόμα και όταν παραβλέπονται τα δεδομένα της κοινής πείρας και την αρχή της καλής πίστης (ΔΠρΑΘ 9925/2005).

Μάλιστα, κατά την ΣτΕ 211/2006, εάν η έκδοση κανονιστικής πράξης είναι αναγκαία για την άσκηση συνταγματικώς προστατευόμενου δικαιώματος (πχ της ιδιοκτησίας), η διακριτική ευχέρεια άσκησης της κανονιστικής αρμοδιότητας μεταλλάσσεται σε δέσμια αρμοδιότητα και η παράλειψη έκδοσης της προβλεπόμενης κανονιστικής πράξης συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, η οποία προσβάλλεται ευθέως με αίτηση ακύρωσης, ενώ το αυτό συμβαίνει και όταν η υποχρέωση της Διοίκησης να προβεί σε κανονιστική ρύθμιση προκύπτει ευθέως από το Σύνταγμα, όπως στην περίπτωση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, της οικονομικής ελευθερίας ή των επαγγελματικών δικαιωμάτων (ΣτΕ Ολ 3749, ΣτΕ Ολ 3749/2013, Ολ 1849/2009, Ολ 1430/1981).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειώσουμε ότι η διάκριση των εκτελεστών πράξεων των Δήμων σε ατομικές, κανονιστικές και ατομικές γενικής εφαρμογής αφορά τις περιπτώσεις εκείνες που για την προσβολή τους επιλέγεται απευθείας η δικαστική οδός των Διοικητικών Δικαστηρίων, στις περιπτώσεις δηλαδή εκείνες κατά τις οποίες δεν υφίσταται υποχρέωση πρότερης προσβολής τους ενώπιον κάποιας ιεραρχικά ανώτερης διοικητικής αρχής, όπως ενώπιον του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Αυτοδιοίκησης ή του Επόπτη Ο.Τ.Α.. Στην τελευταία περίπτωση, η διάκριση τυγχάνει κενή περιεχομένου, καθώς κάθε πράξη των Δήμων ελέγχεται ως προς την νομιμότητά της και μόνον και όχι ως προς την ουσία της, εξετάζονται λοιπόν περιοριστικά οι λόγοι ακυρότητας περί αναρμοδιότητας, παράβασης νόμου, παράβασης ουσιώδους τύπου και κατάχρησης εξουσίας.

-
1. Ακριβοπούλου Χριστίνα, Ανθόπουλος Χαράλαμπος (2015), *“Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο”* Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα
 2. Γέροντας Απόστολος , Παυλόπουλος Προκόπης, Σιούτη Γλυκερία, Φλογαϊτης Σπυρίδων 2022, *“Διοικητικό Δίκαιο”* Ε΄ Έκδοση Αθήνα - Θεσσαλονίκη Εκδόσεις Σάκκουλα
 3. Εγκύκλιος Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης Γεν. Δ/νσης τοπ. αυτ/σης. υπ΄ αριθμ 41/2018 *“Η κανονιστική αρμοδιότητα των ΟΤΑ α΄ βαθμού επί θεμάτων επιβολής επιβολής φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών,*

στο πλαίσιο των ρυθμίσεων του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων Κοινοτήτων (ν. 3463/2006)''

4. Μακρής Ιωάννης (2015) *''Ευθύνη οργάνων Ο.Τ.Α. Α' βαθμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους (Θεωρία και Πράξη)''* Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα

5. Μητρομάρας Γεώργιος (2018) *''Οι Διοικητικές Προσφυγές ως μέσο ελέγχου της Διοικητικής Δράσης''* Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

6. Πλατής Ιωάννης (2019) *''Η παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας εκ μέρους της Διοίκησης''*, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Τμήμα Νομικής ΠΜΣ- Κατεύθυνση Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης

7. Πρεβεδούρου Ευγενία (2012/2013) *''Η αιτιολογία των Κανονιστικών Διοικητικών Πράξεων''* Πεπραγμένα της Ελληνικής Εταιρείας Δικαιοφιλοσοφικής και Δικαιοϊστορικής Έρευνας, Εισηγήσεις ανακοινωθείσες εις το Διεπιστημονικό Φροντιστήριο

8. Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας (2011) *''Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου''* Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη

9. Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας (2013) *''Το ελληνικό Δημόσιο Δίκαιο. Οι Βασικοί Κανόνες''* Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη

10. <https://www.ddikastes.gr/node/3626>

11. <https://lawdb.intrasoftnet.com/>

Η Εποπτεία του Κράτους επί των Ο.Τ.Α. :

Το Κράτος ασκεί εποπτεία στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των Δήμων, η οποία συνίσταται αποκλειστικά στον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους και στον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών οργάνων (ΣτΕ 770/2021, 54/2021). Η δυνατότητα άσκησης αυτής της εποπτείας εκπορεύεται ρητώς από το ίδιο το Σύνταγμα, στο άρθρο 102 παρ. 4 του οποίου σκιαγραφούνται τα όρια αυτής της λειτουργίας του κεντρικού Κράτους επί των Ο.Τ.Α., εν είδη συνταγματικής αναγνώρισης της πραγματικής ανάγκης για αληθινή αυτοδιοίκηση των τοπικών υποθέσεων από τους Δήμους και για εξασφάλιση της διοικητικής και οικονομικής

αυτοτέλειάς τους. Εκ του Συντάγματος λοιπόν κατοχυρώνεται ο περιορισμός της εποπτείας και του ελέγχου των πράξεων και των οργάνων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο δε τρόπος άσκησης του ελέγχου, ο οποίος σε κάθε περίπτωση περιορίζεται σε έλεγχο νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας, εξειδικεύεται από τον νομοθέτη. Έτσι, κατά το ίδιο το Σύνταγμα η εποπτεία του Κράτους επί των Ο.Τ.Α. επιτρέπεται μόνον εφόσον αυτή δεν εμποδίζει την πρωτοβουλία των Ο.Τ.Α. και την ελεύθερη δράση τους.

Το όλο σύστημα της εποπτείας των Ο.Τ.Α. από το Κράτος οικοδομήθηκε καθ' ο τρόπο, ούτως ώστε να μειώνεται ο όγκος του κεντρικού κράτους και να ανακουφίζονται οι κεντρικές υπηρεσίες υπό το φως της πολιτικής της αποκέντρωσης αντί του συνεχούς και εξαντλητικού ελέγχου των τοπικών αυτοδιοικήσεων. Έτσι λοιπόν, διάφορες αρμοδιότητες εποπτείας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εκχωρήθηκαν από τα Υπουργεία (Κεντρικό Κράτος) στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας, σε αυτοτελείς δηλαδή διοικητικές μονάδες οι οποίες είναι αρμόδιες για την παρακολούθηση της περιοχής ευθύνης τους. Η συγκρότηση δεν των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων συνιστά συνταγματική επιταγή (άρθρο 101) που ορίζει ότι η διοίκηση του κράτους πρέπει να βασίζεται στο αποκεντρωμένο σύστημα οργάνωσης.

Αξίζει να προσέξουμε την ενδιαφέρουσα επιλογή του νομοθέτη κατά την περιγραφή και τον χαρακτηρισμό της σχέσης μεταξύ Κράτους και Δήμων, οπότε και επέλεξε την έννοια της "εποπτείας", αντί της ενδεχομένως έτερης επιλογής του "ελέγχου", ο οποίος και τυγχάνει στενότερη έννοια της πρώτης. Η επιλογή λοιπόν της έννοιας της "εποπτείας" έγινε καθότι ο νομοθέτης θέλησε να αναδείξει με κάθε τρόπο το ότι με την θεσμοθέτηση αυτού του συστήματος "εποπτείας" σκοπείται η προστασία πλειόνων και γενικότερων συμφερόντων και επιδιώκεται περισσότερο η "συνεργασία" μεταξύ Κράτους και Ο.Τ.Α. στο πλαίσιο του ισχύοντος συστήματος διοικητικής οργάνωσης του Κράτους, παρά ο ιεραρχικός έλεγχος της δραστηριότητάς τους.

Πλην όμως, ο κατά το άρθρο 102 παρ. 4 του Συντάγματος ρητός περιορισμός της εποπτείας σε εποπτεία νομιμότητας και όχι και σκοπιμότητας, συνεπάγεται μεν περιορισμό της έκτασης του ελέγχου, όχι ωστόσο και της εξουσίας του εποπτεύοντος οργάνου για έλεγχο. Έτσι, η κάθε φορά εποπτεύουσα αρχή έχει την δυνατότητα ακόμη και να ακυρώνει τις παράνομες πράξεις των Ο.Τ.Α. με βασικότερο μάλιστα λόγο ακυρότητας την παράβαση του νόμου (άρθρο 226 του ν. 3852/2010), στην οποία περιλαμβάνεται και η υπέρβαση των αρμοδιοτήτων των οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Αυτή η “σχέση” μεταξύ Δήμων και Κράτους αναγνωρίζεται ρητά και από τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Τούτος είναι και ο λόγος που στο άρθρο 75 παρ. 1 του ΚΔΚ γίνεται μνεία στην αρχή της “επικουρικότητας”, η οποία οφείλει να διέπει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. και κατά την οποία, οι τελευταίοι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις σχετικές πολιτικές του τοπικού τους ενδιαφέροντος, αλλά και την ανάγκη “συνεργασίας” και “συντονισμού” με άλλες Αρχές των Ο.Τ.Α. και του Κράτους (άρθρο. 76 παρ.1 ΚΔΚ).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ιστορικά, από το 1975 έως σήμερα, η άσκηση της εποπτείας στους δήμους, τις κοινότητες και τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις γινόταν από τον Νομάρχη ως κρατικό όργανο και στη συνέχεια από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 148 και επόμενα του ν. 3463/2006 με τον οποίον και έγινε η πρώτη σοβαρή προσπάθεια συγκεντρωτικής ρύθμισης του συστήματος εποπτείας - ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., ενώ πλέον και μετά το άρθρο 28 ν.4325/2015, γίνεται από τον Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο οποίος και ασκεί την εν λόγω εποπτεία σύμφωνα με τα ανωτέρω άρθρα 148 επόμενα του ν. 3463/2006 σε συνδυασμό με τις διατάξεις 225 έως 227 του ν. 3852/2010 και ο οποίος τυγχάνει μετακλητός υπάλληλος διορισμένος από την εκάστοτε κυβέρνηση, καθώς και από την Ειδική Επιτροπή του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν.3463/2006).

Ωστόσο και παρότι το ισχύον καθεστώς της άσκησης της εποπτείας από τον Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (ν. 3463/2006 άρθρα 148 επόμενα και ν. 3852/2010 άρθρα 225-227) εξακολουθεί να εφαρμόζεται, ο νομοθέτης, έχοντας εντοπίσει σωρεία σοβαρών δυσλειτουργιών, ελλείψεων και προβλημάτων που προκαλούνται από αυτό και που καταλήγουν σε ελλειμματικό έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., προχώρησε, όπως αναλυτικά θα δούμε και κατωτέρω, στην θεσμοθέτηση ενός άλλου συστήματος εποπτείας αυτού της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας Ο.Τ.Α., η οποία εδρεύει στις έδρες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, και αποτελεί αποκεντρωμένη υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με αποκλειστική αρμοδιότητα τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α. και έχει ως Προϊστάμενο τον Επόπτη Ο.Τ.Α, ο οποίος κατα την αρχική έκδοση της διάταξης ονομαζόταν Ελεγκτής Νομιμότητας .

Η νομοθετική αυτή πρωτοβουλία, η οποία και αποσκοπούσε στην θεραπεία των κωλυμάτων που προκαλεί το ήδη υπάρχον σύστημα εποπτείας, έλαβε χώρα με τον νόμο του Καλλικράτη (άρθρα 214 επόμενα ν. 3852/2010), με τον οποίο θεσμοθετήθηκε ένα νέο πλαίσιο

εποπτείας, ορισμένα στοιχεία του οποίου αφορούν τον έλεγχο και των Δημοτικών Επιχειρήσεων (με εξαίρεση τις Ανώνυμες Εταιρείες, στις οποίες δεν έχουν την πλειοψηφία των μετοχών οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης), τον προληπτικό και τον κατασταλτικό έλεγχο δαπανών όλων των Δήμων και Νομικών τους Προσώπων, τον προσυμβατικό έλεγχο από το ποσό των 200.000,00€ και άνω, που συμπεριλαμβάνει και τις Προγραμματικές Συμβάσεις και τα διετή προγράμματα δράσης των Κοινοφελών Επιχειρήσεων, τον έλεγχο είσπραξης εσόδων από τους Ο.Τ.Α. και τον καταλογισμό σε περίπτωση αδράνειας που οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια αιρετών οργάνων ή υπηρεσιακών. Η εποπτεία λοιπόν, εκ του ανωτέρω πλέγματος, στηρίζεται στην εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας και προϋποθέτει συγκεκριμένη ενέργεια, δηλαδή εκτελεστή διοικητική πράξη ή παράλειψη των Ο.Τ.Α.

Ωστόσο το σύστημα των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας Ο.Τ.Α. και του Επόπτη Ο.Τ.Α., έχει καθυστερήσει να εφαρμοστεί, με αποτέλεσμα να μην έχει τεθεί καν σε λειτουργία έως και σήμερα η νέα εποπτική αρχή. Κατά συνέπεια, με το άρθρο 131 του ν. 4555/2018 διευκρινίστηκε πως η εποπτεία συνεχίζει να ασκείται από τις υπηρεσίες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων της χώρας μέχρι την έναρξη λειτουργίας της ΑΥΕ Ο.Τ.Α. και ειδικότερα προβλέφθηκε: *“Μέχρι την έναρξη λειτουργίας της ΑΥΕ Ο.Τ.Α. ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων, κατά τα άρθρα 225 έως 227, ασκείται από τον Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και τις Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α` 114), οι οποίες βρίσκονται στις έδρες των περιφερειών που ανήκουν στην ανωτέρω Αποκεντρωμένη Διοίκηση, καθώς και τις Επιτροπές Ελέγχου των Πράξεων του άρθρου 68 του Κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (π.δ. 30/1996, Α` 21), που βρίσκονται στην έδρα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι επιτροπές αυτές συγκροτούνται με απόφαση του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης.”* Μάλιστα κατά το πρόσφατο άρθρο 90 παρ.4 Ν.4804/2021: *“ 4. Όπου στα άρθρα του παρόντος αναφέρεται ο Επόπτης Ο.Τ.Α., μέχρι την έναρξη λειτουργίας των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας Ο.Τ.Α. του άρθρου 215 του ν. 3852/2010, νοείται ο συντονιστής της οικείας αποκεντρωμένης διοίκησης.”*

4.1. Το μεταβατικό στάδιο - Η Εποπτεία από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης

4.1.α. Εποπτικά όργανα.

Δεδομένου ότι το θεσπισμένο με τον νόμο του Καλλικράτη σύστημα εποπτείας από τις Αυτοτελείς Υπηρεσίες Ο.Τ.Α., τελεί ακόμη σε ένα χρονικά, ιδιαίτερος, εκτεταμένο μεταβατικό στάδιο, κρίνεται σκόπιμο αλλά και εύλογο να αναφερθούμε αναλυτικώς στο ισχύον έως και σήμερα σύστημα εποπτείας από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Μέχρι λοιπόν την έναρξη λειτουργίας των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας, τον έλεγχο νομιμότητας ασκούν ο Συντονιστής της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και οι Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, οι οποίες βρίσκονται στις έδρες των περιφερειών που ανήκουν στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση και τις Επιτροπές Ελέγχου των Πράξεων του άρθρου 68 του ΚΝΑ για τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις (ΠΔ 30/1996, Α'21), οι οποίες βρίσκονται στις έδρες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων (παρ. 1 άρθρου 238 ν.3852/2010, όπως έχει αντικατασταθεί). Μέχρι την έναρξη λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, η άσκηση ειδικής διοικητικής προσφυγής δεν αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση ένδικων βοηθημάτων ενώπιων των αρμοδίων δικαστηρίων (άρθρο 238 παρ. 6 του Ν. 3852/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 131 του Ν. 4555/2018. Βλ. συναφώς εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών 27 της 13ης Αυγούστου 2018, ΑΔΑ: 6ΖΝ1465ΧΘ7-Δ51).

4.1.β. Η Εποπτεία από τον Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης

Μέχρι την τοποθέτηση λοιπόν των Εποπτών Ο.Τ.Α., τα καθήκοντά τους συνεχίζουν να ασκούνται από τους κατά τόπους αρμόδιους Συντονιστές Αποκεντρωμένης Διοίκησης και μέχρι τη σύσταση της Αυτοτελούς Υπηρεσίας ΟΤΑ, τα καθήκοντά της ασκούνται από την Επιτροπή του άρθρου 152 του ν. 3463/2006.

Ο Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης μπορεί και αυτεπάγγελα να ακυρώσει οποιαδήποτε απόφαση των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των Δήμων, των Κοινοτήτων, των Τοπικών Διαμερισμάτων των ΝΠΔΔ και των Συνδέσμων, μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών (άρθρο 148 ν.3463/2006, και πλέον, άρθρο 226 του ν. 3852/2010) από την έκδοση της πράξης. Σε περίπτωση που έχει ασκηθεί προσφυγή από διοικούμενο και παρέλθει η δίμηνη προθεσμία χωρίς την έκδοση απόφασης επ' αυτής, τεκμαίρεται η απόρριψη της τυχόν προσφυγής (άρθρο 227 παρ.2 του ν. 3852/2010).

Οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να προσφύγει στον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης και να προσβάλλει τις αποφάσεις των συλλογικών ή μονομελών

οργάνων των Δήμων, των Κοινοτήτων των Τοπικών Διαμερισμάτων, των ΝΠΔΔ και των Συνδέσμων, για λόγους νομιμότητας, μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την δημοσίευση της απόφασης ή από την κοινοποίηση της ή αφότου έλαβε γνώση αυτής (άρθρο 227 παρ. 1α' του ν. 3852/2010). Μόνον οι λόγοι που προβάλλονται με την προσφυγή εξετάζονται, ενώ δεν ερευνώνται άλλοι λόγοι ακυρότητας της πράξης, οι οποίοι δεν προβάλλονται από τον προσφεύγοντα. Η προσφυγή μπορεί να στρέφεται και κατά παράλειψης οφειλόμενης ενέργειας των ανωτέρω οργάνων (άρθρο 227 παρ. 1 β' του ν. 3852/2010), οπότε η προσφυγή ασκείται εντός δεκαημέρου από την παρέλευση άπρακτης της ειδικής προθεσμίας που, τυχόν, τάσσει ο νόμος προς έκδοση της οικείας πράξεως, άλλως μετά την παρέλευση τριμήνου από την υποβολή της σχετικής αίτησης του ενδιαφερόμενου.

Σημαντικό στην πρακτική εφαρμογή της διαδικασίας αυτής είναι ότι, όπως και στις περισσότερες περιπτώσεις άσκησης ενδίκων μέσων και βοηθημάτων στα πλαίσια της διοικητικής δίκης, προθεσμία για την άσκηση της προσφυγής, όπως και η άσκησή της, δεν αναστέλλουν την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης. Τούτο διότι η τυχόν αναστολή της εκτέλεσης της διοικητικής πράξης θα προσέκρουσε στην αρχή της εκτελεστότητας και της νομιμότητας που συνοδεύουν τις διοικητικές πράξεις. Εν προκειμένω δεν προβλέπεται από τις διατάξεις του ν. 3463/2006 η δυνατότητα χορήγησης από τον Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης αναστολή εκτέλεσης των πράξεων του συλλογικού ή μονομελούς οργάνου της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης.

4.1.γ. Η Ειδική Επιτροπή του άρθρου 152 ΚΔΚ

Μέχρι την έναρξη λειτουργίας των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας και σύμφωνα με το άρθρο 238 του ν. 3528/2010, οι αποφάσεις του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης που αφορούν σε Δήμους προσβάλλονται ενώπιον των Ειδικών Επιτροπών του άρθρου 152 ΚΔΚ. Οι Ειδικές δηλαδή Επιτροπές του άρθρου 152 εξετάζουν προσφυγές κατά αποφάσεων του Συντονιστή που αφορούν τον έλεγχο νομιμότητας αποφάσεων των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων, της δημαρχιακής επιτροπής και των οργάνων διοίκησης των ιδρυμάτων, των δημοτικών και κοινοτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των συνδέσμων.

Σύμφωνα με το άρθρο 151 του Ν. 3463/2006, οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να προσβάλει τις αποφάσεις του Συντονιστή που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 149 και 150, ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής του άρθρου 152, εντός προθεσμίας ενός (1) μηνός από την έκδοση της απόφασης, την κοινοποίησή της ή την λήψη γνώσης επ' αυτής, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 152 του ΚΔΚ, η Ειδική Επιτροπή ασκεί έλεγχο νομιμότητας και εκδίδει απόφαση επί της προσφυγής μέσα σε αποκλειστική προθεσμία 30 ημερών από την υποβολή της, οι δε αποφάσεις της Ειδικής Επιτροπής προσβάλλονται μόνο ενώπιον των αρμόδιων διοικητικών δικαστηρίων σύμφωνα με την ακυρωτική διαδικασία (ΣΤΕ 373/2022, 1680/2022).

4.1.δ. Ο έλεγχος από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης:

Κατά τον έλεγχο νομιμότητας που ασκείται από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης είτε βάσει του άρθρου 227 του ν. 3852/2010, είτε αυτεπαγγέλτως (226) είτε υποχρεωτικώς (225), ερευνάται αν η ρύθμιση που επιβάλλεται με την υπό κρίση απόφαση - πράξη έρχεται σε αντίθεση με ισχύοντα κανόνα δικαίου. Ειδικότερα η αντίθεση αυτή θα φέρει την μορφή είτε της αρμοδιότητας του εκδόντος την πράξη ή απόφαση οργάνου, είτε της παράβασης τύπων της διαδικασίας, παράβασης νόμου ή και τέλος της κατάχρησης εξουσίας.

Ειδικότερα, επί των ανωτέρω:

I. Αναρμοδιότητα συντρέχει στην περίπτωση που το εκδόν την υπό κρίση πράξη ή απόφαση όργανο δεν διαθέτει την καθ' ύλην, κατά τόπον ή και κατά χρόνον αρμοδιότητα για την έκδοσή της, ή όταν κανένα διοικητικό όργανο δεν είναι αρμόδιο να την εκδώσει.

II. Παράβαση τύπου της διαδικασίας διαπιστώνεται όταν λείπουν τα τυπικά στοιχεία και γνωρίσματα που απαιτούνται από τις οικείες διατάξεις ή όταν δεν έχουν τηρηθεί προσηκόντως οι εκ του νόμου τασσόμενες νόμιμες διαδικασίες, προκειμένου να παραχθεί το εκάστοτε έννομο αποτέλεσμα υπό την ισχύ της πράξης- απόφασης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα παράβασης τύπου της διαδικασίας τυγχάνει η μη νόμιμη συγκρότηση του κρίνοντος συμβουλίου, (άρθρα 96 παρ.2, 112 παρ.2, 123 παρ.2, 131 παρ. 2 και 3 ΚΔΚ) εξαιτίας της μη συγκέντρωσης της απαιτούμενης απαρτίας, της μη νόμιμης πρόσκλησης των απόντων μελών του συμβουλίου (άρθρα 95 παρ.3, 4, 105 παρ.6, 111 παρ.2 και 3, 122 παρ.2 και 3 και 130 παρ.2 και 3 ΚΔΚ), της έλλειψης αναφοράς στο οικείο πρακτικό της πρόσκλησης του Δημάρχου (άρθρο 95 παρ. 5 ΔΚΚ), ή των Προέδρων των Τοπικών Συμβουλίων, όταν καλούνται υποχρεωτικά (95 παρ. 7 και 129 παρ. 5α ΔΚΚ), της μη συμπερίληψης ως θέμα

στην ημερήσια διάταξη της έκδοσης απόφασης (άρθρα 95 παρ.2, 105 παρ.6, 112 παρ.1, 123 παρ.1, 131 παρ.1 ΔΚΚ), της διά της απαιτούμενης εκ του νόμου πλειοψηφίας για την λήψη της απόφασης και της λήψης υπόψη της γνώμης άλλου οργάνου, όπου αυτή απαιτείται (79 παρ.2 ΔΚΚ)

Τονίζεται ότι για τη λήψη αποφάσεων των δημοτικών συμβουλίων η απαρτία και οι απαραίτητες πλειοψηφίες υπολογίζονται με βάση τον αριθμό των δημοτικών ή κοινοτικών συμβούλων που έχουν οριστεί και εγκατασταθεί.

III. Παράβαση νόμου υφίσταται όταν δεν τηρούνται από τον οικείο Ο.Τ.Α. οι κανόνες δικαίου (Σύνταγμα, νόμος, διάταγμα, απόφαση) καθώς και οι γενικές αρχές του δικαίου όπως η πολύ κρίσιμη αρχή της νομιμότητας. Σύμφωνα με γενική αρχή του δικαίου, η νομιμότητα της ελεγχόμενης πράξης κρίνεται βάσει του νομικού καθεστώτος που ισχύει κατά το χρόνο της έκδοσής της.

Πέραν αυτών ελέγχεται μήπως η έκδοση της απόφασης ενός Ο.Τ.Α. έλαβε χώρα κατά πλάνη περί τα πράγματα, όταν δηλαδή ο Ο.Τ.Α. πεπλανημένα εξέλαβε ότι υφίστανται οι νόμιμες προϋποθέσεις για την έκδοση της πράξης ή αντιστρόφως, όταν εσφαλμένα θεώρησε ότι δεν συντρέχουν αυτές, με αποτέλεσμα να μην εκδώσει όπως όφειλε την πράξη ή απόφαση.

Επίσης εξετάζεται τυχόν κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης ή υπέρβαση των άκρων ορίων της (ΣτΕ 268/2019, ΔΕΦΑΘ 747/2015). Τούτο απαντάται στις ατομικές διοικητικές πράξεις, όταν η ρύθμιση που επιβάλλεται με αυτές δεν συμφωνεί με τον κανόνα δικαίου που την προβλέπει. Ενδεικτικά, έχει κριθεί ότι συνιστά κακή χρήση ή υπέρβαση των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας η μη τήρηση της αρχής της ισότητας (ΣτΕ 283/2020, 2103/2021, 2867/2019) , η παράβαση της αρχής της χρηστής διοίκησης (ΕΣ 497/2020, ΔΕΦΑΘ 3091/2015), η οποία επιτάσσει η δράση της Διοίκησης να είναι επίκαιρη και να λαμβάνει χώρα εντός ευλόγου χρόνου, η αντίθεση στην αρχή της αναλογικότητας (ΕφΑιγαίου 19/2021, ΔΕΦΑΘ 1963/2012) και η έλλειψη ή η μη επαρκής αιτιολογία (ΣτΕ 1078/2021, 2218/2021). Στοιχεία της αιτιολογίας δεν είναι μόνο η απλή μνεία στους κανόνες δικαίου στους οποίους στηρίζεται η έκδοση της πράξης, αλλά και η τυχόν ερμηνεία αυτών, η έκθεση της ουσιαστικής εκτίμησης των πραγματικών καταστάσεων, καθώς και των κριτηρίων και του συλλογισμού που ακολούθησε το όργανο προκειμένου να εκδώσει την απόφαση- πράξη. Διευκρινίζεται βέβαια σε αυτό το σημείο ότι η αιτιολογία μιας πράξης ή

απόφασης ενός Ο.Τ.Α. δεν απαιτείται να προκύπτει από το σώμα της ίδιας της πράξης ή της απόφασης, αλλά μπορεί και να προκύπτει και από τα στοιχεία του φακέλου αυτής, στα οποία θα πρέπει και να ανταποκρίνεται.

IV. Κατάχρηση εξουσίας αφορά μόνο στις ατομικές πράξεις διακριτικής ευχέρειας, οι οποίες φέρουν μεν όλα τα χαρακτηριστικά της νόμιμης πράξης (αρμοδιότητα, τύπος, ουσιαστική νομιμότητα), πλην όμως με αυτήν επιδιώκεται άλλος σκοπός και όχι ο σκοπός που τάσσεται με τον κανόνα δικαίου. Η κατάχρηση εξουσίας προτείνεται από τον βλαπτόμενο πολίτη, ο οποίος και οφείλει να αποδείξει πλήρως τον ξένο σκοπό στον οποίο απέβλεπε το όργανο που εφάρμοσε το νόμο.

Σε κάθε περίπτωση, τα όργανα των δήμων, καθώς και το προσωπικό των υπηρεσιών τους έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις αποφάσεις του Συντονιστή και σε αντίθετη περίπτωση θεμελιώνεται το πειθαρχικό παράπτωμα της παράβασης καθήκοντος. (ΣΤΕ 2632/1968, 2875/1986, 1581/1961).

4.2. Η εποπτεία από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α και τον Επόπτη Ο.Τ.Α.:

Ο Επόπτης Ο.Τ.Α. επιλαμβάνεται των πράξεων των Δήμων (ν. 3852/2010 άρθρα 224-231) είτε κατόπιν υποχρεωτικής υποβολής τους, από τις εκδούσες αρχές, οι οποίες έχουν υποχρέωση να αποστείλουν στην ΑΥΕ τις πράξεις που είναι σχετικές με τα θέματα τα οποία αναφέρονται περιοριστικά στην παράγραφο 1 του άρθρου 225 είτε κατόπιν ασκήσεως ειδικής διοικητικής προσφυγής είτε τέλος διά αυτεπαγγέλτου ελέγχου στις περιπτώσεις που αυτό επιτρέπεται (άρθρο 226).

Πιο συγκεκριμένα, ο Επόπτης Ο.Τ.Α, όπως προβλέπεται και στο άρθρο 226 του ν. 3852/2010, δύναται να ασκεί αυτεπάγγελτο έλεγχο νομιμότητας, εντός ορισμένης προθεσμίας, και να ακυρώνει οποιαδήποτε απόφαση των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων και των περιφερειών, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτών καθώς και των επιχειρήσεων τους, πλην των ανωνύμων εταιρειών στις οποίες οι Ο.Τ.Α. δεν έχουν την πλειοψηφία.

Επισημαίνεται ότι με την ανωτέρω διάταξη θεσμοθετήθηκε ο αυτεπάγγελτος έλεγχος νομιμότητας με ενιαίο τρόπο και για τους δύο βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλαδή και

για Δήμους - Κοινότητες και για Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ενώ αντιθέτως το προΐσχυσαν καθεστώς, όπως ρυθμιζόταν από τον Κ.Δ.Κ., διαφοροποιούσε την διαδικασία και τα όργανα της εποπτείας για δήμους και κοινότητες αφενός και νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις αφετέρου (βλ. άρθρα 149 Κ.Δ.Κ. και 68 Κ.Ν.Α.).

Πέραν του αυτεπαγγέλτου ελέγχου, στο άρθρο 227 καθιερώνεται η άσκηση ειδικής διοικητικής προσφυγής από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον κατά των αποφάσεων των μονομελών και συλλογικών οργάνων των δήμων και των περιφερειών και των ν.π.δ.δ. αυτών, καθώς και των συνδέσμων, εντός ορισμένης προθεσμίας, για την οποία αποφαίνεται ο Επόπτης Ο.Τ.Α. εντός διμήνου από την υποβολή της. Σύμφωνα δε με το άρθρο 228 ο Επόπτης Ο.Τ.Α., στο πλαίσιο της άσκησης της ειδικής διοικητικής προσφυγής, μπορεί ακόμη και να αναστέλλει την εκτέλεση της πράξης, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ενδιαφερόμενο, για λόγους που ανάγονται στην πρόδηλη βασιμότητα της υπό κρίση προσφυγής ή στην ανεπανόρθωτη βλάβη, η οποία θα διαρκεί μέχρι την έκδοση απόφασης της προσφυγής του.

Η προσφυγή αυτή ορίζεται εκ του νόμου, στο άρθρο 227 παρ. 4, ως «ειδική διοικητική προσφυγή». Η προσφυγή ασκείται μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευση της απόφασης του δήμου ή την ανάρτησή της στο διαδίκτυο ή από την κοινοποίησή της στον διοικούμενο ή αφότου ο έχων έννομο συμφέρον έλαβε πλήρη γνώση αυτής. Ως προς την προσφυγή των αιρετών δεν προβλέπεται ειδική ρύθμιση σχετικά με την προθεσμία και την εκκίνησή της. Επομένως, θα πρέπει και γι' αυτούς να ισχύσουν οι ρυθμίσεις που διέπουν την προσφυγή οποιουδήποτε διοικουμένου έχει έννομο συμφέρον για την άσκησή της.

Η ειδική διοικητική προσφυγή κατά των πράξεων των Ο.Τ.Α. μπορεί να στρέφεται και κατά παραλείψεων οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Σύμφωνα με το άρθρο 227 παρ. 2 του Ν. 3852/2010, προσφυγή επιτρέπεται και κατά παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων, των περιφερειών, των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και των συνδέσμων τους. Στην περίπτωση αυτή, η προσφυγή ασκείται εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την παρέλευση άπρακτης της ειδικής προθεσμίας που τυχόν τάσσει ο νόμος για την έκδοση της οικείας πράξης, διαφορετικά μετά την παρέλευση τριμήνου από την υποβολή της σχετικής αίτησης του ενδιαφερομένου.

Σύμφωνα με το άρθρο 227 παρ. 1 δεύτερο εδ., οι ατομικές πράξεις κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο με απόδειξη παραλαβής και αναφέρουν υποχρεωτικά ότι κατ' αυτών χωρεί ειδική προσφυγή για λόγους νομιμότητας ενώπιον του Επόπτη Ο.Τ.Α. μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών. Ελλείψει κοινοποίησης της ατομικής πράξης δεν εκκινεί η δεκαπενθήμερη προθεσμία για την προσβολή της με την ειδική διοικητική προσφυγή. Μετά την πάροδο της αποκλειστικής προθεσμίας, ο Επόπτης Ο.Τ.Α καθίσταται κατά χρόνον αναρμόδιος, με συνέπεια να μην μπορεί να ακυρώσει την πράξη.

Η σχετική απόφαση που θα εκδώσει ο Επόπτης Ο.Τ.Α. θα πρέπει να φέρει πλήρη αιτιολογία και μπορεί έχει ακυρωτικό διατακτικό κατά της πράξης του Ο.Τ.Α. σε περίπτωση που διαπιστώσει παρανομία ως προς την εξωτερική ή εσωτερική νομιμότητα.

Η απόφαση του Επόπτη Ο.Τ.Α. πρέπει να αναρτηθεί, όπως καθιερώνεται στον νόμο, στο διαδίκτυο (παρ.2), ωστόσο η ανάρτηση δεν συνιστά όρο του υποστατού της απόφασης. Όπως αναφέρεται και στην εισηγητική έκθεση του ν. 3861/2010 για την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο Διαδίκτυο: *“η υποχρέωση ανάρτησης των πράξεων και αποφάσεων στο Διαδίκτυο δεν υποκαθιστά το ισχύον σύστημα της δημοσίευσης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ή άλλες μορφές δημοσιότητας που ήδη προβλέπεται από την νομοθεσία”*. Εντούτοις, η παράλειψη της ανάρτησης στο διαδίκτυο έχει ως συνέπεια ότι η απόφαση δεν εκτελείται σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 του ν. 3861/2010, που εφαρμόζεται ευθέως ή πάντως αναλόγως στην προκειμένη περίπτωση.

4.2.α. Εποπτικά όργανα

Σύμφωνα με το άρθρο 215 του Ν. 3752/2014 και το Κεφάλαιο Ζ' του ν. 4555/2018, η κρατική εποπτεία των Ο.Τ.Α. ασκείται από τις επτά Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας Ο.Τ.Α., οι οποίες αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών, έχουν διοικητική αυτοτέλεια και υπάγονται απευθείας στον Υπουργό Εσωτερικών. Σε κάθε Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. συνιστάται θέση προϊσταμένου αυτής, της κατηγορίας ειδικών θέσεων πρώτου βαθμού, που φέρει τον τίτλο «Επόπτης Ο.Τ.Α.». Ο Επόπτης Ο.Τ.Α. ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων των Ο.Τ.Α. (άρθρο 225 παρ. 3) καθώς και των ΝΠΔΔ των Ο.Τ.Α.

4.2.β Ειδικότερα η φύση της Εποπτείας των Ο.Τ.Α. από τις Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας:

Όπως τονίσαμε και ανωτέρω η κρατική εποπτεία επί των Ο.Τ.Α. διακρίνεται σε έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους και σε πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών τους προσώπων.

Στο ίδιο πνεύμα θεσπίστηκε και η ισχύουσα μα όχι ακόμα τεθούσα σε εφαρμογή, κρατική εποπτεία επί των Ο.Τ.Α., του άρθρου 214 παράγραφος 1 του νόμου 3852/2010, κατά την οποία: *“Το κράτος ασκεί στους Ο.Τ.Α. και στα νομικά πρόσωπα αυτών εποπτεία, που συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους ούτε να υπεισέρχεται σε κρίσεις για τη σκοπιμότητα της δράσης τους ή να θίγει τη διοικητική και οικονομική τους αυτοτέλεια. Ειδικότερα η κρατική εποπτεία των Ο.Τ.Α. συνίσταται: (α) σε έλεγχο των πράξεων (έλεγχος νομιμότητας) και (β) σε έλεγχο των προσώπων (πειθαρχικός έλεγχος των αιρετών).*

Ειδικότερα, όσον αφορά το ζήτημα του ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., η απόφαση ΣτΕ 770/2021 αναφέρει τα εξής: *“σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3852/2010, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4555/2018, στο πλαίσιο της κρατικής εποπτείας επί των πράξεων των ΟΤΑ, οι αρμόδιες εποπτικές αρχές, δηλαδή οι Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας ΟΤΑ, ασκούν: 1) υποχρεωτικό έλεγχο των αποφάσεων που αφορούν, μεταξύ άλλων, ανάθεση έργων, υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών, αν το τίμημα υπερβαίνει το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ χωρίς ΦΠΑ [άρθρο 116 του Ν. 4555/2018 σε αντικατάσταση του άρθρου 225 του Ν. 3852/2010], 2) αυτεπάγγελτο έλεγχο των παραπάνω πράξεων [άρθρο 117 του Ν. 4555/2018 σε αντικατάσταση του άρθρου 226 του Ν. 3852/2010»] και 3) έλεγχο νομιμότητας στο πλαίσιο ειδικής διοικητικής προσφυγής, κατά αποφάσεων των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων, των περιφερειών, των νομικών τους προσώπων καθώς και των συνδέσμων τους [άρθρο 118 του Ν. 4555/2018 σε αντικατάσταση του άρθρου 227 του Ν. 3852/2010]. Όπως προκύπτει εξ αντιδιαστολής από το άρθρο 102 παρ.4, η άσκηση εποπτείας σκοπιμότητας επί των ΟΤΑ δεν είναι επιτρεπτή.”*

Ο έλεγχος νομιμότητας λοιπόν διακρίνεται ειδικότερα σε υποχρεωτικό και αυτεπάγγελτο. Επ’ αυτού επισημαίνονται τα εξής:

I. Ο υποχρεωτικός έλεγχος αφορά όλες τις πράξεις κανονιστικού περιεχομένου καθώς και ορισμένες κατηγορίες ατομικών πράξεων που εκδίδονται από τα συλλογικά όργανα των Ο.Τ.Α. Σύμφωνα με το άρθρο 225 του Ν. 3852/2010, οι πράξεις αυτές αποστέλλονται υποχρεωτικά, μαζί με όλα τα αναγκαία για την έκδοσή τους έγγραφα στοιχεία, στην

Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από τη συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου. Στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. (ΑΥΕ Ο.Τ.Α.) αποστέλλονται προς έλεγχο νομιμότητας και οι αποφάσεις των κοινωφελών επιχειρήσεων, των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης και των μονομετοχικών ανωνύμων εταιρειών Ο.Τ.Α. που αφορούν τα θέματα που αναφέρονται στο άρθρο 225 παρ. 1.

II. Σύμφωνα με το άρθρο 226 του Ν. 3852/2010, οι υπόλοιπες πράξεις των μονομελών και των συλλογικών οργάνων των Ο.Τ.Α., που δεν περιλαμβάνονται στην ανωτέρω κατηγορία, ελέγχονται αυτεπαγγέλτως από τον Επόπτη Ο.Τ.Α. εντός δίμηνης προθεσμίας από τη δημοσίευση ή την έκδοσή τους. Αν οι ελεγχόμενες πράξεις κριθούν παράνομες, ακυρώνονται από τον Επόπτη Ο.Τ.Α.

Επισημαίνεται ότι η έκδοση ακυρωτικής απόφασης επί της ελεγχόμενης πράξης προβλέπεται ρητώς μόνο στη διάταξη περί αυτεπαγγέλτου ελέγχου, του άρθρου 226 παρ. 1. Αντιθέτως, στην περίπτωση του υποχρεωτικού ελέγχου προβλέπεται, μετά την τροποποίηση του νόμου με τον ν. 4555/2018, ότι ο Επόπτης Ο.Τ.Α. εκδίδει υποχρεωτικά ειδική πράξη με την οποία διαπιστώνεται η νομιμότητα ή μη των αποφάσεων (άρθρο 225 παρ. 3). Η διαφοροποίηση αυτή έχει σχολιαστεί από την θεωρία, καθώς, όπως επισημαίνει ο καθηγητής Κυριάκος Παπανικολάου, (*“Κρατικός έλεγχος των πράξεων των ΟΤΑ και δικαστικός έλεγχος”*, εις *Μ. Πικραμένου (επιμ.), Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οργάνωση και λειτουργία, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σ. 203 (205)*), *“η εν γένει ratio του ελέγχου επιβάλλει την εφαρμογή της ακυρωτικής έννομης συνέπειας των παράνομων πράξεων σε όλες τις περιπτώσεις του ex officio ελέγχου, επομένως και στον υποχρεωτικό έλεγχο, ο οποίος, μάλιστα, εκ της αυστηρότητας που τον διέπει, πρέπει κατά μείζονα λόγο να κατατείνει στην άμεση άρση των εννόμων συνεπειών των παράνομων πράξεων με τη διοικητική ακύρωσή τους.”*

4.2.γ. Νομιμοποιούμενα πρόσωπα.

Την εποπτεία των πράξεων των Ο.Τ.Α. και, ιδίως, των συλλογικών και μονομελών οργάνων των νομικών προσώπων και των συνδέσμων τους, μπορεί να ενεργοποιήσει οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον (άρθρο 227 παρ.1) διά της άσκησης διοικητικής προσφυγής. Εκτός από αυτό, οι πράξεις των Ο.Τ.Α ελέγχονται και ex officio (άρθρο 227 παρ. 1).

Όσον αφορά το έννομο συμφέρον του διοικουμένου για την άσκηση της ειδικώς προβλεπόμενης διοικητικής προσφυγής, αυτό σύμφωνα με το άρθρο 25 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας έγκειται στο άμεσο και προσωπικό *“ενδιαφέρον για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλούνται από διοικητική πράξη”*. Περαιτέρω, εκτός από τους άμεσα ενδιαφερόμενους για τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., κατοχυρώνεται και ένα δικαίωμα θεσμικής τάξης για την άσκηση προσφυγής, το οποίο προκύπτει από ένα κατοχυρωμένο στον νόμο τεκμήριο. Σύμφωνα με το άρθρο 227 παρ. 4 του Ν. 3852/2010, *«δικαίωμα για την άσκηση της ειδικής διοικητικής προσφυγής τεκμαίρεται ότι έχουν όλοι οι αιρετοί του οικείου δήμου ή περιφέρειας, ανεξάρτητα από το εάν έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση κατά την οποία ελήφθη η προσβαλλόμενη απόφαση, εφόσον δεν την υπερψήφισαν. Δικαίωμα έχουν ομοίως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου ή δεύτερου βαθμού, καθώς και νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που επιδιώκουν σύμφωνα με το καταστατικό τους περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς και εν γένει κοινωνικούς σκοπούς»*. Πρόκειται για τρίτα ex lege εξαιρετικώς νομιμοποιούμενα πρόσωπα για την προσβολή πράξεων που αφορούν τα έννομα συμφέροντα άλλων διοικουμένων. Το δικαίωμα των αιρετών εκλείπει εννοείται, εάν έχουν υπερψηφίσει την απόφαση, καθότι η υπερψηφίση υποδηλώνει αποδοχή της πράξης και κατά συνέπεια τον αποκλεισμό του εννόμου συμφέροντος για διοικητική ή δικαστική προσβολή μιας διοικητικής πράξης. Το δικαίωμα να αιτηθούν τον έλεγχο των πράξεων των Ο.Τ.Α. έχει κριθεί και νομολογιακά πως διαθέτουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις (σωματεία εργαζομένων) εργαζομένων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΣτΕ 2548/2020, 2301/2018), καθώς και νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (ΣτΕ 225/2015) που επιδιώκουν σύμφωνα με το καταστατικό τους περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς και εν γένει κοινωνικούς σκοπούς.

4.2.δ. Αναστολή εκτέλεσης της πράξης/ απόφασης Ο.Τ.Α.

Οι αποφάσεις των οργάνων των Δήμων συνοδεύονται και φέρουν την άμεση εκτελεστικότητα, η οποία και χαρακτηρίζει τις διοικητικές εν γένει πράξεις, είναι δηλαδή άμεσα εκτελεστές. Μόνη περίπτωση αναστολής της εκτελεστικότητας των αποφάσεων - πράξεων των Δήμων είναι η άσκηση αίτησης αναστολής ενώπιον του Επόπτη Ο.Τ.Α. Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 74529/29.12.2010 (ΦΕΚ 2029/27.12.2010 Τεύχος Β') Υπουργική Απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, με την οποία εξειδικεύονται τα σχετικά με την διαδικασία άσκησης της αίτησης αναστολής εκτέλεσης αποφάσεων Ο.Τ.Α. και διευκρινίζεται ότι το αίτημα αναστολής υποβάλλεται είτε με το έγγραφο της ειδικής

διοικητικής προσφυγής είτε με χωριστό έγγραφο. Ο Επόπτης Ο.Τ.Α δύναται με απόφασή του να χορηγήσει αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης, υπό την προϋπόθεση ότι η προσφυγή παρίσταται προδήλως βάσιμη ή κρίνεται ότι ο ασκών την ειδική διοικητική προσφυγή θα υποστεί ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη μέχρι την εξέτασή της. Ο Επόπτης Ο.Τ.Α. μπορεί περαιτέρω, εφόσον ζητηθεί με το αίτημα αναστολής, να εκδώσει προσωρινή διαταγή αναστολής εκτέλεσης, η οποία καταχωρίζεται κάτω από το αίτημα αναστολής.

Κατά το άρθρο 228 παρ. 1 του Ν. 3852/2010, προβλέπεται ότι “ο Επόπτης Ο.Τ.Α. μπορεί, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα με την [ειδική διοικητική] προσφυγή, να αναστείλει με απόφασή του την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης. Οι δήμοι, οι περιφέρειες και οι φορείς αυτών ειδοποιούνται από την ΑΥΕ Ο.Τ.Α. για την άσκηση της προσφυγής και της αίτησης αναστολής και τους παρέχεται σύντομη προθεσμία για την έκθεση των απόψεών τους”.

Ειδικότερα, η ανάκληση της απόφασης περί αναστολής επιτρέπεται μόνο εφόσον γίνει επίκληση νεωτέρων κρίσιμων στοιχείων, που είτε δεν είχαν τεθεί υπόψη του Επόπτη κατά την έκδοση της απόφασης ή μεταβλήθηκαν τα δεδομένα επί των οποίων βασίστηκε η έκδοση της απόφασης.

Οι αποφάσεις του Επόπτη Ο.Τ.Α. υποχρεωτικά κοινοποιούνται στους ενδιαφερόμενους και σε αυτόν που έχει ασκήσει την προσφυγή, εντός πέντε (5) ημερών από την έκδοσή τους, αναρτώνται στο διαδίκτυο αμελλητί και δημοσιεύονται υποχρεωτικά, με φροντίδα των Φορέων. Σε κάθε περίπτωση, το αίτημα αναστολής απορρίπτεται αν η προσφυγή παρίσταται προδήλως απαράδεκτη ή αβάσιμη. Η πράξη αναστολής ισχύει μέχρι την έκδοση απόφασης του Επόπτη επί της προσφυγής ή την άπρακτη πάροδο των δύο (2) μηνών, εντός των οποίων οφείλει να αποφανθεί ο Επόπτης Ο.Τ.Α. κατά την παράγραφο 5 του άρθρου 227.

4.2.ε. Η προϋπόθεση παραδεκτού για την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων

Ενώ συνήθως οι ειδικές διοικητικές προσφυγές συνιστούν προαιρετικό μέσο διοικητικού ελέγχου και δεν αποτελούν προϋπόθεση παραδεκτού για την μετέπειτα προσβολή των διοικητικών πράξεων και αποφάσεων ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων, κατά το άρθρο 227 παρ. 6 του ν. 3852/2010 και κατ’ απόκλιση από τα γενικώς ισχύοντα προβλέπεται ότι η

άσκηση της ειδικής διοικητικής προσφυγής κατά των πράξεων των οργάνων των Ο.Τ.Α. αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση των ενδίκων βοηθημάτων κατά των πράξεων αυτών.

Σύμφωνα με το άρθρο 227 παρ. 6 του Ν. 3852/2010, «η άσκηση της ειδικής διοικητικής προσφυγής αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων». Κατά συνέπεια εφαρμόζεται στην περίπτωση αυτή και η γενική διάταξη του άρθρου 16 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, περί της υποχρέωσης άσκησης ειδικής διοικητικής προσφυγής και των συνεπειών της μη άσκησής της. Όπως προκύπτει από την διατύπωση του άρθρου 227 παρ. 3 του ν. 3852/2010 κατά των απορριπτικών αποφάσεων (ρητών ή σιωπηρών) του Επόπτη Ο.Τ.Α, δεν χωρεί ειδική διοικητική προσφυγή ή αίτηση θεραπείας ενώπιον του Υπουργού Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ή άλλου διοικητικού οργάνου. Μπορεί όμως να προσβληθούν στο αρμόδιο δικαστήριο από το δήμο ή τον διοικούμενο που βλάπτεται με την απόφαση, με αίτηση ακυρώσεως, δεδομένου ότι δημιουργούν ακυρωτική διαφορά, αφού ο Επόπτης Ο.Τ.Α. ασκεί αποκλειστικά έλεγχο νομιμότητας.

Σημειώνεται, πάντως, ότι, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 238 παρ. 6 του Ν. 3852/2010, «μέχρι την έναρξη λειτουργίας της ΑΥΕ Ο.Τ.Α. δεν εφαρμόζεται η παράγραφος 6 του άρθρου 227».

Σε κάθε περίπτωση και πέρα από την παραπάνω μεταβατική διάταξη, η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας δημιουργεί την εντύπωση αποδυνάμωσης της ρύθμισης που καθιστά την ειδική διοικητική προσφυγή προϋπόθεση του παραδεκτού των ενδίκων βοηθημάτων, επειδή δεν έχει ενδικοφανή χαρακτήρα. Βλ. ΣτΕ 268/2019, 571/2021, 2292/2021: «η προσφυγή του άρθρου 227 του Ν. 3852/2010 ... δεν έχει ενδικοφανή χαρακτήρα, αλλά αποτελεί προσφυγή νομιμότητας και, ως εκ τούτου, η άσκησή της απόκειται στη διάκριση του ενδιαφερομένου, ο οποίος δεν υποχρεούται να προβεί στην υποβολή της πριν από την άσκηση της σχετικής αίτησης ακυρώσεως». Το Δικαστήριο φαίνεται να δέχεται ότι μόνον η ενδικοφανής προσφυγή, η οποία συνεπάγεται έλεγχο της νομιμότητας της πράξης αλλά και της ουσίας της υπόθεσης (άρθρο 25 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας), έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και κατά συνέπεια μπορεί να αποτελέσει προϋπόθεση του παραδεκτού των ενδίκων βοηθημάτων.

Λόγω του πρόσφατου χαρακτήρα των σχετικών ρυθμίσεων, η νομολογιακή αντιμετώπιση της συγκεκριμένης ειδικής προσφυγής αφορά στο προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο. Ειδικότερα, στην με αριθμό ΣτΕ 2667/2012 (ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ), σημειώνεται ότι η ειδική διοικητική προσφυγή κατά των πράξεων του Γ. Γ. Περιφέρειας ενώπιον του Υπουργού διακόπτει την προθεσμία άσκησης της αίτησης ακυρώσεως κατά της υποκείμενης στην προσφυγή πράξης του Γ. Γραμματέα.

4.3. Η σχέση της αίτησης θεραπείας με την ειδική διοικητική προσφυγή:

Σύμφωνα με το άρθρο 24 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, η δικονομική δυνατότητα άσκησης αίτησης θεραπείας ή ιεραρχικής προσφυγής εξαρτάται από την μη πρόβλεψη στον νόμο της δυνατότητας άσκησης κάποιας ειδικής διοικητικής ή ενδικοφανούς προσφυγής.

Ωστόσο, με την παράγραφο 3 του άρθρου 227 του Ν. 3852/2010, προβλέπεται ότι από την υποβολή της αίτησης θεραπείας κατά των αποφάσεων ή των παραλείψεων των Ο.Τ.Α. και μέχρι την έκδοση απόφασης επ' αυτής ή την παρέλευση άπρακτης της σχετικής προθεσμίας του άρθρου 24 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, αναστέλλονται οι προβλεπόμενες για την άσκηση της ειδικής διοικητικής προσφυγής ενώπιον του Επόπτη Ο.Τ.Α. προθεσμίες.

Προκύπτει λοιπόν ότι η άσκηση της αίτησης θεραπείας ή της ιεραρχικής προσφυγής δεν υποκαθιστά εν προκειμένω την ειδική διοικητική προσφυγή, αλλά αντιθέτως δύναται να είναι πρόσθετο στάδιο διοικητικού ελέγχου. Όπως συνάγεται από την παρατεθείσα διάταξη, ο προσφεύγων μπορεί να προτάξει την αίτηση θεραπείας και, σε περίπτωση ρητής ή σιωπηρής απόρριψης αυτής, να ασκήσει πλέον την προβλεπόμενη ειδική διοικητική προσφυγή.

Δεδομένου ωστόσο ότι η αίτηση θεραπείας δεν υπόκειται σε προθεσμία, πρέπει να σημειωθεί ότι σε περίπτωση που ασκηθεί μετά την πάροδο της προβλεπόμενης για την άσκηση της ειδικής διοικητικής προθεσμίας των δεκαπέντε ημερών, δεν καταλείπεται περιθώριο για την αναστολή της προθεσμίας της ειδικής διοικητικής προσφυγής. Κατά συνέπεια ο διοικητικός έλεγχος θα εξαντληθεί στον έλεγχο της αίτησης θεραπείας. Αν επί της αίτησης θεραπείας εκδοθεί απορριπτική απόφαση που στηρίζεται σε νέα ουσιαστική έρευνα της ουσίας της υπόθεσης, αυτή η πράξη κατά το ουσιαστικό σκέλος της δεν υπόκειται σε ειδική διοικητική προσφυγή.

4.4. Συνοπτική σύγκριση των δύο συστημάτων Εποπτείας των Ο.Τ.Α.:

Κατά το άρθρο 131 ν.4555/2018 προβλέπεται ότι: *“Μέχρι την έναρξη λειτουργίας της ΑΥΕ Ο.Τ.Α. ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων, κατά τα άρθρα 225 έως 227, ασκείται από τον Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και τις Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α’ 114), οι οποίες βρίσκονται στις έδρες των περιφερειών που ανήκουν στην ανωτέρω Αποκεντρωμένη Διοίκηση, καθώς και τις Επιτροπές Ελέγχου των Πράξεων του άρθρου 68 του Κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (π.δ. 30/1996, Α’ 21), που βρίσκονται στην έδρα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης”* ενώ σύμφωνα με το 90 παρ.4 Ν.4804/2021: *“ 4. Όπου στα άρθρα του παρόντος αναφέρεται ο Επόπτης Ο.Τ.Α., μέχρι την έναρξη λειτουργίας των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας Ο.Τ.Α. του άρθρου 215 του ν. 3852/2010, νοείται ο συντονιστής της οικείας αποκεντρωμένης διοίκησης.”*

Τα δύο συστήματα εποπτείας δηλαδή τελούν σε ισχύ παραλλήλως, έχουν δε αρκετές ομοιότητες πλην όμως και ορισμένες σημαντικές διαφορές με την κυριότερη να αφορά τα διαφορετικά αρμόδια όργανα εποπτείας και τον τρόπο επιλογής τους καθώς και την εφαρμογή διαφορετικών ή κοινών διαδικασιών σε Δήμους - Κοινότητες και Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και την πρόβλεψη δυνατότητας χορήγησης αναστολής.

Ειδικότερα, σήμερα, ο έλεγχος νομιμότητας πραγματοποιείται από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης από μετακλητό υπάλληλο δηλαδή, διορισμένο από την εκάστοτε κυβέρνηση και από την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου του άρθρου 152 του ν. 3463/2006, τα μέλη της οποίας δεν είναι αποκλειστικής απασχόλησης. Η εμπλοκή του Ελεγκτικού Συνεδρίου αφορά μόνο τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών Δήμων με πληθυσμό περισσότερο από 5.000 κατοίκους και ορισμένων ΝΠΔΔ, χωρίς να ελέγχονται τα ΝΠΙΔ, οι δημοτικές επιχειρήσεις, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, ούτε η είσπραξη των εσόδων, ενώ ο προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας περιορίζεται σε συμβάσεις αντικειμένου άνω του 1.000.000 ευρώ.

Με τις ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο έκτο μέρος του ν. 3852/2010 επιχειρείται για πρώτη φορά μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος 1975/1986/2001, η ίδρυση μιας ειδικής κρατικής υπηρεσίας με αποκλειστική αρμοδιότητα τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, δηλαδή των

δήμων- κοινοτήτων και των περιφερειών, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 102 παρ.4 κρατικής εποπτείας, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Στο πλαίσιο της ίδιας κρατικής υπηρεσίας ασκείται και ο πειθαρχικός έλεγχος στους αιρετούς των δήμων και των περιφερειών κατά τα οριζόμενα στην ανωτέρω συνταγματική διάταξη. Στην έδρα κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης ιδρύεται Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. με αρμοδιότητα που εκτείνεται στους Ο.Τ.Α., οι οποίοι περιλαμβάνονται στα όρια της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Η Υπηρεσία αυτή εμφανίζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που δεν συναντώνται σε άλλες υπηρεσίες, διότι είναι μεν αποκεντρωμένη υπηρεσία του εν λόγω Υπουργείου, όμως διασφαλίζονται για τον επικεφαλής και το προσωπικό της εγγυήσεις ανεξαρτησίας, προκειμένου να επιτελεί το έργο της χωρίς κομματικούς επηρεασμούς και επεμβάσεις, ενόψει του ότι αναλαμβάνει την ιδιαίτερα σημαντική αποστολή του ελέγχου της νομιμότητας μεγάλων και ισχυρών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης τόσο στο πρωτοβάθμιο όσο και στο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Επικεφαλής αυτής της Υπηρεσίας είναι ανώτατος επί θητεία υπάλληλος ο οποίος επιλέγεται με διαφανή και αξιοκρατική διαδικασία και διαθέτει αυξημένα προσόντα που εγγυώνται ότι ο έλεγχος νομιμότητας ασκείται από νομικό με αυξημένο κύρος και προσόντα. Η επιλογή του Επόπτη Ο.Τ.Α. γίνεται από το Ειδικό Συμβούλιο Επιλογής Προϊσταμένων (Ει.Σ.Ε.Π.). Τα μέλη του Ει.Σ.Ε.Π. προέρχονται αποκλειστικά από το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.) και το Συνήγορο του Πολίτη ύστερα από πρόταση των επικεφαλής των ανεξάρτητων αυτών αρχών, βάσει του νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Αν δε ο Επόπτης Ο.Τ.Α. είναι μόνιμος δημόσιος υπάλληλος και επιβληθεί σ' αυτόν η ποινή της οριστικής παύσης, απολύεται από τη θέση του Επόπτη και το Υπηρεσιακό Συμβούλιο εξετάζει εάν πρέπει να απολυθεί και ως Δημόσιος Υπάλληλος. Ο Επόπτης Ο.Τ.Α. συντάσσει στο τέλος κάθε έτους έκθεση στην οποία καταγράφει το έργο της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας Ο.Τ.Α. Σε αυτή μπορεί να προτείνει μέτρα, νομοθετικά και άλλα, τα οποία πρέπει να ληφθούν για την αποτελεσματικότερη διενέργεια του ελέγχου νομιμότητας. Η έκθεση κοινοποιείται στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής καθώς και στο Συνήγορο του Πολίτη.

4.5. Άλλες μορφές εποπτείας των Ο.Τ.Α.:

Με το ν.3852/2010, πλέον των άλλων, καθιερώθηκε ο προληπτικός έλεγχος επί των δαπανών όλων των Δήμων και των Νομικών τους Προσώπων Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου (πλην των Σχολικών Επιτροπών), καθώς και ο κατασταλτικός έλεγχος από το

Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο έλεγχος αφορά την τήρηση της νομοθεσίας από τους δημοσίους υπολόγους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή άλλων Νομικών Προσώπων, που υπάγονται στον προβλεπόμενο έλεγχο δαπανών.

4.5.α. Ο Προληπτικός έλεγχος:

Όλες οι δαπάνες των Ο.Τ.Α. άνω των 5.000,00 ευρώ υπόκεινται σε έλεγχο νομιμότητας από τις οικείες Υπηρεσίες Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Προς αυτόν τον σκοπό οι Ο.Τ.Α. υποχρεούνται να αποστέλλουν προς έλεγχο όλα τα χρηματικά εντάλματα πριν την εξόφλησή τους. Ειδικότερα, κατά τη διενέργεια του προληπτικού ελέγχου εξετάζεται πρωτίστως αν η σχετική πίστωση είναι εγγεγραμμένη στον προϋπολογισμό του ελεγχόμενου φορέα και στη συνέχεια το εάν τηρήθηκε η προβλεπόμενη νομική διαδικασία του λογιστικού των Ο.Τ.Α. και το εάν τα δικαιολογητικά της δαπάνης είναι πλήρη.

Από τον προληπτικό έλεγχο εξαιρούνται ορισμένες κατηγορίες δαπανών, όπως οι δαπάνες μισθοδοσίας και εξόδων κίνησης των τακτικών υπαλλήλων, των έμμισθων δικηγόρων και των υπαλλήλων με σύμβαση αορίστου χρόνου των Ο.Τ.Α., πλην των πρόσθετων αμοιβών αυτών και της μισθοδοσίας του πρώτου μήνα εκείνων που διορίζονται ή μονιμοποιούνται, οι δαπάνες απόδοσης των υπέρ τρίτων διενεργούμενων κρατήσεων (ασφαλιστικών εισφορών, φόρων κ.λπ.), οι περιοδικές δαπάνες μισθωμάτων των ακινήτων και εγκαταστάσεων, εκτός αυτών που για πρώτη φορά καταβάλλονται μετά την κατάρτιση, παράταση, ανανέωση ή τροποποίηση σύμβασης, οι δαπάνες κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος, νερού και σταθερής τηλεφωνίας, οι υποχρεωτικές δαπάνες, όπως τα έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης τοκοχρεολυσίων δανείων, τα έξοδα υποχρεωτικής ασφάλισης οχημάτων, οι δαπάνες για την εκτέλεση των τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων και για την εξόφληση των εκκαθαρισμένων οφειλών, οι δαπάνες για την απομαγνητοφώνηση των πρακτικών συνεδριάσεων των Δημοτικών Συμβουλίων, της Οικονομικής Επιτροπής και της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής και τέλος οι δαπάνες κατ' είδος μικρότερες των 5.000,00 € ετησίως.

Σε περίπτωση που η Υπηρεσία του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου κρίνει ότι τίθεται ζήτημα νομιμότητας, επιστρέφει το χρηματικό ένταλμα αθεώρητο, συντάσσοντας πράξη επιστροφής, αναφέροντας τους λόγους μη θεώρησης αυτού. Αντίστοιχα, η αρμόδια υπηρεσία του ελεγχόμενου φορέα δεν μπορεί να προβεί στην εκταμίευση του ποσού.

Εφόσον ο ελεγχόμενος φορέας θεωρεί ότι η δαπάνη είναι παρόλα αυτά νόμιμη και δεν συμφωνεί με την πράξη επιστροφής του Επιτρόπου, δύναται να διατυπώσει τις αντιρρήσεις του με υπόμνημα και να υποβάλει εκ νέου το ένταλμα. Εφόσον η Υπηρεσία Επιτρόπου εμμένει στην αρχική του θέση περί μη νομιμότητας της δαπάνης, η υπόθεση παραπέμπεται προς επίλυση στο αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

4.5. β. Ο Κατασταλτικός έλεγχος δαπανών:

Ο κατασταλτικός έλεγχος είναι και πάλι έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί και εκταμειωθεί διά τακτικών δειγματοληπτικών και επιτόπιων ελέγχων των λογαριασμών των Ο.Τ.Α. (3202/2003 άρθρο 24). Κάθε Ο.Τ.Α. υποχρεούται να εξασφαλίζει στους Επιτρόπους ή υπαλλήλους του Ελεγκτικού Συνεδρίου την δυνατότητα απρόσκοπτης άσκησης των καθηκόντων τους. Οφείλουν να εξασφαλίζουν άμεση πρόσβαση στα υπηρεσιακά έγγραφα, στα τηρούμενα διαχειριστικά ή άλλα συναφή βιβλία και στοιχεία και να παρέχουν κάθε αναγκαία πληροφορία ή διευκρίνιση. Οι υπάλληλοι που διενεργούν αυτόν τον έλεγχο, έχουν όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις ανακριτικών υπαλλήλων.

Οι Ο.Τ.Α. φέρουν την ετήσια υποχρέωση να υποβάλλουν προς το Ελεγκτικό Συνέδριο αντίγραφα των απολογισμών, μαζί με τις σχετικές εκθέσεις και τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων, καθώς και κάθε στοιχείο σχετικό με τον έλεγχο.

Ο έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο περιλαμβάνει τα εξής δύο στάδια: α) το στάδιο της επεξεργασίας των λογαριασμών ή απολογισμών, που διενεργείται από τους δικαστικούς υπαλλήλους του Ελεγκτικού Συνεδρίου και εστιάζει στην εξακρίβωση της νομιμότητας και κανονικότητας των ενεργειών του υπολόγου, στη σωστή μεταφορά των διαφόρων ποσών, στην επαλήθευση των αριθμητικών πράξεων και β) το στάδιο της κρίσης επί των λογαριασμών ή των απολογισμών, που γίνεται από κλιμάκια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τα οποία αποφαινόνται για την ορθότητα των λογαριασμών ή καταλογίζουν τον υπόλογο.

Σε περίπτωση διαπίστωσης ελλείμματος της ελεγχόμενης διαχείρισης, τα ελεγκτικά όργανα κοινοποιούν στον υπόλογο φορέα "Φύλλο Μεταβολών και Ελλείψεων" και ακολουθεί δικαστική διαδικασία ενώπιον των σχηματισμών του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Σε περίπτωση που διαχειριστικές πράξεις έχουν ελεγχθεί προληπτικά, ο κατασταλτικός έλεγχος περιορίζεται στο διαχειριστικό μέρος των πράξεων.

4.5.γ. Ο Προσυμβατικός έλεγχος:

Ο προσυμβατικός έλεγχος αφορά τις συμβάσεις Δήμων και όλων των Νομικών Προσώπων τους, σχετικά με τις προμήθειες, τα έργα και τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και των Προγραμματικών Συμβάσεων και της υλοποίησης διετών προγραμμάτων δράσης Κοινωνικών Επιχειρήσεων, προϋπολογισμού άνω των 200.000,00 €. Ο έλεγχος των συμβάσεων προϋπολογισμού από 200.000,00 € έως 500.000,00 € (χωρίς ΦΠΑ), διενεργείται από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενώ άνω των 500,000,00 € από το αρμόδιο κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου εντός τριάντα (30) ημερών από την υποβολή τους. Σύμβαση που δεν έχει ελεγχθεί θεωρείται άκυρη.

Πέρα από τους ανωτέρω ελέγχους, ασκείται σωρεία ελέγχων στη διοικητική και οικονομική λειτουργία και από άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς, που έχουν γενική ή ειδική αρμοδιότητα ελέγχου στους Ο.Τ.Α και επομένως και κίνησης πειθαρχικής ή ποινικής διαδικασίας. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής μηχανισμοί: i) ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, που επιλέγεται από το Υπουργικό Συμβούλιο, με αρμοδιότητα τον συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των Ελεγκτικών Σωμάτων της Διοίκησης, την διεξαγωγή ελέγχων, επανελέγχων, επιθεωρήσεων και ερευνών ή διαταγή για την διενέργειά τους από το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και τα ιδιαίτερα Σώματα Επιθεώρησης και Ελέγχου. ii) Το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, στον έλεγχό του οποίου υπάγονται υπηρεσίες του Δημοσίου, μεταξύ των οποίων και οι Ο.Τ.Α. και αρμοδιότητά του οποίου είναι η διενέργεια επιθεωρήσεων, έκτακτων ελέγχων και η συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού για άσκηση ποινικής ή πειθαρχικής δίωξης. iii) Οι Υπηρεσίες Ελέγχου στα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία. iv) Το Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, v) το Σώμα Επιθεωρητών Δημοσίων Έργων του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, vi) το Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας που υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, vii) το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος του Υπουργείου Οικονομικών,

viii) η Γενική Διεύθυνση Οικονομικής Επιθεώρησης του Υπουργείου Οικονομικών, ix) το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, x) η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος και Ενέργειας που υπάγεται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και xi) ο Συνήγορος του Πολίτη, ο οποίος τυγχάνει μία από τις πέντε συνταγματικά κατοχυρωμένες Ανεξάρτητες Αρχές, που διαμεσολαβεί μεταξύ υπηρεσιών του Δημοσίου και των πολιτών για την αντιμετώπιση της κακοδιοίκησης.

4.6. Ο Δημοτικός Συμπαραστάτης:

Προς πληρότητα της παρούσης εργασίας, αναφέρεται πως πέραν του Ελεγκτή Νομιμότητας και των Α.Υ.Ε., έχει επανέλθει ο θεσμός του Δημοτικού (και Περιφερειακού) Συμπαραστάτη κατά το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν. 4623/2019, με το οποίο ορίζεται: "*1. Τα άρθρα 152 έως 174 του ν. 4555/2018 καταργούνται και επαναφέρονται σε ισχύ τα άρθρα 77 και 179 του ν. 3852/2010, όπως είχαν τροποποιηθεί με την παράγραφο 2 του ν. 3966/2011 (Α` 118). Όπου στις διατάξεις του ν. 4555/2018 αναφέρεται Δημοτικός Διαμεσολαβητής ή Περιφερειακός Διαμεσολαβητής, νοούνται ο Συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης και ο Περιφερειακός Συμπαραστάτης του πολίτη και της επιχείρησης, αντίστοιχα.*" ο οποίος έχει την αρμοδιότητα να επιλαμβάνεται, ύστερα από υποβολή ενυπόγραφης αναφοράς από θιγόμενα φυσικά ή νομικά πρόσωπα υποθέσεων που αφορούν κακοδιοίκηση ή προβληματική εν γένει λειτουργία των υπηρεσιών του δήμου, των νομικών τους προσώπων και των επιχειρήσεών τους και διαμεσολαβεί προκειμένου να επιλυθούν οι σχετικές διαφορές, προστατεύοντας τα δικαιώματα των διοικούμενων έναντι των εν λόγω υπηρεσιών. Ο Δημοτικός Συμπαραστάτης συνεργάζεται με όλες τις αρχές που είναι αρμόδιες για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και τον έλεγχο της νόμιμης δράσης των Ο.Τ.Α., σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία, χωρίς να θίγονται οι εκατέρωθεν αρμοδιότητες.

Ο θεσμός αυτός εφαρμόζεται στους δήμους άνω των είκοσι χιλιάδων (20.000) κατοίκων, καθώς και στους νησιωτικούς δήμους, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, με την οποία επιλέγεται, κατόπιν προκήρυξης που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του δήμου, πρόσωπο εγνωσμένου κύρους και εμπειρίας, ως συμπαραστάτης του δημότη και της

επιχείρησης, ο οποίος αποσκοπεί στην εξέταση καταγγελιών των άμεσα θιγόμενων δημοτών και επιχειρήσεων οι οποίες καταγγέλλουν ζητήματα που άπτονται της κακοδιοίκησης των υπηρεσιών και των επιχειρήσεων του Δήμου, παράλληλα στην διαμεσολάβηση και επίλυση των προβλημάτων τα προβλήματα που προκύπτουν μεταξύ πολιτών και επιχειρηματιών αφενός και οργάνων της αιρετής Διοίκησης του Δήμου αφετέρου, στη διασφάλιση της αμεροληψίας των δημοτικών αρχών και στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών του Δήμου. Είναι με άλλα λόγια, ο «αποκεντρωμένος Συνήγορος του Πολίτη» σε επίπεδο Δήμου, με τη διαφορά πως τα όρια της δράσης του είναι σχετικά περιορισμένα.

Ο συμπαραστάτης υποστηρίζεται διοικητικά από τις υπηρεσίες του δήμου, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να παρέχουν κάθε δυνατή συνδρομή. Κατά την εξέταση καταγγελιών, ο συμπαραστάτης μπορεί να αιτηθεί στοιχεία από το αρχείο των υπηρεσιών του δήμου, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του π.δ. 28/2015 (Α` 34) για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία. Εφόσον, ύστερα από εξέταση καταγγελίας, προκύψουν πράγματι φαινόμενα κακοδιοίκησης, ο συμπαραστάτης δύναται να υποβάλλει συστάσεις προς τις υπηρεσίες του δήμου για την αποτροπή επανάληψής τους. Ο συμπαραστάτης του δημότη συντάσσει ετήσια έκθεση, η οποία παρουσιάζεται από τον ίδιο και συζητείται στην ειδική δημόσια συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου για τον απολογισμό της δημοτικής αρχής κατά τις διατάξεις του άρθρου 217 του Κ.Δ.Κ., εντός τριάντα (30) ημερών από την υποβολή της. Ο συμπαραστάτης μπορεί επίσης να προβαίνει στη διατύπωση προτάσεων βελτίωσης της δημοτικής διοίκησης και των σχέσεών της με το κοινό, τόσο στο πλαίσιο της ετήσιας έκθεσής του, όσο και επ' ευκαιρία σημαντικών προβλημάτων κακοδιοίκησης που ο ίδιος εντοπίζει.

Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι ειδικές προτάσεις του συμπαραστάτη υποβάλλονται στον δήμαρχο και κοινοποιούνται στο δημοτικό συμβούλιο και στον γενικό γραμματέα του δήμου. Τόσο η ετήσια έκθεση όσο και οι ειδικές προτάσεις του συμπαραστάτη αναρτώνται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του δήμου με φροντίδα των δημοτικών υπηρεσιών.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 77 παρ. 3 του Ν. 3852/2010, ο Συμπαραστάτης δέχεται και διερευνά επώνυμες (οι ενδιαφερόμενοι δύνανται να ζητήσουν τον ανώνυμο χειρισμό της καταγγελίας τους, ο οποίος συνίσταται στην μη ανακοίνωση του ονόματός τους στην καταγγελλόμενη αρχή) καταγγελίες πολιτών ή επιχειρήσεων, διά των οποίων τού γνωστοποιούνται φαινόμενα κακοδιοίκησης δημοτικών υπηρεσιών ή

δημοτικών νομικών προσώπων. Στις ανωτέρω περιπτώσεις, έργο και αποστολή του Συμπαραστάτη αποτελεί η διαμεσολάβηση μεταξύ του θιγόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου και της αρμόδιας υπηρεσίας, καθώς και η λήψη όλων των απαραίτητων πρωτοβουλιών, προκειμένου να επιλυθεί το καταγγελλθέν πρόβλημα (εξωτερικό αποτέλεσμα διαμεσολάβησης).

Υπογραμμίζεται, ότι, σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης του άρθρου 77 παρ. 3 του Ν. 3852/2010, δικαίωμα υποβολής αναφοράς στον Συμπαραστάτη αναγνωρίζεται μόνο στο πρόσωπο του/της άμεσα θιγόμενου πολίτη – επιχείρησης. Συνεπώς, η ύπαρξη άμεσου έννομου συμφέροντος αποτελεί προϋπόθεση του παραδεκτού της υποβαλλόμενης καταγγελίας, ενώ πρέπει να χαρακτηρίζονται, άνευ ετέρου, απαράδεκτες και να τίθενται στο αρχείο οι καταγγελίες που υποβάλλονται για υποθέσεις τρίτων. Σημειώνεται ειδικά, ότι δεν υπάρχει δυνατότητα αυτεπάγγελτης διερεύνησης ατομικών υποθέσεων πολιτών. Αναφορικά με τον τρόπο χειρισμού των καταγγελιών, ο Συμπαραστάτης διεκπεραιώνει τις ενώπιόν του υποθέσεις, είτε εγγράφως, με αλληλογραφία με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου και των νομικών του προσώπων, είτε προφορικά, ενημερώνοντας και στις δύο περιπτώσεις πλήρων τον/την ενδιαφερόμενο/η πολίτη ή επιχείρηση ως προς τις ενέργειες στις οποίες ο ίδιος προέβη. Η ενημέρωση πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνει χώρα, εγγράφως ή προφορικά εντός προθεσμίας 30 ημερών από την υποβολή της σχετικής αναφοράς – καταγγελίας. Επισημαίνεται, τέλος, ότι η υποβολή καταγγελίας ενώπιον του Συμπαραστάτη δεν διακόπτει προθεσμίες για την κίνηση δικαστικών ή διοικητικών διαδικασιών, όπως, ιδίως την 15νθήμερη προθεσμία για την άσκηση ειδικής διοικητικής προσφυγής ενώπιον της χωρικά αρμόδιας Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας Ο.Τ.Α., (ή του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης κατά το ισχύον ακόμη μεταβατικό σύστημα εποπτείας) κατά των αποφάσεων των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων και των νομικών τους προσώπων. Επίσης, όπως ορίζει το άρθρο 77 παρ. 4 του Ν. 3852/2010, η υποβολή της καταγγελίας ή αναφοράς στον Συμπαραστάτη δεν αναιρεί τη σχετική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη ως ανεξάρτητης αρχής, ούτε τις αρμοδιότητες άλλων ελεγκτικών οργάνων και αρχών, ιδίως του Επόπτη Ο.Τ.Α. Σε περίπτωση που οι ενέργειες ή η απάντηση της καταγγελλόμενης υπηρεσίας κριθούν ικανοποιητικές, ο Συμπαραστάτης περατώνει την υπόθεση. Σε διαφορετική, όμως, περίπτωση, όταν η καταγγελλόμενη υπηρεσία δεν παρέχει επαρκείς απαντήσεις ή δεν συμπράττει προς την κατεύθυνση της ικανοποίησης δικαίου αιτήματος διοικούμενου, ο Συμπαραστάτης δύναται να υποβάλλει συστάσεις στην υπηρεσία για την αποτροπή επανάληψης αντίστοιχων φαινομένων κακοδιοίκησης.

Από τα ανωτέρω, καθίσταται προφανές ότι υπάρχει ένας μάλλον σοβαρός κίνδυνος αλληλοεπικάλυψης των ελεγκτικών μηχανισμών επί των Ο.Τ.Α., με αποτέλεσμα να δημιουργείται αβεβαιότητα, αμφισβήτηση και δυσλειτουργία στη διοίκησή τους. Για το λόγο αυτό, πάγια θέση της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος είναι η θέσπιση ενός και μοναδικού ελεγκτικού μηχανισμού σε κάθε φορέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την αποτελεσματικότερη και ουσιαστικότερη εποπτεία της λειτουργίας των Δήμων και Νομικών τους Προσώπων.

4.7. Η Πειθαρχική Εποπτεία:

Ο Επόπτης Ο.Τ.Α. ασκεί πέραν των άλλων, διοικητική εποπτεία και επί των προσώπων τα οποία συγκροτούν τα όργανα των Ο.Τ.Α., πειθαρχικού δηλαδή χαρακτήρα, η οποία συνίσταται στην επιβολή της πειθαρχικής ποινής της αργίας, έως έξι μηνών και της έκπτωσης για παράβαση των καθηκόντων τους ή υπέρβαση της αρμοδιότητάς τους από δόλο ή βαριά αμέλεια.

Οι πειθαρχικές ποινές επιβάλλονται με αιτιολογημένη απόφαση του Επόπτη Ο.Τ.Α. μετά από απολογία του εγκαλούμενου ή μετά την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας που του έχει ταχθεί για απολογία με τη σχετική έγγραφη κλήση. Ο ΚΔΚ καθορίζει τις λεπτομέρειες της διαδικασίας επιβολής των ποινών στο άρθρο 143. Για την επιβολή των ποινών απαιτείται και η σύμφωνη γνώμη πειθαρχικού συμβουλίου. Κατά των αποφάσεων του Επόπτη δεν χωρεί ενδικοφανής προσφυγή αλλά εντός προθεσμίας 30 ημερών το ένδικο βοήθημα της προσφυγής στο ΣτΕ, που κρίνει την υπόθεση και κατ' ουσίαν. Η προθεσμία των 30 ημερών για την άσκηση προσφυγής αναστέλλει την εκτέλεση της προσβαλλόμενης απόφασης του Επόπτη. Ειδική δικονομική καινοτομία αποτελεί το δικαίωμα των ΤΕΔΚ και ΚΕΔΕ να ασκήσουν παρέμβαση υπέρ των Ο.Τ.Α. (35 παρ. 2 ν. 3274/2004). Μετά την άσκηση της προσφυγής είναι δυνατή η αναστολή της προσβαλλόμενης πράξεως (και συνεπώς της ποινής) από την Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Τα ίδια πρόσωπα μπορούν να παυθούν από το αξίωμα τους για σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος (ν. 3852/2010, άρθρο 237). Η παύση γίνεται με απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, που εκδίδεται μετά

από ειδικά αιτιολογημένη έκθεση του Επόπτη Ο.Τ.Α. και σύμφωνη γνώμη ενός πειθαρχικού συμβουλίου.

Τα αιρετά όργανα των Ο.Τ.Α., έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις εποπτικές αποφάσεις “χωρίς καθυστέρηση” δηλαδή εντός ευλόγου χρόνου. Η άπρακτη πάροδος του ευλόγου χρόνου, συνεπάγεται πειθαρχική ευθύνη, αλλά μπορεί και ποινική ευθύνη υπό την έννοια του αδικήματος της παράβασης καθήκοντος κατά το άρθρο 259 ΠΚ.

-
1. Αιτιολογική Έκθεση του νόμου 3852/2010 *“Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης”*
 2. Αλεξίου Ντορέττα, Κουτσούρη Δήμητρα (2015) *“Οδηγός Νέων Δημοτικών Αρχών, ΙΙΙ. Εποπτεία, Έλεγχος στις Πράξεις και τα Όργανα των Φορέων της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δικηγόρος ΚΕΔΕ”*
 3. Γεννάδιος Γρηγόρης (2019 – 2020) *“Έλεγχος νομιμότητας πράξεων και πειθαρχικός έλεγχος αιρετών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού”* Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 4. Γέροντας Απόστολος, Παυλόπουλος Προκόπης, Σιούτη Γλυκερία, Φλογαΐτης Σπυρίδων 2022, *“Διοικητικό Δίκαιο”* Ε΄ Έκδοση Αθήνα - Θεσσαλονίκη Εκδόσεις Σάκκουλα
 5. Δημητράκης Παναγιώτης (2011) *“Ο Ελεγκτής Νομιμότητας ΟΤΑ με βάση τη Διοικητική Μεταρρύθμιση «Πρόγραμμα Καλλικράτης»”* Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης
 6. Εγκύκλιος Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης Γεν. Δ/σης τοπ. αυτ/σης. υπ΄ αριθμ 41/2018 *“Η κανονιστική αρμοδιότητα των ΟΤΑ α΄ βαθμού επί θεμάτων επιβολής επιβολής φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών, στο πλαίσιο των ρυθμίσεων του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων Κοινοτήτων (ν. 3463/2006)”*
 7. Καπετανοπούλου Παρασκευή,(2016) *“ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ*

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ” Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης- Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών- Τμήμα Νομικής Α.Π.Θ.

8. Μακρής Ιωάννης (2015) *“Ευθύνη οργάνων Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους (Θεωρία και Πράξη)”* Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
9. Παπανικολάου Κυριάκος (2020) *“Κρατικός έλεγχος των πράξεων των ΟΤΑ και δικαστικός έλεγχος”*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη,
10. Υπουργείο Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, *“Πρόταση Αναθεώρησης του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Επιτροπής του άρθρου 5 του ν. 4368/2019”*
11. <https://lawdb.intrasoftnet.com/>

5. Κριτική Επισκόπηση επί του συστήματος Εποπτείας των Ο.Τ.Α.:

Η νομοθετική εξουσία μετά από την εμπειρία των τελευταίων ετών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διαφανής και εύρυθμη λειτουργία των αυτοδιοικούμενων οργανισμών χρειάζεται διαρθρωτικές παρεμβάσεις που θα κατευθύνονται προς την διασφάλιση εγγυήσεων καλής διοίκησης. Προς αυτό το πνεύμα και δυνάμει του υπ' αριθμ. 3852/2010 νόμου "Καλλικράτη" ενορχηστρώθηκε ένα σύστημα εποπτείας κατά το οποίο οι Ο.Τ.Α. ελέγχονται σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα με σκοπό τη διασφάλιση των αρχών της νομιμότητας, της διαφάνειας και της χρηστής διοίκησης. Η εποπτεία επιλέχθηκε να ασκείται από διάφορα όργανα της Πολιτείας στο πλαίσιο των συνταγματικώς και νομοθετικά κατοχυρωμένων αρμοδιοτήτων τους. Έτσι, άλλοι έλεγχοι έχουν δικαστικό χαρακτήρα, εφόσον ασκούνται από δικαστήρια, ενώ άλλοι έλεγχοι έχουν διοικητικό χαρακτήρα, εφόσον ασκούνται από ανεξάρτητες διοικητικές αρχές ή σώματα της διοίκησης με ελεγκτικές αρμοδιότητες.

Το σύστημα αυτό ορίστηκε με τις ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο Στ' μέρος του νόμου 3852/2010, με τον οποίον επιχειρήθηκε για πρώτη φορά, μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος 1975/1986/2001, η ίδρυση μιας ειδικής κρατικής υπηρεσίας, με αποκλειστική αρμοδιότητα τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, δηλαδή των δήμων και των περιφερειών, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 102 παρ.4 κρατικής εποπτείας, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας, με τον περιορισμό του να μην εμποδίζεται η πρωτοβουλία και η ελεύθερη δράση τους.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο προσδιορίζει με ακρίβεια τους όρους άσκησης εποπτείας επί των πράξεων των δήμων. Ωστόσο, ποικίλες επιμέρους δυσλειτουργίες αποδυναμώνουν ή ακυρώνουν στην πράξη τη δυνατότητα των εποπτικών μηχανισμών να ελέγξουν τις πράξεις της Αυτοδιοίκησης με συνέπεια να πλήττεται η αξιοπιστία των θεσμών, να δημιουργείται αβεβαιότητα και ανασφάλεια δικαίου και εν τέλει αναποτελεσματική διοικητική δραστηριότητα των εποπτευόμενων φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 3852/2010 "Καλλικράτη": *"Ο ολοκληρωμένος επανασχεδιασμός των δύο βαθμών της αυτοδιοίκησης προϋποθέτει τη συνάρθρωσή τους με τη κρατική αποκεντρωμένη Διοίκηση, η ύπαρξη της οποίας προβλέπεται άλλωστε από το Σύνταγμα που ορίζει ότι η διοίκηση του κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το*

αποκεντρωτικό σύστημα (άρθρο 101, παρ. 1) και ότι τα αποκεντρωμένα κρατικά όργανα έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της ενότητας τους (άρθρο 101, παρ. 3). Το σημερινό σύστημα διοικητικής αποκέντρωσης των κρατικών υπηρεσιών, εμφανίζει μια σειρά από σημαντικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν:

- Μικρά μεγέθη σε σχέση με το νέο αναπτυξιακό σχεδιασμό και τα νέα δίκτυα μεταφορών της χώρας.
- Ελλείψεις ειδικευμένου προσωπικού και σημαντικές καθυστερήσεις ως προς την υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων διοίκησης.
- Ατροφία και, σε αρκετές περιπτώσεις, πολιτικοποίηση του συστήματος διοικητικής εποπτείας στους ΟΤΑ, απουσία συστηματικής τεκμηρίωσης και επεξεργασίας των δεδομένων του συστήματος εποπτείας (ποσοστά και αιτίες ακυρώσεων, αριθμός προσφυγών πολιτών ανά κατηγορίες), αντιθέσεις μεταξύ του συστήματος διοικητικής εποπτείας και του συστήματος προληπτικού ελέγχου δαπανών από το Ελεγκτικό Συνέδριο”

Σήμερα, βασική δυσλειτουργία που συνδέεται άμεσα με την πλημμελώς ασκούμενη εποπτεία των πράξεων των δήμων, είναι η εξαιρετικά μεγάλη χρονική καθυστέρηση στελέχωσης και λειτουργίας του συστήματος εποπτείας από τις Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας Ο.Τ.Α., που θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 215 του ν. 3852/2010.

Στο ισχύον σήμερα μεταβατικό στάδιο του άρθρου 238 του ν. 3852/2010 ορίζεται ότι, μέχρι την έναρξη λειτουργίας των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας, τα καθήκοντά τους ως προς τον έλεγχο νομιμότητας (υποχρεωτικό, αυτεπάγγελτο ή ασκούμενο μετά από άσκηση ειδικής διοικητικής προσφυγής του έχοντος έννομο συμφέρον), ασκούνται από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης και τις Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του ΚΔΚ. Επί της ουσίας ωστόσο, με αυτό το εκτεταμένο χρονικά μεταβατικό στάδιο έχει επιτευχθεί μόνον η προσκόλληση σε ένα σύστημα εποπτείας, το οποίο ο ίδιος ο νομοθέτης έχει ήδη απορρίψει διά της νομοθετικής του εξουσίας και συγκεκριμένα, εκδίδοντας έτερο νόμο με διαφορετικές προβλέψεις. Εν τοις πράγμασι δηλαδή, αναμασάται ένα καθεστώς εποπτείας που έχει ήδη παραγκωνισθεί μετά από πλείστες διαπιστώσεις των ελλειμμάτων και των δυσλειτουργιών που εμφανίζει. Τούτο και μόνο το γεγονός διασαλεύει την αξιοπιστία του συστήματος εποπτείας στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Όσο δεν εφαρμόζεται το νέο σύστημα, η προσπάθεια αναδιοργάνωσης του θεσμού της εποπτείας από τον νομοθέτη παραμένει μάλλον κενή περιεχομένου και απομακρύνεται ολοένα περισσότερα

από τον στόχο της βελτίωσης της λειτουργίας και την εξασφάλιση της νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α και κατ' επέκταση της ικανοποίησης του δημοσίου συμφέροντος της παροχή των δημοτικών υπηρεσιών και της εκπλήρωσης των δημοτικών αρμοδιοτήτων σύννομα και δογματικά ορθά.

Το ισχύον μέχρι τον ν. 3852/2010 σύστημα εποπτείας έχει επικριθεί έντονα, πρωτίστως σχετικά με το ότι δεν επιτυγχάνει να εξασφαλίσει την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα του ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., διότι, ο μεν Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και του Διοικητική Αποκέντρωσης για πενταετή θητεία, η οποία μπορεί να ανανεωθεί για μία ακόμη φορά, τα δε μέλη της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου ασκούν έλεγχο όχι ως κύρια αρμοδιότητα, αλλά παρεμπιπτόντως ενώ δεν είναι αποκλειστικής απασχόλησης. Παράλληλα, άλλα εποπτικά όργανα όπως το Ελεγκτικό Συνέδριο, φαίνεται πως απλώς περιπλέκουν το σκηνικό της εποπτείας δια των αλληλοεπικαλύψεων και των διαδοχικών εξαιρέσεων. Ειδικότερα, η εμπλοκή του Ελεγκτικού Συνεδρίου αφορά μόνο τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών Δήμων με πληθυσμό περισσότερο από 5.000 κατοίκους και ορισμένων ΝΠΔΔ, χωρίς να ελέγχονται τα ΝΠΙΔ, οι δημοτικές επιχειρήσεις, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, ούτε η είσπραξη των εσόδων, ενώ ο προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας περιορίζεται σε συμβάσεις αντικειμένου άνω του 1.000.000 ευρώ.

Περαιτέρω, η εποπτεία όπως εξακολουθεί να εφαρμόζεται, έχει αποδειχθεί ότι ασκείται χωρίς την προσδοκούμενη αποτελεσματικότητα, ενώ παράγοντας που συμβάλλει ως προς αυτό τυγχάνει το γεγονός ότι οι επιφορτισμένες με τον έλεγχο νομιμότητας Υπηρεσίες των οικείων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων παρουσιάζονται να είναι υποστελεχωμένες ή να μην διαθέτουν επαρκή νομική κατάρτιση, με αποτέλεσμα να μην διεκπεραιώνουν εμπρόθεσμα τον έλεγχο, να τίθενται σε ισχύ αποφάσεις αμφίβολης νομιμότητας και να απορρίπτονται διοικητικές προσφυγές των διοικουμένων δυνάμει σιωπηρών απορριπτικών εν όψει παρόδου της προθεσμίας προς έκδοση απόφασης. Τούτη όμως συνιστά μία πραγματικότητα η οποία απέχει παρά σάγκας από το ιδανικό σύστημα ελέγχου νομιμότητας της δραστηριότητας των Ο.Τ.Α., ο οποίος όφειλε να είναι ουσιαστικός, εμπρόθεσμος, πλήρης και να καταλήγει υποχρεωτικά σε ειδική πράξη επιβεβαιωτική ή απορριπτική. Κρίσιμο πρόβλημα που γεννάται από τις δυσλειτουργίες του συστήματος αυτού εποπτείας είναι και το ότι ο έλεγχος των κανονιστικού περιεχομένου αποφάσεων των Ο.Τ.Α., συχνά εξαντλείται στον έλεγχο των "τυπικών" ή "εξωτερικών" προϋποθέσεων νομιμότητας, δηλαδή αυτών που αφορούν στο όργανο και τη διαδικασία έκδοσης των αποφάσεων και

δεν επεκτείνεται στον έλεγχο της ύπαρξης πλήρους αιτιολογίας, παράβασης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, παράβασης νόμου, μη υπέρβασης άκρων ορίων διακριτικής ευχέρειας ή κατάχρησης εξουσίας.

Ενδεικτικά για το ισχύον ακόμη σύστημα επισημαίνουμε τα εξής στοιχεία:

Σύμφωνα με τον Απολογισμό του έτους 2011 της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας Θράκης επί της Εποπτείας και του ελέγχου της λειτουργίας των Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού και των Νομικών τους Προσώπων, το έτος 2011 για τον έλεγχο νομιμότητας των αποφάσεων των Ο.Τ.Α. ελέγχθηκαν 19.449 αποφάσεις Δήμων (και 1.919 αποφάσεις Περιφερειών) και κατατέθηκαν 605 προσφυγές διοικουμένων εκ των οποίων μόνο οι 114 έγιναν δεκτές. Περαιτέρω, σύμφωνα με το Δελτίο Τύπου της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου του έτους 2016: *“το έτος 2015 υποβλήθηκαν συνολικά 95 καταγγελίες σε βάρος αποφάσεων Δήμων. [...] Οι περισσότερες καταγγελίες που διαχειρίστηκε και διερεύνησε το Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου αφορούσαν σε διοικητικά και οικονομικά θέματα (58 καταγγελίες), ενώ μεγάλος είναι και ο αριθμός των καταγγελιών χωροταξικού και πολεοδομικού ενδιαφέροντος (36 καταγγελίες). Αξίζει να σημειωθεί ότι 41 καταγγελίες υποβλήθηκαν στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου απευθείας από πολίτες. [...]”* .

Εκ των ανωτέρω δεδομένων συμπεραίνεται πρωτίστως ότι εκδηλώνεται μία μάλλον σημαντική διστακτικότητα των διοικουμένων προς την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας του διοικητικού ελέγχου των αποφάσεων των Ο.Τ.Α., μιας και ο αριθμός των προσφυγών που κατατίθενται ενώπιον της Αποκεντρωμένης Διοίκησης παρουσιάζεται ιδιαίτερος περιορισμένος. Αφ΄ ης στιγμής δηλαδή, εν τοις παρούσι, η άσκηση της ειδικής διοικητικής προσφυγής κατά των αποφάσεων των Δήμων δεν συνιστά στοιχείο παραδεκτού για τον μετέπειτα δικαστικό έλεγχο, οι πολίτες δεν προστρέχουν προς αυτήν. Παρατηρείται ένας πιθανός ενδοιασμός των πολιτών σχετικά με το κατά πόσο ωφέλιμη θα είναι η οδός της διοικητικής εποπτείας, η οποία αντιμετωπίζεται, ίσως, ως μία επιπρόσθετη και ατελέσφορη διαδικασία παρά ως ένα πιθανό όχημα προς επίλυση του ζητήματος. Προς αυτήν την εντύπωση των πολιτών μπορεί, πέραν των άλλων, να κατευθύνει και το γεγονός ότι ελάχιστες από τις κατατεθειμένες προσφυγές γίνονται δεκτές.

Σημειώνεται ότι οι λοιπές Αποκεντρωμένες Διοικήσεις δεν έχουν διαθέσει τις εκθέσεις έργου τους περί εποπτείας των Ο.Τ.Α. προ γνώση των διοικουμένων.

Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και πλειάδα άλλων παραγόντων που αποτέλεσαν σημαντική τροχοπέδη στην βελτιωτική εξέλιξη και την εφαρμογή του θεσμού του Επόπτη Ο.Τ.Α. και των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας, όπως η οικονομική κρίση, η πανδημία της covid- 19, αλλά και οι χρόνιες παθολογίες, όπως οι βραδυκίνητες διαδικασίες στελέχωσης.

Όσον αφορά δε τον έλεγχο κακοδιοίκησης των Δήμων από το Γραφείο Συμπαραστάτη του Δημότη, αναφέρουμε την Ετήσια Έκθεση του Φεβρουαρίου του 2021 του Δήμου Δράμας, κατά την οποία: *“Η παρούσα ετήσια έκθεση αφορά στους δώδεκα (12) μήνες του ημερολογιακού έτους 2020. Στο διάστημα αυτό σε ότι αφορά τα αριθμητικά δεδομένα απευθύνθηκαν στο Γραφείο του Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης είκοσι δύο (22) Δημότες. Υποβλήθηκε μία (1) μόνο έγγραφη καταγγελία, ενώ, λόγω της υγειονομικής κρίσης οι υπόλοιπες (21) υποβλήθηκαν προφορικά μέσω τηλεφώνου. Από το σύνολο των (22) καταγγελιών, ο Συμπαραστάτης διεκπεραίωσε αμέσως με προφορική διαδικασία τις (15) από αυτές ενώ έθεσε στο αρχείο (7) αιτήματα πολιτών που αφορούσαν σε θέματα ιδιωτικού δικαίου πχ. αίτημα για δημοσίευση διαθήκης, διαφορά μεταξύ γειτόνων σχετικά με τα σύνορα ακινήτων, διαφορές με οργανισμούς τηλεπικοινωνιών. Σε όλες τις περιπτώσεις ενημερώθηκαν προφορικά αμέσως οι ενδιαφερόμενοι πολίτες από τον Συμπαραστάτη για την έκβαση της υπόθεσής τους, ενώ δόθηκαν οδηγίες για περαιτέρω ενέργειες σε όσους η καταγγελία τους τέθηκε στο αρχείο. Να σημειωθεί ότι άμεση ήταν η ανταπόκριση από τους αρμόδιους Αντιδημάρχους και υπαλλήλους για την επίλυση των προβλημάτων των πολιτών. Από πλευράς αντικειμένου η κίνηση των υποθέσεων είχε ως εξής με κριτήριο την αρμοδιότητα Διευθύνσεων, Τμημάτων και Δημοτικών Επιχειρήσεων:*

Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Πρασίνου 6, Διεύθυνση Καθαριότητας & Ανακύκλωση 5, Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών 3 και Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας 1”

Επιπλέον, σύμφωνα με το από 06.02.2022 δημοσίευμα της ηλεκτρονικής εφημερίδας “Έθνος”: *“Συνολικά την τρέχουσα αυτοδιοικητική θητεία 2019-2024 υπηρετούν 39 Συμπαραστάτες από τους συνολικά 150 δήμους άνω των 20.000 κατοίκων που υποχρεούνται να εκλέξουν. Παράλληλα, υπηρετούν μόλις 6 Περιφερειακοί Συμπαραστάτες από τις συνολικά 13 Περιφέρειες της χώρας. Οι περισσότεροι δήμοι άνω των 20.000 κατοίκων αλλά και Περιφέρειες δεν μπόρεσαν καν στην διαδικασία να εκλέξουν Συμπαραστάτη του δημότη αν και υποχρεούνται από τον νόμο να εκκινήσουν τουλάχιστον τις διαδικασίες ακόμη και αν αυτές καταστούν στο τέλος ατελέσφορες. Μεταξύ αυτών βρίσκεται τόσο ο μεγαλύτερος*

δήμος της χώρας, ο δήμος Αθηναίων όσο και η μεγαλύτερη Περιφέρεια της Επικράτειας, η Περιφέρεια Αττικής οι οποίοι δεν έχουν εκλέξει Συμπαραστάτη.”

Από τα ανωτέρω συμπεραίνουμε ότι, καίτοι η υπηρεσία του Συμπαραστάτη του Δημότη, εμφανίζεται αποτελεσματική και ανταποκρινόμενη εντός ευλόγου χρόνου στα αιτήματα των πολιτών, εντούτοις ο αριθμός των διοικουμένων που αποφάσισε να προστρέξει σε αυτήν παραμένει εξαιρετικά περιορισμένος. Τούτο φαίνεται να οφείλεται στο ευρύτερο κλίμα επιφυλακτικότητας και έλλειψης εμπιστοσύνης προς το σύστημα της διοικητικής εποπτείας των Ο.Τ.Α. αλλά ίσως και στο γεγονός ότι τούτη η υπηρεσία δεν είναι ευρέως γνωστή στο ευρύ κοινό, ενώ παράλληλα φαίνεται ότι ο θεσμός δεν έχει εκκινήσει καν ομοιόμορφα σε όλη την χώρα.

Το αντίπαλον δέος του παλαιού καθεστώτος εποπτείας, δηλαδή το νέο, θεσπισμένο, αλλά όχι ακόμη εφαρμοσμένο σύστημα εποπτείας, είναι βέβαια αμφίβολη αποτελεσματικότητα, μιας και δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη, ωστόσο με αυτό επιχειρείται η αναμόρφωση της εποπτείας, η απομάκρυνσή της από την πολιτική εξουσία και η δημιουργία μιας αυτοτελούς υπηρεσίας εποπτείας, η οποία θα διαθέτει την κατάλληλη στελέχωση και όλα τα απαραίτητα νομικά και τεχνολογικά εργαλεία για την εκπλήρωση της αποστολής της. Ειδικότερα επ' αυτού προβλέπεται η επιλογή του Επόπτη Ο.Τ.Α. θα γίνεται μετά από προκήρυξη του Υπουργού Εσωτερικών, από το Ειδικό Συμβούλιο Επιλογής Προϊσταμένων (Ει.Σ.Ε.Π.) το οποίο και θα επιλέγει τον καταλληλότερο μεταξύ των υποψηφίων, μετά από συνέντευξη, με βάση τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα του. Περαιτέρω, ο νόμος του Καλλικράτη επιχειρεί να εισάγει ένα τριπλό σύστημα διασφάλισης της νομιμότητας και εγγύησης του δημοσίου συμφέροντος με την θέσπιση ενός νέου συστήματος Εποπτείας των Ο.Τ.Α., τον πλήρη έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και την καθολική υποχρέωση ανάρτησης στο διαδίκτυο όλων των αποφάσεων των Ο.Τ.Α.

Θα λέγαμε λοιπόν ότι οι επιλογές του Ν. 3852/2010 επιχειρούν να θεραπεύσουν τα μειονεκτήματα του προϊσχύσαντος συστήματος και να παράσχουν εγγυήσεις για αποτελεσματικό και ποιοτικό έλεγχο των πράξεων των Ο.Τ.Α., καθώς και τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών προσώπων. Γι αυτόν τον λόγο άλλωστε προβλέφθηκε η σύσταση μιας αυτοτελούς υπηρεσίας, όπου προϊστάμενος και προσωπικό θεωρητικά διαθέτουν την αναγκαία εξειδίκευση για την άσκηση του έργου της εποπτείας και επί των δύο βαθμίδων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Προκειμένου μάλιστα να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη και

ποιοτική εκτέλεση των αρμοδιοτήτων τους αυτών παρήχθησαν εκ του νόμου εγγυήσεις ανεξαρτησίας από την διοικητική διάρθρωση του Υπουργείου και λειτουργικής αυτοτέλειας για τον επικεφαλής και το προσωπικό της Υπηρεσίας, έτσι ώστε η Αυτοτελής Υπηρεσία εποπτείας Ο.Τ.Α. να καθίσταται, στο βαθμό που τούτο είναι δυνατόν, μια νησίδα στεγανοποιημένη από οποιαδήποτε δυνατότητα κρατικής παρέμβασης.

Επ' αυτού, στην αιτιολογική έκθεση του νόμου 3852/2010 αναφορικά με το άρθρο 216 περί του επικεφαλούς της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτεία Ο.Τ.Α. αναφέρεται το εξής: *“Στο άρθρο 216 ορίζεται ότι ο επικεφαλής της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ φέρει τον τίτλο Ελεγκτής Νομιμότητας, είναι ανώτατος υπάλληλος με πενταετή θητεία, ο οποίος απολαμβάνει των εγγυήσεων μονιμότητας κατά τη διάρκεια της θητείας του, διαθέτει δε ειδικά προσόντα που εγγυώνται ότι ο έλεγχος νομιμότητας διενεργείται από έναν νομικό με αυξημένο κύρος και εμπειρία.”* Στο άρθρο 217 ορίζεται ότι: *“το προσωπικό της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ διορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2190/1994. Ειδικά για τις θέσεις κατηγορίας ΠΕ, προβλέπεται η κατοχή πτυχίου νομικής, οικονομικών επιστημών και πολυτεχνικών σχολών Α.Ε.Ι. καθώς και είτε διδακτορικό ή μεταπτυχιακό δίπλωμα είτε εμπειρία ή προϋπηρεσία σε θέσεις με συναφές αντικείμενο. Η πρόβλεψη για διορισμό, εκτός των νομικών, οικονομολόγων και πτυχιούχων πολυτεχνικών σχολών, αποσκοπεί στο να στελεχωθεί η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ με επιστήμονες οι οποίοι θα είναι σε θέση να ελέγχουν οικονομικά και τεχνικά ζητήματα, τα οποία συνάπτονται με τον έλεγχο νομιμότητας που πολλές φορές απαιτεί ειδικές γνώσεις για να ασκηθεί αποτελεσματικά. Σε κάθε περίπτωση, οι θέσεις των οικονομολόγων και των πτυχιούχων πολυτεχνικών σχολών δεν μπορεί να υπερβαίνουν το ένα τρίτο του συνόλου των θέσεων ΠΕ που ορίζονται για κάθε Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ. Εκτός από τις θέσεις της κατηγορίας ΠΕ προβλέπονται και θέσεις των κατηγοριών ΔΕ και ΥΕ. Μπορεί, επίσης, να διοριστούν και απόφοιτοι της Ε.Σ.Δ.Δ και της Ε.Σ.Τ.Α. που είναι κάτοχοι πτυχίου νομικής ή οικονομικών επιστημών ή πολιτικών επιστημών δημόσιας διοίκησης ή πολυτεχνικών σχολών. Η πρόβλεψη για διορισμό πτυχιούχων πολιτικών επιστημών ή δημόσιας διοίκησης των αποφοίτων της Ε.Σ.Δ.Δ και της Ε.Σ.Τ.Α. δικαιολογείται λόγω της πρόσθετης εκπαίδευσης που παρέχουν οι ανωτέρω παραγωγικές σχολές σε θέματα δημοσίου δικαίου.”*

Περαιτέρω, για τη διασφάλιση του καλύτερου δυνατού ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των Ο.Τ.Α., προβλέπεται στο άρθρο 229 η δυνατότητα να ασκεί η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. επιτόπιους ελέγχους στους χώρους στους οποίους αναφέρονται οι υπό

έλεγχου πράξεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο άρθρο 229 προβλέπεται επίσης ότι το έργο που παράγει ετησίως η κάθε Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. καταγράφεται σε έκθεση του οικείου Ελεγκτή Νομιμότητας στην οποία παρατίθενται ο αριθμός των πράξεων που ελέγχθηκαν, οι προσφυγές που ασκήθηκαν, τα ζητήματα που απασχόλησαν την υπηρεσία κατά τη διενέργεια της εποπτείας καθώς και τυχόν καταγγελίες που υποβλήθηκαν από πρόσωπα για θέματα νομιμότητας. Οι εκθέσεις των Ελεγκτών Νομιμότητας υποβάλλονται στην Επιτροπή Διαφάνειας και Θεσμών της Βουλής και κοινοποιούνται στο Συνήγορο του Πολίτη, ενώ συζητούνται στο Συμβούλιο των Ελεγκτών Νομιμότητας, το οποίο είναι δυνατό να καταλήγει σε πορίσματα ως προς τον έλεγχο νομιμότητας στους Ο.Τ.Α. και τη διαμόρφωση εν γένει της κρατικής εποπτείας. Οι εκθέσεις αυτές και η κοινοποίησή τους στην Επιτροπή Διαφάνειας και Θεσμών της Βουλής και στο Συνήγορο του Πολίτη, έχουν σκοπό να ενημερωθεί η κοινή γνώμη για τα προβλήματα και τις δυσλειτουργίες των Ο.Τ.Α. και περαιτέρω να τεθούν σε δημόσια συζήτηση τα σχετικά θέματα προς αναζήτηση λύσεων και τυχόν ανάληψη νομοθετικών πρωτοβουλιών.

Όσον αφορά την λειτουργικότητα της ειδικής διοικητικής προσφυγής, με την οποία εκκινεί η εποπτεία και η οποία θεσπίζεται με το νέο σύστημα, ναι μεν περιορίζει τον έλεγχο σε έλεγχο νομιμότητας και συνεπώς σε μη πλήρη και μερικώς αποτελεσματικό έλεγχο, ωστόσο, όπως αναλύσαμε, τούτος είναι ο μόνος που συνάδει με τις σχετικές συνταγματικές επιταγές περί αυτοδιοίκησης των Ο.Τ.Α., με τις οποίες και δεν συμφωνεί ο έλεγχος σκοπιμότητας, που πιθανότατα να εμποδίζει την ελεύθερη λειτουργία των οργανισμών. Η πρόβλεψη ειδικών διοικητικών προσφυγών είναι το κατάλληλο μέσο άσκησης κρατικής εποπτείας, αφού, αφενός, παρέχουν μια ενδοδιοικητική εγγύηση τήρησης της νομιμότητας και, αφετέρου, διατηρείται η αρμοδιότητα του οργάνου που εξέδωσε την ελεγχόμενη πράξη να κρίνει την ουσία της υπόθεσης. Τούτο διότι, αν η ειδική διοικητική προσφυγή γίνει δεκτή και ακυρωθεί η πράξη, η υπόθεση αναπέμπεται στο αρμόδιο όργανο, το οποίο θα κρίνει το κρίσιμο νομικό ζήτημα σύμφωνα με τα όσα έγιναν δεκτά με την απόφαση επί της προσφυγής.

Εντούτοις, προβληματισμοί εξακολουθούν να υφίστανται για την ποιότητα του ελέγχου, αφού άποψη της συγγραφέως είναι ότι η πραγματική και ουσιαστική βελτίωση του συστήματος ελέγχου που επιχειρείται δια των ειδικών προσφυγών, θα μπορούσε να επιτευχθεί με την ανάθεση του ελέγχου σε ad hoc όργανα, με ειδική κατάρτιση των μελών τους ανάλογα με το αντικείμενο των διαφορών που θα εμπíπτουν στην αρμοδιότητά τους

και που θα απολαμβάνουν εχέγγυα αμεροληψίας και αντικειμενικότητας κατά την κρίση τους. Αντ' αυτού και παρά τις προσπάθειες της αναβάθμισης του ελέγχου, φαίνεται πως επελέγη έτη μία ακόμη φορά η πραγματοποίηση της εξέτασης από όργανο εντός της ίδιας ιεραρχίας, συνήθως το προϊστάμενο.

-
1. Αλεξίου Ντορέττα, Κουτσούρη Δήμητρα (2015) *“Οδηγός Νέων Δημοτικών Αρχών, ΙΙΙ. Εποπτεία, Έλεγχος στις Πράξεις και τα Όργανα των Φορέων της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δικηγόρος ΚΕΔΕ”*
 2. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας Θράκης *“Απολογισμός Έργου Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας- Θράκης (έτος 2011)”*
 3. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, *“Δελτίο Τύπου - Ετήσια Έκθεση 2017”*
 4. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, *“ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2016”* Αθήνα
 5. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης *“ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2014”* Αθήνα
 6. Γεννάδιος Γρηγόρης (2019 – 2020) *“Έλεγχος νομιμότητας πράξεων και πειθαρχικός έλεγχος αιρετών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού”* Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 7. Γέροντας Απόστολος, Παυλόπουλος Προκόπης, Σιούτη Γλυκερία, Φλογαΐτης Σπυρίδων 2022, *“Διοικητικό Δίκαιο”* Ε' Έκδοση Αθήνα - Θεσσαλονίκη Εκδόσεις Σάκκουλα
 8. Γραφείο Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης, *“Ετήσια Έκθεση 2011”* Δήμος Δράμας
 9. Δημητράκης Παναγιώτης (2011) *“Ο Ελεγκτής Νομιμότητας ΟΤΑ με βάση τη Διοικητική Μεταρρύθμιση «Πρόγραμμα Καλλικράτης»”* Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης
 10. Θεοδωρίδης Νίκος 2016 *“Πρωτιά καταγγελιών για το Νότιο Αιγαίο - Απαραίτητη η συνεργασία των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης”* Κοινή Γνώμη. gr Η εφημερίδα των Κυκλάδων
 11. Καπετανοπούλου Παρασκευή,(2016) *“ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ*

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ” Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης- Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών- Τμήμα Νομικής Α.Π.Θ.

12. Μακρής Ιωάννης (2015) *“Ευθύνη οργάνων Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους (Θεωρία και Πράξη)”* Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
13. Υπουργείο Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, *“Πρόταση Αναθεώρησης του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Επιτροπής του άρθρου 5 του ν. 4368/2019”*
14. <https://www.ethnos.gr/greece/article/194283/dhmoiparanomoyhpanoapo100seolhthxorax> exasannaeklexoynsymparastathtoydhmoth
15. <https://curia.gr/sinentefksi-me-ton-dikigoro-simparastati-tou-dimoti-kai-tis-epixeirisis-dimou> -athinaion-k-vasili-sotiropoulo-2/
16. <https://lawdb.intrasoftnet.com/>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ-ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Αιτιολογική Έκθεση του νόμου 3852/2010 *“Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης”*

Ακριβοπούλου Χριστίνα, Ανθόπουλος Χαράλαμπος (2015), *“Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο”* Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα

Αλεξίου Ντορέττα, Κουτσούρη Δήμητρα (2015) *“Οδηγός Νέων Δημοτικών Αρχών, ΙΙΙ. Εποπτεία, Έλεγχος στις Πράξεις και τα Όργανα των Φορέων της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δικηγόρος ΚΕΔΕ”*

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου - Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, *Δελτίο Τύπου 2016, - Απολογισμός”*

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας Θράκης *“Απολογισμός Έργου Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας- Θράκης (έτος 2011)”*

Γεννάδιος Γρηγόρης (2019 – 2020) *“Έλεγχος νομιμότητας πράξεων και πειθαρχικός έλεγχος αιρετών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού”* Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, *“Δελτίο Τύπου - Ετήσια Έκθεση 2017”*

Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, *“ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2016”* Αθήνα

Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης *“ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2014”* Αθήνα

Γέροντας Απόστολος , Παυλόπουλος Προκόπης, Σιούτη Γλυκερία, Φλογαΐτης Σπυρίδων 2022, *“Διοικητικό Δίκαιο”* Ε΄ Έκδοση Αθήνα - Θεσσαλονίκη Εκδόσεις Σάκκουλα

Γραφείο Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης, *“Ετήσια Έκθεση 2011”* Δήμος Δράμας

Δημητράκης Παναγιώτης (2011) *“Ο Ελεγκτής Νομιμότητας ΟΤΑ με βάση τη Διοικητική Μεταρρύθμιση «Πρόγραμμα Καλλικράτης»”* Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης

Εγκύκλιος Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης Γεν. Δ/σης τοπ. αυτ/σης. υπ’ αριθμ 41/2018 *“Η κανονιστική αρμοδιότητα των ΟΤΑ α’ βαθμού επί θεμάτων επιβολής επιβολής φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών, στο πλαίσιο των ρυθμίσεων του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων Κοινοτήτων (ν. 3463/2006)”*

Θεοδωρίδης Νίκος 2016 *“Πρωτιά καταγγελιών για το Νότιο Αιγαίο - Απαραίτητη η συνεργασία των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης”* Κοινή Γνώμη. gr Η εφημερίδα των Κυκλάδων

Καπετανοπούλου Παρασκευή,(2016) *“ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ”* Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης- Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών- Τμήμα Νομικής Α.Π.Θ.

Μακρής Ιωάννης (2015) *“Ευθύνη οργάνων Ο.Τ.Α. Α’ βαθμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους (Θεωρία και Πράξη)”* Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα

Μητρομάρας Γεώργιος (2018) *“Οι Διοικητικές Προσφυγές ως μέσο ελέγχου της Διοικητικής Δράσης”* Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Παπανικολάου Κυριάκος (2020) *“Κρατικός έλεγχος των πράξεων των ΟΤΑ και δικαστικός έλεγχος”*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη,

Πλατής Ιωάννης (2019) *“Η παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας εκ μέρους της Διοίκησης”*, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Τμήμα Νομικής ΠΜΣ- Κατεύθυνση Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης

Πρεβεδούρου Ευγενία (2012/2013) *“Η αιτιολογία των Κανονιστικών Διοικητικών Πράξεων”*
Πεπραγμένα της Ελληνικής Εταιρείας Δικαιοφιλοσοφικής και Δικαιοϊστορικής Έρευνας,
Εισηγήσεις ανακοινωθείσες εις το Διεπιστημονικό Φροντιστήριο.

Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας (2011) *“Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου”* Αθήνα, Νομική
Βιβλιοθήκη

Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας (2013) *“Το ελληνικό Δημόσιο Δίκαιο. Οι Βασικοί Κανόνες”*
Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη

Υπουργείο Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, *“Πρόταση Αναθεώρησης του Θεσμικού Πλαισίου της
Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Επιτροπής του άρθρου 5 του ν. 4368/2019”*

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

<https://curia.gr/sinentefksi-me-ton-dikigoro-simparastati-tou-dimoti-kai-tis-epixeirisis-dimou> -athinaion-k-vasili-sotiropoulo-2/

<https://www.ddikastes.gr/node/3626>

<https://www.ethnos.gr/greece/article/194283/dhmoiparanomoygnpanoapo100seolhthxoraxexasannaeklexoynsymparastathtoydhmoth>

<https://www.e-nomothesia.gr/>

<https://lawdb.intrasoftnet.com/>